

Louna Hakkarainen

*Digitaalinen
väkivalta
parisuhteessa
ja sen jälkeen*

Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheiselle

Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen

Louna Hakkarainen

Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen

Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheiselle

Naisten Linja Suomessa ry

Helsinki

2019

© Louna Hakkarainen

Graafinen suunnittelu ja taitto: Antti Kekki

Kuvitus: Liina Aalto-Setälä

Näkökulmatekstit: Noora Lautjärvi, Katriina Raine, Johanna Storck ja Sonja Tihveräinen

Naisten Linja Suomessa ry
naistenlinja.fi

K-Print, Tallinna 2019

ISBN 978-952-94-2571-6

Sisällys

Lukijalle	11
Johdanto	13
Mikä on riidan ja väkivallan välinen ero? (Noora Lautjärvi)	17
Digitaalisen väkivallan taktiikat	21
Mitä pakottava kontrolli on? (Sonja Tihveräinen)	25
Kontrollointi	31
Vakoilu	43
Vakoiluohjelmat	50
Häpäisy	57
Mitä on sexting? (Johanna Storck)	58
Mitä tarkoittavat termit slut-shaming ja victim-blaming? (Noora Lautjärvi)	63
Puhelinterrori	67
Mitä on eron jälkeinen vaino? (Katriina Raine)	72
Kohtaaminen	77
Minkälaiset asenteet normalisoivat digitaalista väkivaltaa?	82
Toipuminen	91
Apua digitaalista väkivaltaa kokeneelle	96
Ohjeet	102
Someturvan oikeudellinen arvio	116
Lainsäädäntöä	122
Loppusanat	124
Kiitokset	127
Lähdeluettelo	128
Liite 1: Miten kysely digitaalisesta väkivallasta tehtiin?	130
Liite 2: Saatekirje verkkokyselyyn	131
Liite 3: Kyselylomake	132

Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys

- 30 prosenttia suomalaisista naisista on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa parisuhteessa.¹
- 24 prosenttia suomalaisista naisista oli kokenut vainoa 15 vuotta täytettyään. 4 prosenttia oli kokenut vainoa viimeisen vuoden aikana.²
- Noin 13 miljoonaa naista on kokenut fyysistä väkivaltaa viimeisen vuoden aikana Euroopan Unionin jäsenmaissa.³
- Noin 3,7 miljoonaa naista on kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa viimeisen vuoden aikana Euroopan Unionin jäsenmaissa.⁴
- Noin 30 000 naista kuolee vuosittain nykyisen tai entisen kumppanin surmaamana ja noin 50 000 naista kuolee vuosittain kumppanin tai perheenjäsenen surmaamana maailmanlaajuisesti.⁵
- 82 prosenttia nykyisen tai entisen kumppanin surmaamaksi tulleista ihmisistä on naisia.⁶
- 23 prosenttia naisista on kokenut häirintää netin välityksellä ja noin 40 prosenttia häirintää kokeneista naisista pelkäsi fyysisen koskemattomuutensa olevan uhattuna verkossa tapahtuneen ahdistelun seurauksena.⁷

1 FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2014

2 FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2014

3 FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2014

4 FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2014

5 UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime, 2018

6 UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime, 2018

7 Amnesty International, 2017

Digitaalisen väkivallan varoitusmerkit

- Hän on “stalkannut” sinua voimakkaasti jo ennen parisuhteen alkamista.
- Hänellä on kiire julkistaa suhteenne sosiaalisessa mediassa.
- Kun olette eri paikoissa, hän soittelee ja viestittelee jatkuvasti.
- Hän suuttuu, jos et vastaa viesteihin ja puheluihin riittävän nopeasti.
- Hän saattaa vaatia valokuvia todisteeksi, että olet siellä missä sanot olevasi.
- Hän syyllistää tai painostaa sinua jatkamaan puhelua tai viestittelyä, niin kauan kuin hän kokee tarpeelliseksi.
- Hän käyttää blokkaamista vallankäytön välineenä.
- Hän vahtii aktiivisuuttasi pikaviestipalveluissa kuten Messengerissä tai WhatsAppissa. Hän suuttuu, jos hän näkee sinun olleen aktiivinen, muttet ole vastannut hänen viestiinsä.
- Hän vaatii saada tietää kenen kanssa keskustelet ja mistä aiheista.
- Hän painostaa sinua näyttämään viestejä ja haluaa vaikuttaa siihen, mitä viestitteleet muille.
- Hän vahtii someaktiivisuuttasi – kenen julkaisuista tykkäät, kuka tykkää sinun julkaisuistasi, kenen kaveri olet tai kuka seuraa tiliäsi – ja vaatii sinua tilille toimistasi.
- Hän painostaa sinua poistamaan tiettyjä ihmisiä somekontakteistasi.
- Hän haluaa vaikuttaa siihen, mitä julkaiset somessa.
- Hän postaa sinusta noloja kuvia tai asioita someen ilman lupaa.
- Hän kuvaa sinua ilman lupaa.
- Hän painostaa sinua lähettämään intiimejä kuvia tai kuvaamaan seksiä.
- Hän näyttää intiimiä tai noloa materiaalia sinusta kavereilleen ilman lupaasi.
- Hän uhkaa – suoraan tai epäsuorasti – levittää intiimejä kuvia sinusta esimerkiksi riidan tai eron yhteydessä.
- Hän lähettelee toistuvasti viestejä, joiden tarkoituksena on aiheuttaa sinulle paha mieli, saada sinut tuntemaan syyllisyyttä tai heikentää itsetuntoasi.
- Hän lähettelee pelottavia ja uhkaavia viestejä selvinpäin tai päihtyneenä.

Lukijalle

Väkivalta muuttaa sitä, miten keho ja mieli toimivat. Vaikka väkivaltainen ihmissuhde olisi päättynyt, keho jää pitkäksi aikaa havainnoimaan merkkejä ympärillä olevista uhista. Traumaattinen kokemus aktivoituu helposti uudelleen.

Totuuden kertominen on tärkeä osa väkivallasta toipumisen prosessia. Loka-marraskuussa 2018 Naisten Linjan Turv@verkko-hanke toteutti naisiksi itsensä määritteleville ihmisille suunnatun verkkokyselyn digitaalisen väkivallan kokemuksista.¹ Kyselyyn tuli kaikkiaan 224 vastausta, joista 153 vastausta kuvasi nykyisen tai entisen kumppanin tekemää digitaalista väkivaltaa parisuhteen aikana, sen jälkeen tai sekä että. Tämä opas perustuu kyselyyn tulleisiin vastauksiin.

Digitaalinen väkivalta (engl. digital abuse) on tuore käsite suomalaisessa väkivallasta käydyssä keskustelussa, ja se voi herättää pohtimaan omia elämäkokemuksia uudelta näkökulmasta. Jos oppaan lukeminen aiheuttaa huolta tai vaikeita tunteita, niiden kanssa ei kannata jäädä yksin. Voit keskustella kokemastasi esimerkiksi luotetun ystävän kanssa tai olla yhteydessä Naisten Linjaan.

Opas sisältää runsaasti lainauksia kyselyyn tulleista vastauksista ja sitä myöten yksityiskohtaisia vakavan parisuhdeväkivallan kuvauksia. Jos olet kokenut väkivaltaa, on tärkeää pysähtyä pohtimaan sitä, onko oikea aika lukea näitä osuuksia. Parhaimmillaan vastauksista välittyy tunne siitä, ettet ole yksin kokemuksesi kanssa, mutta ne voivat olla myös rankkaa ja pahimmillaan uudelleen traumatisoivaa luettavaa. **Sen vuoksi väkivallan kuvauksia sisältävät luvut on merkitty sivun reunassa olevalla hiekanruskealla laatikolla.**

On myös syytä pitää mielessä, että parisuhdeväkivallalle ja eron jälkeiselle vainolle on leimallista, että väkivallan tekijällä on hyvin intiimiä tietoa väkivallan kohteena olevasta ihmisestä. Väkivallan tekotavat on tästä johtuen räätälöity tarkkaan: se mikä on pelottavaa ja haavoittavaa yhdelle, ei välttämättä ole sitä toiselle. Vaikka et löytäisi kuvausta juuri omasta kokemustasi, ei se tarkoita, etteikö kyse olisi väkivallasta.

Teksti sisältää suuren määrän lainauksia myös siksi, että ammattilaiset, päätöksentekijät ja suuri yleisö vakuuttuisivat ilmiön olemassaolosta, vakavuudesta, yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä oppisivat tunnistamaan teknologiavälitteisen väkivallan ja rohkaistuisivat puuttumaan siihen. Parisuhdeväkivalta on paljon muuta kuin iskuja ja lyöntejä. Teknologia muuttaa väkivaltailmiöitä – auttavien tahojen, poliisin osaamisen ja resurssien sekä lainsäädännön tulee pysyä tässä muutoksessa mukana.

Johdanto

Nykypäivänä ihmisten välinen vuorovaikutus tapahtuu suurelta osin sosiaalisen median, sähköpostin ja erilaisten pikaviestipalveluiden välityksellä. Nettiin linkitetyt hyvinvointiteknologiat keräävät tietoa ruumin-toiminnoistamme tai vaikkapa unirytmistä. Auton navigaattori, karttasovellukset ja monenlaiset applikaatiot tallentavat jatkuvasti tietoa sijainnistamme. Kodin äänentoistoa, ilmastointia, valaistusta ja lämmitystä voidaan hallinnoida etäisyyden päästä. Liikkeen tunnistimet ja huomaamattomat valvontakamerat ovat helposti ja edullisesti kenen tahansa saatavilla.

Digitalisaation myötä länsimainen elämäntapa on teknologisoitunut kauttaaltaan. Teknologian avulla ihmiset pyrkivät hallitsemaan ympäröivän maailman kaoottisuutta. Teknisten laitteiden ja sovellusten avulla on mahdollista toimittaa arjen askareita tehokkaasti tai olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa nopeammin, vaivattomammin ja edullisemmin. Teknisten saavutusten ansiosta emme ole samalla tavalla tilan ja ajan rajoittamia kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Uudet teknologiat ovat tavalla tai toisella läsnä myös kaikkein intiimeimmillä elämänalueilla, siellä missä ihmisyyden on kaikkein haavoittuvimmillaan. Ihmiset rakastavat toisiaan teknologian välityksellä ja ihmiset satuttavat toisiaan teknologian välityksellä.

Uusilla teknologioilla on sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Teknologisen kehityksen varjopuoli on, että digitalisaatio tarjoaa alati kehittyviä väkivallan tekemisen välineitä ja uudenlaisen toimintakentän väkivaltaiselle käyttäytymiselle.¹ Sairaalloisen mustasukkaiselle tai

entistä kumppaniaan vainoavalle ihmiselle on tänä päivänä tarjolla suunnaton määrä dataa kumppanin toimista. Teknologia mahdollistaa toisen ihmisen satuttamisen ja julkisen nöyryyttämisen tehokkaammin ja monipuolisemmin kuin koskaan aikaisemmin.

Teknologinen kehitys on muuttanut sitä, minkä katsomme olevan hyväksyttyä käytöstä parisuhteessa. "Normaalin" käyttäytymisen ja sukupuolittuneen väkivallan välinen raja on hämärtynyt ja limittynyt.² Yksityisyys on kaventunut ja muuttanut muotoaan. Lukuisat tekniset sovellukset ja niiden toiminnallisuudet on suunniteltu ihmisten kontrollinjanon ympärille ja ne hyödyntävät ihmisen pyrkimystä hallita hallitsematonta – romanttista rakkautta. Samaan aikaan nämä tekniset ominaisuudet salakavalasti normalisoivat kontrollointia ja henkistä väkivaltaa. Sen sijaan, että pohtisimme sitä, miksi WhatsApp ylipäättään näyttää meille tiedon keskustelukumppanin paikallaolosta ja miksi ominaisuutta ei saa kytkettyä pois, keskitymme pohtimaan kuumeisesti sitä, miksi kumppanimme keskustele viestiin vastaamisen sijaan mielummin jonkun toisen kanssa. Teknologian mahdollistama romanttisen kumppanin valvonta – datan kerääminen, mittaaminen, seuraaminen – antaa kontrollin tunteen sellaiselle elämän osa-alueelle, joka on perustavanlaatuisesti hallitsematon.³

Digitalisaatio on muuttanut myös väkivallan kokemusta. Uudet väkivallan tekemisen välineet ja arenat vaikuttavat siihen, miltä läheisen ihmisen tekemä väkivalta tuntuu, millaisia seurauksia sillä on, miten väkivallalta voi suojautua ja miten sen saa loppu-

1 Powell A & Henry N, 2017; Vickery J & Everbach T, 2018

2 Henry N & Powell A, 2015

3 Levy K, 2015

maan. Digitaalinen väkivalta ja vaino tarkoittavat monissa tapauksissa laajamittaisia yksityisyyden loukkauksia, jotka murentavat ihmisen turvallisuuden ja elämänhallinnan tunteen. Teknologiavälitteiseen väkivaltaan liittyy usein kokemus siitä, että on jatkuvan tarkkailun alaisena eikä minnekään pääse karkuun. Teknologian avulla väkivallan tekijä luo tunteen omnipotenssista ja omnipresenssistä eli siitä, että hän on läsnä aina ja kaikkialla.⁴ Teknologiavälitteiseen väkivaltaan liittyy leimallisesti epätietoisuus. Koska yksityisyydenloukkaukset ja vakoilu ovat pitkälti näkymätöntä toimintaa, väkivallan uhri ei tiedä milloin hän on tarkkailun alla, mitä kautta häntä tarkkailaan, koska vakoilu on alkanut, miten siitä pääsee eroon ja onko vakoilu todella päättynyt erilaisten turvatoimien aktivoimisen jälkeen. Nykypäivänä maantieteellinen etäisyys tekijästä ei merkitse sitä, että väkivallan kohde tuntisi olevansa turvassa.

Teknologiaa ja digitaalisuutta ajatellaan usein tilallisin käsittein (”mennään nettiin”) sekä online-offline-jaottelun kautta, jotka rakentavat jyrkkää kahtiajakoa netin ja ”tosielämän” välille. Käsitteellistämisen johdosta helposti ajatellaan, ettei verkossa tai teknologian välityksellä tapahtuva väkivalta ole yhtä vakavaa tai ”todellista” kuin kasvokkain tapahtuvat vahingonteot. Usein tilanne on kuitenkin juuri päinvastainen.⁵ Digitaalisuutta on syytä ajatella syvällisesti ihmisten arkeen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen sulautuneena, ei muusta elämästä ja maailmasta erillisenä saarekkeena. Online ja offline ovat yhtä totta. Tilannetta vaikeuttaa lisäksi pelko siitä, etteivät viranomaiset usko väkivallan kokijan kertomusta tapahtumista todeksi. Monet digitaalisen väkivallan teot saattavat kuulostaa ulkopuolisen korviin käsittämättömiltä ja mahdottomilta.

Parisuhdeväkivallan ytimessä on kontrolli

Jotta ymmärtäisimme teknologian käyttöä parisuhdeväkivallan välineenä, on korjattava edelleen valalla oleva väärinymmärrys: parisuhdeväkivallassa ei ole perimmältään kysymys fyysisestä väkivallasta vaan kontrollista – pakonomaisesta tarpeesta hallita toista ihmistä. Media kuvittaa parisuhdeväkivaltaa käsitteleviä juttuja edelleenkin kuvastolla, jossa naisella on musta silmä tai jossa tummanpuhuva nyrkki

uhkaa lattialla kyyhöttävää naishahmoa.

Suomessa 30 prosenttia naisista on kokenut parisuhteessa fyysistä ja/tai seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa.⁶ Fyysinen väkivalta on kuitenkin vain yksi keino muiden joukossa parisuhteessa tapahtuvan vallan väärinkäytön konstellaatioissa.⁷ Muita parisuhdeväkivallan taktiikoita ovat esimerkiksi eristäminen, pelottelu, uhkailu, taloudellisten resursien rajaaminen, auton, puhelimen, tietokoneen tai nettiyhteyden evääminen tai lasten ja lemmikkien kaltointohtelu. Parisuhdeväkivallan tavoitteena on murentaa niitä voimavaroja ja resursseja, jotka mahdollistaisivat suhteesta lähtemisen (esimerkiksi varallisuus, läheiset ihmissuhteet, usko omiin kykyihin ja selviämiseen). Parisuhdeväkivalta ulottaa lonkeronsa elämän kaikille osa-alueille: käsitykseen omista kyvyistä ja toimijuudesta, seksuaalisuuteen, sosiaalisiin suhteisiin, vanhemman ja lasten välisiin suhteisiin, työelämään ja taloudelliseen tilanteeseen.

Pakottavan kontrollin käsite (engl. coercive control) viittaa niihin erilaisiin taktiikoihin, joita väkivaltainen ihminen hyödyntää alistaessaan kumppaniaan. Käsitteen tarkoitus on siirtää huomio yksittäisistä teoista väkivaltaisen käyttäytymisen kokonaisuuteen ja sen jatkuvuuteen. Pakottava kontrolli koostuu lukemattomista painostavista, alistavista ja kontrolloivista teoista, joiden avulla pyritään taivuttamaan toinen ihminen oman tahdon alle. Parisuhteessa voi tapahtua kumppanin toimijuuden voimakasta murtamista ja elintilan kaventamista ilman fyysistä väkivaltaa. Väkivallan uhka voi väreillä omituisena pelkona vuorovaikutuksen taustalla ilman, että sitä on koskaan puettu sanoiksi tai ilman, että fyysistä väkivaltaa on koskaan käytetty. Monissa tapauksissa fyysinen väkivalta astuu kuitenkin kuvaan mukaan suhteen edetessä tai sen päättymisen jälkeen.

Professori Evan Stark (2007) vertaa elämää pakottavan kontrollin alla kidnappauksen uhrin tilanteeseen: väkivallan kokija jää vangiksi epätodelliseen, ristiriitaiseen, hämmentävään ja pelottavaan maailmaan, jonka väkivallan tekijä on luonut ja jota hän aktiivisesti ylläpitää. Tämä tapahtuu halventamalla, pelottelemalla, nolaamalla, syyllistämällä kumppaniaan sekä eristämällä hänet niistä tukiverkostoista ja resursseista, jotka saattaisivat edesauttaa väkivaltaisesta suhteesta irrottautumista.⁸

4 Stark E, 2012: 25

5 Powell A & Henry N, 2017: 49–78; Henry N & Powell A, 2015

6 FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2014

7 Dutton MA & Goodman LA, 2005

8 Stark E, 2007

si ovi oli laitettu takalukkoon sisältäpäin, vaikkei kukaan avannut ovea. Hän kiipesi sisään avonaisesta ikkunasta ja löysi Alicen ruumiin kylpyhuoneesta.

Alice Rugglesin tapaus osoittaa erityisen hyvin sen, miten yksilön kohdalla teknologia, parisuhdeväkivalta sekä vaino nykypäivänä kietoutuvat toisiinsa ja miten digitaalinen väkivalta kehittyy tuhoisan parisuhteen elinkaaren aikana. Alicen tarinaa seurataan digitaalisen väkivallan taktiikoita käsittelevissä luvuissa.¹³

Mitä on digitaalinen väkivalta?

Väkivaltaa on tyypillisesti jaoteltu keinon mukaan – fyysinen, henkinen, seksuaalisuutta loukkaava, hengellinen ja taloudellinen väkivalta. Tutkija Suvi Ronkainen (2017) kirjoittaa, että väkivallan eri muodoilla on omanlaisensa dynamiikka, tapa satuttaa ja aiheuttaa seurauksia väkivallan kohteelle: “Kukin näistä väkivallan muodoista perustuu omanlaiselleen valtasuhteelle sekä resursseille, erityisesti resurssien epätasaiselle jakautumiselle.” Hän ehdottaa...

“[v]äkivallan sukupuolistuneisuutta tulisi hahmottaa kysyen, millaisiin resursseihin väkivallan teho perustuu ja miten väkivaltaa oikeutetaan itselle ja toisille: millaista sukupuolistunutta toimijuutta väkivaltaan liitetään. Sen sijaan, että väkivaltaa selitettäisiin sukupuolella, kysyn, mikä mahdollistaa väkivallan tekemisen ja mitä tästä seuraa niin tekijälle, uhrille kuin myös heidän suhdettaan määrittävälle sosiaaliselle tilalle.”¹⁴

Sosiaalityön professori Leo Nyqvist (2006) muistuttaa, että väkivallan muodot kietoutuvat toisiinsa eri painoituksin eri tilanteissa, minkä vuoksi on tärkeää välttää sellaista ongelmanmäärittelyä, joka tarkastelee väkivallan eri muotoja erillisinä ilmiöinä. Pelon, häpeän ja syyllisyyden kokemukset ovat voimakkaita emotionaalisia mutta myös kehollisia kokemuksia, mikä tekee väkivallasta erityisen tuhoavan, haavoittavan ja traumatisoivan ongelman – väkivallan ilmenismuodosta riippumatta.¹⁵

Tässä oppaassa digitaalisella väkivallalla (engl.

digital abuse) viitataan laajasti ymmärrettynä parisuhdeväkivaltaan ja eron jälkeiseen vainoon, jossa on hyödynnetty digitaalisia teknologioita esimerkiksi älypuhelimia, tietokoneita, sosiaalisen median alustoja, sähköpostia, paikannuslaitteita, pikaviestipalveluita tai vaikkapa internet-of-things-laitteita kuten hyvinvointiteknologiaa tai nettiin kytkettyä kodinelektroniikka. Digitaalisen väkivallan synonyyminä käytetään termiä teknologiavälitteinen väkivalta. Digitaalisella vainolla viitataan erityisesti entisen kumppanin ei-toivottuihin yhteydenottoihin ja yksityisyyden loukkauksiin eron jälkeen. Monissa tapauksissa digitaalinen väkivalta on alkanut parisuhteen aikana ja jatkuu – monesti jopa voimistuu – eron jälkeen. Digitaalisen väkivallan, henkisen väkivallan, pakottavan kontrollin ja vainon käsitteet ovat monilta osin päällekkäisiä. Tässä oppaassa parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan kahden intiimissä suhteessa olevan ihmisen välillä tapahtuvaa väkivaltaa. Suhde voi olla seurustelusuhde, avioliitto tai avioliitto, heteroseksuaalinen suhde tai kahden naisen välinen suhde.

13 Alice Rugglesia kuvaavat osuudet oppassa perustuvat seuraaviin lähteisiin: Gateshead Community Safety Board, 2018; Independent Office for Police Conduct, 2018

14 Ronkainen S, 2017: 35

15 Nyqvist, 2006: 153

Mikä on riidan ja väkivallan ero?

Naisten Linjan toiminnanjohtaja Noora Lautjärvi vastaa:

Kun huoli herää, sille on usein syy. Kaikenlaisissa ihmissuhteissa riidellään ajoittain ja jokainen tuntee joskus mustasukkaisuutta. Siinä vaiheessa, kun riidat ja mustasukkaisuus rajoittavat elämää ja aiheuttavat pelkoa niiden kohteessa, on syytä pysähtyä tarkastelemaan tilannetta. Tiedämme, että väkivalta harvoin alkaa kuin salama kirkkaalta taivaalta. Yleensä väkivalta hiipii osaksi parisuhteen dynamiikkaa viattomilta vaikuttavin askelin. Se voi näyttäytyä pieninä asioina, joiden puheeksi ottaminen saattaa jopa tuntua naurettavalta – ajatus, jota väkivallan tekijä usein korostaa. Pienet asiat kuitenkin kumuloituvat ajan kanssa arjeksi, joissa toinen osapuoli pelkää ja alkaa muokkaamaan tekemisiään ja sanomisiaan välttääkseen konfliktin.

Riidellä voi joko reilusti tai epäreilusti: mikäli riidan aikana esiintyy epäkunnioitettavaa käytöstä kuten haukkumista, uhkaamista, jatkuvaa syyllistämistä tai päiviä jatkuvaa mykkäkoulua, tulee riitatilanteesta todennäköisemmin epätasapuolinen. Erytisesti pelon tunne estää molempia riidan osapuolia olemasta yhtä aktiivisia sekä ristiriidan käsittelyssä että oman näkökulmansa esiintuomisessa. Esimerkiksi toisen viestien lukeminen luvatta ei välttämättä ole automaattisesti väkivaltaa, vaikka se epäilemättä onkin väärin ja rikkoo lakia. Väkivalta piilee olosuhteissa ja seurauksissa: Ovatko molemmat osapuolet tilanteessa vapaaehtoisesti ja tasapuolisina? Mitä viestien lukemisesta seuraa? Onko toinen pahoillaan siitä, että on toiminut väärin vai kokeeko hän käytöksensä oikeutetuksi?

Mustasukkaisuus on normaali tunne, joka viestii siitä, että kumppani on tärkeä ja että hänen menettämisensä on pelottavaa – joskus epärationaalisestikin. Mustasukkaisuus voi olla myös positiivinen voimavara, joka muistuttaa kumppanin tärkeydestä. Mikäli kumppani on aiemmin ollut uskoton, on luonnollista kokea epäluottamusta. Joskus mustasukkaisuus saa kuitenkin liialliset mittasuhteet ja muuttuu epäterveeksi: hälytysmerkkejä ovat kumppanin kontrolloiminen, seuraaminen ja stalkkaaminen, perusteeton epäluottamus, vaatimukset kaiken tiedon saamisesta ja kumppanin toiminnan tulkitseminen jatkuvasti uskottomuuden näkökulmasta käsin. Tällainen mustasukkaisuus voi muuttua kohteelle hyvinkin vaaralliseksi. Se liittyykin enemmän mustasukkaisuuden kokijaan ja tämän tarpeeseen kontrolloida kuin mustasukkaisuuden kohteeseen.

Väkivaltaa sisältävässä parisuhteessakin on rakkautta. Monille on vaikea ymmärtää, miksi nainen ei lähde suhteesta, jossa on väkivaltaa. Väkivallan tekojen välissä on kuitenkin aina hyvitekausi: tekijä saattaa pyytää anteeksi tekojansa, vähätellä niitä, ilmaista rakkauttaan, olla hellä, ostaa lahjoja ja vakuuttaa, kuinka tästä selvittää yhdessä. Kokija saa omanarvon tunteensa hetkellisesti takaisin ja kokee, ettei olekaan itse syyllinen kaikkeen. Samaan aikaan väkivallan kokijan käytös alkaa kuitenkin pikkuhiljaa muuttua: ”saan kyllä sen ihanan kumppanin takaisin, kun itse vain muutan käytöstäni enkä ärsytä toista”.

Jos siis riidan aikana alat pohtia, onko tilanteessa kyse henkisestä väkivallasta tai onko fyysisen väkivallan uhka olemassa, pysähdy hetkeksi miettimään kenellä valta on riitatilanteessa. Voit myös miettiä, koetko tilanteessa uhkaa tai jätätkö jostain sanomatta seurausten pelossa.

***DIGITAALISEN
VÄKIVALLAN
TAKTIIKAT***

Taktiikat

Väkivaltaisessa parisuhteessa teknologian väärinkäytön avulla voidaan luoda tunne siitä, ettei väkivallan kohteella ole yksityisyyttä eikä hän ole turvassa missään, koska väkivallan tekijä näkee ja tietää kaiken. Uudet teknologiat mahdollistavat tekijän läsnäolon kumppanin elämässä aivan toisella intensiteetillä kuin aikaisemmin. Väkivaltatutkija Delanie Woodlockin (2017) mukaan kontrolloiva ihminen haluaa luoda tunteen kaikkivoipaisuudesta väkivallan kokijan elämässä. Hän on läsnä aina ja kaikkialla esimerkiksi jatkuvalla soittelulla ja viestittelyllä tai hyödyntämällä GPS-teknologiaa entisen tai nykyisen kumppanin paikantamisessa.¹ Väkivallan kohteena oleva ihminen ei pääse karkuun puolison kontrollia. Yksi kyselyn vastaajista kirjoittaa:

“Teknologisesta väkivallasta tulee vainottu olo, kun mihinkään ei pääse karkuun eikä mikään ole yksityistä. Se alistaa ja ahdistaa nurkkaan.”

Väkivaltaisessa parisuhteessa käytetyt alistamisen ja kontrolloinnin tekniikat ovat hyvin samankaltaisia yksilöstä, yhteiskuntaluokasta ja kulttuurista toiseen. Tämä hämmästyttävä yhdenmukaisuus oli havaittavissa myös kyselyyn tulleissa vastauksissa.

1980-luvulla tutkijat heräsivät siihen, että väkivaltaisessa parisuhteessa eläneiden ihmisten kertomukset muistuttivat huomattavan paljon kidnappattujen, kidutettujen, sotavankien ja erilaisten kulttien uhriksi joutuneiden ihmisten kokemuksia.² Eristäminen, ulkopuolisten aistiärsykkeiden rajoittaminen,

väsyttäminen, ahdistuksen ja epätoivon ruokkiminen, palkinnon ja rangaistuksen vuorottelu, kaikkivoipaisuuden osoittaminen, nöyryyttäminen sekä erilaisten vaatimusten ja sääntöjen asettaminen ovat tunnettuja kidutus- ja pakkokeinotekniikoita.³ Fyysistä väkivaltaa ei tarvittu ihmisen nujertamiseen, vaan tieto siitä, että fyysiseen väkivaltaan voidaan tarvittaessa turvautua, riitti.

Kun samankaltaista vallankäyttöä tapahtuu parisuhteessa, puhutaan pakottavasta kontrollista, parisuhdeterrorista tai henkisestä väkivallasta. Parisuhdeväkivallan kohdalla miesten naisiin kohdistama väkivalta kumpuaa ja saa voimansa ja oikeutuksensa yhteiskunnallisesta epätasa-arvosta.

Miten puolisoaan kontrolloiva ihminen ajattelee?

Parisuhdeväkivallalle etsitään usein syitä esimerkiksi alkoholinkäytöstä, mielenterveyden ongelmista, lapsuuden traumaista, kommunikaation ja tunteiden hallinnan haasteista sekä intohimoisesta rakkaudesta. Parisuhteessa väkivaltaisten miesten kanssa tehdyn työn uranuurtaja Lundy Bancroft (2002) on kuitenkin sitä mieltä, että kumppania kohtaan suunnatussa väkivallassa on ennen kaikkea kyse vääristyneestä arvomaailmasta ja haitallisista asenteista. Edellä mainitut tekijät voivat toki vahvistaa väkivaltaista käytöstä entisestään, mutta ne eivät ole sen perimmäinen syy. Väkivalta kumpuaa kunnioituksen puutteesta ja sukupuolten välisestä epätasa-arvosta, jolla on pitkät historialliset juuret.⁴

1 Woodlock D, 2016

2 Hill J, 2019: 11–41

3 Amnesty International, 1973

4 Bancroft L, 2002

Bancroftin mukaan parisuhteessa väkivaltaista miestä luonnehtii usein tarve kontrolloida kumppania, ylimielisyys ja ylemmydentunto, epäjohtonmukaisuus ja manipulointi, epäkunnioitus kumppaniin kohtaan sekä mustasukkaisuus ja omistushalu. Väkivallan tekijä tyypillisesti kokee vahingollisen käytöksensä olevan oikeutettua ja joko kieltää tai vähättelee omaa käytöstään. Anteeksipyynnot kumpuavat ennemmin omien etujen ajamisesta kuin aidosta vastuunotosta ja syyllisyydentunnosta. Tämän tyyppiseen käytökseen liittyy myös usein voimakas tarve rakentaa positiivista kuvaa itsestä perheen tai parisuhteen ulkopuolisten ihmisten silmissä.⁵

On tärkeää pitää mielessä parisuhteessa tapahtuvan väkivallan jaksottaisuus. Väkivallan kokijan elämässä vuorottelevat jännityksen voimistuminen ennen väkivaltaa, järkytyksen ja epäuskoisuuden tunteet väkivallan aikana sekä helpotuksen tunteet väkivaltaisten tekojen jälkeen. Tekijä tuntee syyllisyyttä ja katumusta, minkä vuoksi hän käyttäytyy erityisen rakastavasti väkivallan kokijaa kohtaan kaltoinkohtelun jälkeen. Rankaisun ja hyvittelyn vuorottelun on tutkimuksissa todettu synnyttävän voimakasta emotionaalista sitoutumista niin ihmisillä kuin eläimillä.⁶

Digitaalisen väkivallantekojen yhteydessä monet kuvasivat kumppanin ylimielistä ja ivallista asennetta: Vakoilusta ei tunnettu huonoa omatuntoa, vaan pikemminkin oltiin ylpeitä omista saavutuksista. Oma toiminta ja kumppanin yksityisyyden loukkaaminen koettiin oikeutetuksi.

“Mustasukkaisuus paheni koko ajan suhteen edetessä. Eksä luki tekstiviestini, eikä kokenut tekevänsä mitään väärää. Hänellä oli oikeus tietää, kenen kanssa viestittelen ja mitä viestittelen. Minun piti nukkua puhelin tyynyn alla, ettei hän päässyt tutkimaan sitä.”

“Vakoilu ja kontrollointi suututtivat, pelottivat ja itkettivät minua. Kun yritin kertoa, että tuollainen tuntuu pahalta, seurasi ivallisuutta, naureskelua ja raivoamista. Hänen mielestään itse pakotin hänet kontrolloimaan tekemisiäni, koska olin niin tollo ja epäluotettava.”

“Miehen mielestä vakoilu oli vain fiksum ja huvittavaa. Hän naurooi kippurassa paljastuttuaan eikä ollut lainkaan häpeissään tai pahoillaan. Päinvastoin koki tavan hyvänä keinona varmistua mahdollisesta uskottomuudesta tai siitä, etten puhuisi väkivallasta eteenpäin.”

“Mies koki oikeudekseen lukea viestini, koska hänestä olin aina touhuamassa jotain hämärää, eikä viestien lukemisessa tällaisessa tilanteessa ollut hänestä mitään väärää.”

Väkivaltaisessa parisuhteessa pätee usein eri säännöt väkivallan tekijälle ja sen kohteena olevalle ihmiselle.

“Minun piti antaa puhelin puolisolteni aina kun hän pyysi sitä, saattoi hän salaakin puhelintani katsoa, en ole varma. Reiluuden nimissä pyysin häntä antamaan puhelimensa minulle, mutten sitä kuitenkaan koskaan saanut.”

Digitaalinen väkivalta kumpuaa osaltaan myös IT-alan vinoutuneesta sukupuolijakaumasta. Erot teknologiaan liittyvässä osaamisessa korostuivat ja tätä epäsuhtaa hyödynnettiin häpeilemättä. Monet vastaajat myös syyttivät itseään siitä, ettei heillä ollut riittävää teknistä osaamista suojautua väkivallanteoilta. Vastuu väkivallasta on kuitenkin aina väkivaltaisella ihmisellä.

“Perusturvallisuus järkkyy: jos hän seuraa minua, mitä muuta hän tekee? Hänen teknologiaosaamisensa oli parempaa kuin minun.”

“Mies on nykyään töissä jonkinlaisessa menestyneessä start up-yrityksessä. Hän jaksaa aina sivulauseessa kertoa, kuinka hyvä työssään on ja kuinka on itseoppinut. Minä muistan vain inhon teknologiasta, jonka avulla hän vakoili minua.”

“Entinen poikaystäväni oli koulutukseltaan, harrastuksenaan ja myös ammattinsa puolesta paljon tekemisissä tietokoneiden kanssa. Suhteen aikana ja viimeistään erotessamme hän paljasti monia käyttämiään keinoja vähän jopa ivallisesti, että ‘etkös idiootti tätäkään tajunnut.’ ”

5 Banckroft L, 2002

6 Nousiainen V & Perttu S, 2002: 58–60

Millaisesta kumppanin käytöksestä pitäisi huolestua?

- Hän puhuu epäkunnioittavasti entisistä kumppaneistaan. Ole varuillaan ihmisten kanssa, jotka ovat hyvin kiinni eksiään kohtaan tuntemassaan katkeruudessa.
- Hän toimii toistuvasti sinua kohtaan epäkunnioittavasti eikä ota vastuuta omasta käytöksestään. Väkivalta kumpuaa kunnioituksen puutteesta.
- Hän tekee sinulle palveluksia, joita et oikeastaan halua. Hän on antelias tai osoittaa huomiotaan tavalla, joka tekee olosi epämukavaksi.
- Hän on kontrolloiva. Suhteen alussa kontrollointi voi olla hienovaraista esimerkiksi pukeutumisen kommentointia.
- Hän on omistava. Mustasukkaisuus on yksi varmimmista epäterveen ja väkivaltaisen suhteen ennusmerkeistä. Omistushalua ei pidä sekoittaa rakkauteen.
- Mikään ei ole koskaan hänen vikansa. Syy on aina jossain toisaalla tai jossakussa toisessa ihmisessä. Ajan myötä syy on kasvavassa määrin sinussa.
- Hän on itsekeskeinen. Itsekeskeinen kumppani dominoi keskusteluja, kuuntelee huonosti ja pyrkii siirtämään keskustelun jatkuvasti takaisin itseensä.
- Hän käyttää liikaa päihteitä. Vaikka alkoholi tai huumeet eivät ole kaltoinkohtelun perimmäinen syy, väkivalta ja päihteet kulkevat usein käsi kädessä.
- Hän painostaa sinua seksiin eikä kunnioita toiveitasi tai tunteitasi. Hän näkee naiset ennemmin seksiobjekteina kuin kokonaisina ihmisinä.
- Hän aiheuttaa sinussa pelkoa suuttuessaan. Vaikka pelon herättäminen ei olisi-kaan kumppanisi tavoite, pelko on aina väkivaltaisen parisuhteen varoitusmerkki. Mitä pidempään jäät parisuhteeseen, johon liittyy pelkoa, sitä vaikeampi suhteesta on lähteä.
- Sinuun pätevät eri säännöt kuin häneen.
- Hänellä on negatiivinen tai vähättelevä asenne naisia kohtaan.
- Hän kohtelee sinua eri tavalla muiden seurassa kuin kahden kesken.
- Hän tuntee vetoa haavoittuvia ihmisiä kohtaan. Ihminen voi olla haavoittuvassa asemassa esimerkiksi nuoren ikänsä tai traumaattisten kokemusten vuoksi. Vetovoima liittyy epätasa-arvoiseen valta-asetelmaan.¹

Kun perheenisä Lance Hart murhasi vaimonsa Clairen, 16-vuotiaan tyttärensä Charlotten ja lopuksi itsensä urheilukeskuksen parkkipaikalla Lincolnshiressa vuonna 2016, tapauksesta raportoinut brittimedia kuvasi häntä mukavaksi mieheksi ja rakastavaksi aviomieheksi, joka harrasti nikkarointia ja jonka onnellisen avioliiton päättyminen oli suistanut raiteiltaan.

Todellisuus oli kuitenkin toisenlainen.

Kolmilapsinen Hartin perhe asui suuressa maalaistalossa Cambridgeshiren maaseudulla. Lasten ollessa pieniä äiti Claire ja lapset Charlotte, Ryan ja Luke viettivät paljon aikaa ulkosalla: äiti hoiti puutarhaa ja maatilan eläimiä, kun lapset kiipeilivät puissa ja leikkivät perheen koirien kanssa. Isä Lance viihtyi omissa oloissaan nenä kiinni tietokoneen ruudussa. Hän pelasi netissä uhkapelejä, etsi tietoa erilaisista salaliittoteorioista ja vietti aikaa nettiystävien kanssa keskustelufoorumeilla tai chateissa, joissa naisvihamielinen maailmankuva rehotti. Lance nimitteli tyttärtään idiootiksi ja totesi pojilleen toistuvasti, etteivät he ole oikeita miehiä. Hän oli omaksunut lapsuudenkodistaan maailmanjärjestyksen, jossa mies oli perheen pää ja nainen tämän nöyrä palvelija.

Claire teki töitä supermarketin lihatiskillä, Lancellalla oli sen sijaan vaikeuksia pitää työsuhdetta muutamaa kuukautta pidempään. Silti hän vaati, että Clairen palkka maksetaan perhetilille, johon vain hänellä oli pääsy. Lance käytti yhteisiä rahoja uhkapeleihin, omiin matkoihinsa ja harrastuksiinsa, kun muu perhe kituutti köyhyysrajan alapuolella. Kun lapset kasvoivat, Lancen kontrolloiva ote kiristyi entisestään. Clairen arki noudatti Lancen laatimaa tarkkaa lukujärjestystä, jossa määriteltiin, koska vaimon tulee olla kotona tekemässä kotitöitä. Hänen piti toimittaa kuitit miehelleen jokaisesta ostoksesta. Claire ei saanut käyttää puhelinta tai sosiaalista mediaa muuten kuin miehensä valvonnassa. Kun opiskelemaan lähteneet lapset halusivat keskustella äitinsä kanssa, heidän piti soittaa ensin isälleen, joka antoi puhelimen äidille. Lance piilotti vaimonsa passin, ettei hän voisi matkustaa, valvotti häntä öisin, raivostui mitä ihmeellisimmistä asioista ja syyllisti vaimoan ystävien tapaamisesta niin pitkään, että lopulta oli yksinkertaisempaa vain jäädä kotiin. Koska Clairella ei ollut rahaa bensaan, hän ei päässyt vapaa-ajallaan liikkumaan kodin ulkopuolelle.

Mutta koska Lance ei ollut fyysisesti väkivaltainen ja perheen ulkopuolella hän oli mitä mukavin mies, eivät edes lapset mieltäneet isänsä käyttäytymistä parisuhdeväkivalaksi. He ymmärsivät kyllä, että isä oli mitä epämiellyttävinkin ihminen ja avioliitto kaikkea muuta kuin tasa-arvoinen. Lapset eivät kuitenkaan ajatelleet, että Lance olisi vaarallinen, koska hän ei ollut koskaan käynyt käsiksi vaimoonsa. Jälkikäteen ajateltuna tämä johtui lähinnä siitä, että koko perhe sopeutui huolellisesti isän oikkuihin, sääntöihin ja vaatimuksiin sekä varoi tarkkaan suuttamasta häntä. Lance kohteli perheenjäseniään omaisuutenaan ja kontrolloi vaimonsa jokaista liikettä.

Lancen ja Clairen aikuiset pojat olivat säästäneet vuosia rahaa, jotta äiti pääsisi pakenemaan epäterveestä avioliitosta. Lance murhasi vaimonsa, tyttärensä ja itsensä neljä päivää sen jälkeen, kun pojat auttoivat äitiään ja siskoaan muuttamaan pois perheen yhteisestä kodista. Kun Lancen tietokone myöhemmin tutkittiin, selvisi, että hän oli alkanut suunnitella murhia kolme viikkoa aikaisemmin googlaamalla tietoa miehistä, jotka ovat surmanneet vaimonsa. Perheen pojat Luke ja Ryan Hart ovat kampanjoineet aktiivisesti viime vuosien ajan, jotta ymmärrys pakottavasta kontrollista lisääntyisi ja ilmiö tunnistettaisiin paremmin.¹

Claire ja Charlotte Hart

Mitä pakottava kontrolli on?

Naisten Linjan sosiaalityöntekijä Sonja Tihveräinen vastaa:

Terveessä parisuhteessa riitely ja mustasukkaisuus eivät herätä pelkoa tai rajoita kummankaan osapuolen elämää. Kumppanit ovat keskenään tasavertaisia ja pysyvät neuvottelemaan mm. rahasta, kotitöistä, lastenhoidosta, seksistä jne. Vaikka toisella osapuolella olisi enemmän valtaa yhdellä osa-alueella, kaiken kaikkiaan valta kuitenkin jakautuu suhteen sisällä tasaisesti.

Väkivaltaisessa parisuhteessa näin ei ole. Valta on korostetusti toisella osapuolella ja hän käyttää väkivaltaa, uhkailua ja pakottavaa kontrollia sen säilyttämiseksi.

Pakottava kontrolli tarkoittaa jatkuvaa epätervettä vallankäyttöä, joka ilmenee monenlaisina vahingoittavina tekoina. Se ei ole satunnaista ilkeilyä tai pomottamista, vaan pitkäkestoista ja tarkoituksellista toimintaa, joka vaikuttaa kokijan useisiin elämäntilanteisiin ja saa tämän muuttamaan radikaalisti omaa käyttäytymistään.

Pakottava kontrolli on näkymätöntä, sillä teot tapahtuvat katseilta piilossa ja fyysisiä jälkiä jättämättä. Ainoana ulospäin näkyvänä merkinä saattaakin olla muutokset kokijan käyttäytymisessä. Siksi pakottavan kontrollin tunnistaminen voi olla hyvin vaikeaa niin kokijalle, läheisille kuin ammattilaisillekin. Kokija on kuin panttivanki sillä erotuksella, ettei tekijä vaadi ulkopuolisilta lunnaita, vaan kokijalta ”oikeanlaista” käytöstä.

Vaikka pakottavaa kontrollia voi verrata vankeuteen, se eroaa siitä muutamien tavoin. Ensinnäkin pakottava kontrolli on hyvin yksilöityä eikä se ole sidottua aikaan tai paikkaan. Se voi ulottua kodin seinien sisäpuolelta myös kokijan työpaikalle, harrastuksiin, ihmissuhteisiin, nettipankkiin, sähköpostiin, some-tileihin, iltalenkille tai ostoskorin sisältöön sekä lähimarketissa että nettikaupassa. Toiseksi pakottava kontrolli on sukupuolittunutta, sillä sen vaikutukset nojaavat naisten miehiä haavoittuvampaan asemaan yhteiskunnassa. Kolmas ero liittyy toiminnan tarkoitukseen. Pakottavaa kontrollia käyttävä tekijä pyrkii turvaamaan parisuhteen sisällä omat etuoikeutensa aikaan, rahaan, seksiin ja henkilökohtaisiin palveluksiin. Pakottavan kontrollin ja vankeuden keskeisin ero on kuitenkin jokapäiväistä käyttäytymistä koskeva mikrosääntely, joka liittyy naisen perinteisiin rooliin: kuinka tämän tulee pukeutua, laittaa ruokaa, siivota, pitää yllä sosiaalisia suhteita, huolehtia lapsista ja toimia seksin aikana.

Pakottava kontrolli muodostaa pelon ilmapiirin ja näkymättömät kahleet, jotka ulottuvat kaikkialle kokijan elämässä. Riistäessään kokijan vapauden ja toimijuiden, tekijä syyllistyy vakavaan ihmisoikeusrikkomukseen.

Pakottavan kontrollin taktiikoita

Eristäminen: Tekijä kontrolloi kumppaninsa yhteydenpitoa muihin ihmisiin ja pyrkii tuhoamaan tämän läheiset ihmissuhteet. Hän voi yrittää estää kokijaa lähtemästä ulos kavereidensa kanssa esimerkiksi aloittamalla riidan tai tekeytymällä sairaaksi. Hän saattaa perustella asettamia rajoituksia myös mustasukkaisuudella, mikä voi aluksi tuntua imartelevalta. Eristämällä kumppaninsa muista ihmissuhteista tekijä pönkittää omaa valtaansa ja asemaansa tämän elämässä. Eristämisen seurauksena väkivallan kokijalla ei ole lopulta ketään, joka tukisi häntä tai auttaisi näkemään, mihin suuntaan suhde on ajautumassa.

Manipulointi: Kun tekijä on eristänyt kumppaninsa tämän ystäväistä ja läheisistä, hän pystyy manipuloimaan tämän käsityksiä. Koska tekijä kohtelee omia ystäviään ja läheisiään huomaavaisesti, mutta kumppaniaan huonosti, kokija alkaa järkeillä, että väkivallanteot johtuvat hänen omasta käytöksestään. Kokija yrittää ymmärtää, mitä tekee hän itse väärin ja tekijä uskottelee yrittävänsä auttaa kumppaniaan olemaan parempi puoliso, vaimo tai äiti. Lopulta kokija menettää kosketuksen omiin ajatuksiinsa ja tukeutuu täysin väkivallantekijän määrittelyihin ja mielipiteisiin. Tämä lisää kokijan häpeää ja vahvistaa riippuvuutta tekijästä.

Gaslighting: Gaslighting on hienovarainen väkivallan muoto, jossa tekijä tarkoituksella vääristelee tai manipuloi tilanteita, jotta puoliso alkaisi epäillä omaa muistiaan ja mielenterveyttään. Termi on peräisin elokuvasta nimeltä Gaslight, jossa aviopuoliso himmenteleé asunnon kaasuvaloja tarkoituksenaan ajaa vaimo hulluuden partaalle. Kun tekijä on saanut kokijan epäilemään omaa mielenterveyttään, hän usein käyttää sitä kokijaa vastaan: Kuka viranomaisen uskoisi tuollaisen hullun kertomuksia?

Pikkumaisten määräysten valvominen: Tekijä voi antaa kumppanilleen hyvin pikkumaisia määräyksiä esimerkiksi pukeutumiseen tai yhteydenpitoon liittyen ja valvoa tarkasti niiden noudattamista. Määräykset ja niiden tulkinta saattavat muuttua äkillisesti, mikä pitää kokijan jatkuvasti yliviritty-

neessä tilassa. Määräysten rikkomisesta seuraa rangaistus ja kokijan huomio menee kokonaan rangaistusten välttämiseen.

Kaikkivoipaisuuden osoittaminen: Väkivaltaisille suhteille on tyypillistä, että kokija on jatkuvan valvonnan kohteena. Mikäli kokijalla on jokin turvalliseksi kokemansa paikka, kuten työpaikka, kirkko tai harrastus, tekijä pyrkii valloittamaan senkin esimerkiksi pommittamalla kokijaa käynnin aikana puheluin ja tekstiviestein. Lopulta kokija saattaa ryhtyä uskomaan tekijän kaikkivoipaisuuteen ja ajatella, ettei mikään ulkopuolinen taho voi häntä auttaa, ei edes poliisi tai oikeuslaitos.

Rangaistuksen ja palkinnon vuorottelu: Väkivallan tekijässä vaikuttaa vuorottelevan kaksi puolta – huomaavainen hurmuri ja rankaiseva julmuri. Väkivaltaisessa käytöksessä on havaittavissa kaava, jossa väkivaltaista purkausta seuraa anteeksipyyntö, hyvittelyt, vakuuttelut väkivallan loppumisesta ja kuherruskuukautta muistuttava aika. Tämän jälkeen tunnelma vähitellen kiristyy ja seuraa uusi väkivaltainen purkaus, jonka jälkeen tekijä alkaa taas hyvittää kokijaa.

Uhkailu: Tekijä käyttää fyysistä ylivoimaa ja uhkaa via eleitä vaihtamiseen, rikkoo tavaroita, lyö siniä, ajaa vaarallisen kovaa vauhtia, pitelee asetta kokijalle puhuessaan, uhkaa satuttaa kokijan perheenjäseniä, ystäviä tai lemmikkieläimiä, uhkaa itsensä satuttamisella ja itsemurhalla. Uhkailu herättää kokijassa ahdistusta ja epätoivoa sekä estää häntä lähtemästä väkivaltaisesta suhteesta.

Nöyryyttäminen: Koska väkivallan tekijä tuntee kokijan perin pohjin, hän tuntee myös tämän pelot, heikkoudet ja salaisuudet. Hän käyttää näitä tietojaa keksiessään mahdollisimman loukkaavia tapoja ja ilmaista, kuinka tyhmä, ruma, ällöttävä ja arvoton hänen kumppaninsa on. Äärimmillään tämä taktiikka johtaa siihen, että tekijä on murtautunut kokijan täysin, ja tämä on pakotettu toimimaan omia moraalisia periaatteitaan vastaan tai pettämään läheisensä. Äärimmäinen esimerkki on tilanne, jossa kokija joutuu luopumaan äitiydestään ja lapsistaan suojellakseen heitä joutumasta tekijän surmaamiksi.¹

Alistettu vaimo yritti turhaan erota, mies uhkasi pienen lapsen henkeä: ”Täältä lähdetään vain jalat edellä”

Oikeuden pöytäkirjat paljastavat vuosia jatkuneen perhehelvetin, jossa mustasukkainen mies alisti, nöyryytti ja pahoinpiteli vaimoaan toistuvasti. Eroa yrittänyt nainen palasi, koska mies uhkasi muuten tappaa hänet ja yhteisen lapsen.

- Väkivaltainen mies alisti ja kontrolloi vaimoaan poikkeuksellisen törkeästi.
- Mies kiristi vaimoaan uhkaamalla tappaa perheensä, mikäli vaimo ei alkaisi rakastaa häntä.
- Lähestymiskieltoon määrätty mies on uhannut löytää turvakotiin paenneen vaimonsa ja lapsensa.

Turvakotiin pienen lapsensa kanssa paennut ja lähestymiskieltoa entiselle miehelleen hakenut nainen paljasti käräjäoikeudelle helvetin, jossa hän oli vuosia joutunut elämään. Nainen oli tutustunut mieheen loppuvuodesta 2014, naimisiin he olivat menneet kolmen vuoden kuluttua. Mies oli jo seurustelun alusta lähtien ollut hyvin kontrolloiva, eikä halunnut naisen olevan tekemisissä muiden kuin tämän yhden siskon kanssa. Mies myös suuttui helposti pienistä asioista, kuten pienistä myöhästymisistä.

Perhe ulos kodista

Lapsen syntymän jälkeen mies alkoi moittia vaimoaan jatkuvasti pienistäkin ”virheistä”, kuten kaapin oven auki jättämisestä. Nainen kertoi myös tapauksesta, jossa mies oli autossa saanut raivokohtauksen haukkuen ja solvaten häntä kaikilla mahdollisilla nimillä, koska hän oli miehen mielestä pysäköinyt väärään parkkiruutuun. Mies kävi myös usein vaimoonsa käsiksi muun muassa ravistellen tämän mustelmille. Viime joulun alla hän repi vaimoltaan silmälasit päästä ja rikkoi ne kaksin käsin pienen lapsen itkiessä hysterisenä vieressä. Joulun jälkeen mies mainitsi, että mikäli hän sairastuisi vakavasti, hän tappaisi vaimonsa sekä tämän siskot ja vanhemmat. Hän oli myös uhannut pienen lapsen henkeä useamman kerran. Lapsen äänet myös häiritsivät miestä niin, että mies välillä ajoi perheensä koko päiväksi ulos kodista. Mies puhui myös ”Porvoon tapauksesta”, jossa isä oli tappanut 3-vuotiaan lapsen. Hän mainitsi pariskunnan yhteiselle tuttavalle, että sama olisi toistumassa.

”Kuolet, ellet rakasta”

Lopulta viime helmikuussa tilanne kävi niin uhkaavaksi, että vaimo päätti kertoa kokemastaan perheohjaajalle. Sosiaalityöntekijät katsoivat tilanteen erittäin vakavaksi ja ohjasivat naisen ja pienen lapsen heti turvakotiin. Nainen oli jo kerran aiemmin yrittänyt lähteä ja ehdottanut miehelleen erilleen muuttamista. Tämä oli todennut, että ”täältä lähdetään vain jalat edellä”. Mies sai tuolloin uhkaamalla vaimon takaisin luokseen. Hän sanoi, että mikäli vaimo ei alkaisi taas rakastamaan häntä, koko perhe kuolisi. Mies oli mahdollisesti teleoperaattorin kautta saanut selvitettyä turvakodin osoitteen. Hänet nähtiin autossa sen pihalla. Suojaa hakeneet jouduttiin heti siirtämään toiseen salaiseen osoitteeseen. Sosiaaliviranomaiset kehottivat ja auttoivat naista hakemaan lähestymiskieltoa miestä vastaan.

”Velvollisuus ojentaa”

Käräjäoikeudessa mies kertoi ”yllättyneensä” lähestymiskieltohakemuksesta. Hän sanoi hakijan väitteiden olevan valetta ja kiisti koskaan uhanneensa tätä tai kohdistaneensa keneenkään mitään väkivaltaa. Mies haukkui vaimoaan henkisesti sairaaksi ja väitti tämän siepanneen lapsen. – Toistettuaan samoja virheitä 7–10 kertaa päivässä, yli 200 kertaa kuukaudessa ja noin 2500 kertaa vuodessa pystymättä muuttamaan päivittäisistä ojentamisista huolimatta, hän on alkanut itsekin tuntea olonsa niin tyhmäksi, että oli päätynt rikokseen, siepannut lapsen mukaansa ja valehdellut sosiaalityöntekijöille ja myös poliiseille, mies esitti. Mies myös katsoi, että hänellä oli ollut päivittäinen tarve ja velvollisuus ojentaa vaimoaan sellaisista virheistä, kuten kylpyhuoneen lattian kuivaamatta jättämisestä. Oikeuskäsittelyn aikana mies myös nimitti vaimoaan useita kertoja muun muassa sosiopaatiksi, psykopaatiksi ja mielisairaaksi.

Vakava uhka

Käräjäoikeus katsoi naisen ja sosiaaliviranomaisten kertomusten perusteella, että lähestymiskielto oli kaikki edellytykset olemassa. Oikeus piti miehen esittämiä uhkauksia vakavina. Se myös kuvasi miehen kontrolloivaa ja alistavaa käytöstä ”poikkeukselliseksi”. Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus määräsi miehelle vuoden mittaisen lähestymiskiellon eroa hakenutta vaimoaan ja lastaan kohtaan. Helsingin hovioikeus ei ottanut miehen valitusta käsiteltäväkseen, vaan vahvisti lähestymiskiellon hiljattain antamallaan päätöksellä. Miehen väkivaltaisuudesta vaimoaan kohtaan on tehty tutkintapyyntö poliisille. Mies puolestaan ilmoitti jo aiemmin ”kyllä löytävänsä” entisen puolisonsa.¹

“Hän soitteli ja viestitteli, kun olin poissa kotoa. Usein hän soitti ja kuunteli. Kuunteli, mitä ääniä ympäriltäni kuului. Kuuluiko miesten ääniä? Olinko jossain muualla kuin missä sanoin olevani? Eksä kontrolloi elämää niin tiukasti, etten suhteen lopussa juurikaan poistunut kotoa yhtään mihinkään, paitsi kouluun ja töihin.”

Suhteen alkuvaiheessa Alice ja Trimaan viestittelivät, soittelivat ja skypettivät intensiivisesti Trimaanin ollessa komennuksella Afganistanissa.

Alice oli onnellinen ja rakastunut. Hän tekstasi siskolleen, että Trimaan ”on yhteydessä joka päivä... ja jos hän ei voi puhua mun kanssa, hän menee suunniltaan. Se on ihanaa.” Trimaan antoi Alicelle lahjoja ja viljeli kohteliaisuuksia, mutta saattoi yhtäkkiä ilman selityksiä katkaista yhteydenpidon päiväkausiksi.

Pian suhteen alussa Trimaan pyysi Alicea muuttamaan kaikki sosiaalisen median tilinsä julkisesta yksityiseksi, jotteivät muut miehet voisi katsella häntä. Erityisen huolissaan hän oli toisista sotilaista. Ennen kuin Trimaan ja Alice olivat edes fyysisesti tavanneet, Alice oli jo ehtinyt riitautua ystävänsä kanssa, jonka kautta hän oli alunperin tavannut miehen. Ystävä oli yrittänyt varoitella Alicea Trimaanista, koska piti tätä omituisena ja epäluotettavana.

Alice sai Trimaanilta ensimmäisen viestin lokakuussa 2015, mutta pari tapasi kasvokkain vasta tammikuussa 2016. He viettivät kaksi viikkoa yhdessä. Alice oli aluksi korviaan myöten rakastunut, mutta jo parin kuukauden sisällä suhteen sävy alkoi muuttua. Trimaan viestitteli Alicelle taukoamatta ja jos Alice ei vastannut yhteydenottoihin välittömästi, Trimaan alkoi kuulustella häntä. Koska pari oli etäsuhteessa, Trimaan halusi jatkuvasti tietää, missä Alice milloinkin oli ja vaati valokuvia todisteeksi.

Suhde eteni, ja Alice lähti kollegoidensa kanssa työmatkalle toiseen kaupunkiin. Työporukka meni päivän päätteeksi ulos syömään ja istumaan iltaa. Alice viestitteli Trimaanin kanssa taukoamatta, jolloin yksi työkavereista otti Alicen puhelimen, käski häntä sivuuttamaan tyyppin viestit ja soittamaan hänelle takaisin seuraavana päivänä. Alice näytti ahdistuneelta ja huolestuneelta. Jonkin ajan kuluttua Trimaan ilmaantui kutsumatta hotellille. Seuraavana aamuna Alice ja Trimaan istuivat aamiaisella erillään Alicen työkavereista ja näytti siltä, että pariskunta oli riidellyt koko yön. Toisella kerralla Alice oli työkaverinsa grillijuhlissa ja tekstasi taukoamatta Trimaanin kanssa. Hän oli hiljainen ja ahdistunut koko illan. Alice lähti itselleen epätyypilliseen tapaan juhlista aikaisin ja äkillisesti. Myöhemmin selvisi, että Trimaan oli saapunut yllättäen hakemaan Alicea.

Myöhemmässä vaiheessa suhdetta Alice sai Facebookin kautta viestin tuntemattomalta naiselta, joka kertoi tapailevansa Trimaania. Nainen kertoi miehen olevan aktiivinen Tinderissä. Kun Alice vaati Trimaania tilille pettämisestä, mies väitti, että armeijakaverit olivat luoneet hänestä feikkiprofiilin. Riidan yhteydessä Alice läpsäisi Trimaania. Pian tapahtuman jälkeen Alice sai Facebookin kautta viestin tuntemattomalta mieheltä, joka väitti nähneensä hänet armeijan kasarmilla ja halusi keskustella chatin kautta. Alice epäili profiilin olevan tekaistu ja kysyi asiasta Trimaanilta. Alice sanoi, että hänen työkaverillaan oli ohjelma, jolla pystyi tarkistamaan profiiliin linkitetyn IP-osoitteen ja pian tämän jälkeen profiili katosi.

Alice oli riitaantunut monien ystäviensä kanssa ja eristäytyi pikkuhiljaa muista ihmisistä. Hän oli yksinäinen ja masentunut ja hänestä tuntui, ettei hänellä ollut elämässään enää ketään muuta kuin Trimaan. Myös läheiset huomasivat muutoksen Alicen käytöksessä ja olemuksessa. Trimaan käyttäsi Alicen syömisiä ja kommentoi negatiivisesti hänen ulkonäköään, minkä seurauksena Alice oli laihtunut huomattavasti. Trimaan oli jopa asettanut Alicen puhelimeen hälytyksen, jotta hän muistaisi juoda kerran tunnissa. Alicen piti lähettää säännöllisesti valokuvia Trimaanille, jotta tämä saattoi tarkistaa, ettei Alice ollut pukeutunut liian paljastavasti.

Elokuussa 2016 Alice päätti suhteen Trimaanin kanssa, noin puoli vuotta sen jälkeen, kun pari oli tavannut ensimmäisen kerran. Alice sanoi miehelle, ettei halunnut olla hänen kanssaan enää missään tekemisissä.

Kontrollointi

Väkivaltatutkijat Nicola Henry ja Anastasia Powell (2015) ovat sitä mieltä, että digitalisaatio on muuttanut käsitystä hyväksyttynä pidetystä ”romanttisesta” käytöksestä. Se mikä suhteen alkuvaiheessa voi olla tyyppillistä, romanttista ja jopa toivottavaa, voi suhteen myöhemmässä vaiheessa muuttua uhkaavaksi ja pelottavaksi. Raja ”normaalin” käyttäytymisen ja parisuhdeväkivallan, häirinnän tai vainon välillä on hämärtynyt ja limittynyt.¹

Teknologiavälitteinen pakottava kontrolli on leimallisesti tilallisuudesta irrallista toisin kuin perinteinen parisuhdeväkivalta, joka on tiiviissä suhteessa tilaan ja paikkaan. Parisuhdeväkivaltaa esiintyy enemmän harvaan asutuilla alueilla, jossa on enemmän aseita, poliisin tai ambulanssin saapuminen kestää pitkään ja jossa kaikki tuntevat toisensa. Digitaalinen pakottava kontrolli sen sijaan ylittää rajoja ja rajoitteita uudenaikaisilla tavoilla. Koska väkivallan tekijä voi käytännössä olla kokijaan yhteydessä missä ja milloin tahansa, väkivallan kohteena oleva ihminen ei tunne oloaan turvalliseksi missään tai milloinkaan.²

Epäterveessä suhteessa yhteydenpito kehittyy nopeasti negatiivisella tavalla intensiiviseksi. Väkivaltainen tai mustasukkainen ihminen saattaa ajatella, että kumppanilla on **velvollisuus olla joka hetki tavoitettavissa**.

”Jo tutustumisen alettua mies alkoi pitää pikkuhiljaa enemmän ja enemmän minuun yhteyttä Facebookin avulla ja tykkäillä ja kommentoida

aktiivisesti postauksiani eri someissa (Facebook, Twitter ja Instagram). Yhteydenpitotahimme tiivistyi tiivistymistään, ja aloin tuntea kuin minulla olisi velvollisuus pitää mieheen yhteyttä lopulta käytännössä koko hereilläolotikani. Mies ihmetteli ja laittoi viestiä, jos en vastannut hänen laittamaansa viestiin jopa 15 minuutissa tai jos en kertonut hänelle olevani menossa esimerkiksi suihkuun enkä voisi vastata hetkeen.”

Yhteydenpito voi tapahtua useita kanavia pitkin samaan aikaan ja vastauksen viipyminen lyhyenkin aikaa johtaa voimakkaisiin tunteen purkauksiin kuten blokkaukseen, raivonpuuskiin, mykkäkouluun, syytöksiin pettämisestä tai erolla uhkaamiseen.

”Puolisoni ensin lähettelee viestejä kahdesta kolmesta eri sovelluksesta yhtä aikaa, ja jos en vastaa heti tai tarpeeksi nopeasti, hän lähettää minulle ensin vihaisia viestejä, sen jälkeen alkaa uhkailulla blokkauksella ja puhelinliittymäni irtisanomisella. Seuraavaksi hän blokkaa minut, etten saa häneen yhteyttä enkä vastattua hänen alkupe räisiini viesteihinsä. Tätä tapahtuu usein ja aina samalla kaavalla riippumatta siitä, mitä ja miten hänelle vastaan. Lisäksi hän poikkaisee myös Facebook-kaveruuden ja blokkaa minut kokonaan, jotta en näe, mitä hän kirjoittaa Facebook-seinälleen. Joka kerran tuntuu loukkaavalta. Itse olen aina aloitteen tekijä, jotta blokkaukset poistetaan. Enää en oikein jaksa ryhtyä palauttelemaan asetuksia. Se on tavallaan turhaa, kun seuraava episodi kuitenkin odottaa nurkan takana.”

1 Henry N & Powell A, 2015b

2 Harris B & Woodlock D, 2018: 21

“Minulla oli suhde, jossa mies oli äärimmäisen mustasukkainen. Hän vaati, että tekstiviesteihin vastataan heti (yli 5 min viiveet saattoivat aiheuttaa jo uhkaamisen suhteen päättymisellä). Käytännössä koin suhteen loppuaikoina, että minun tuli raportoida joka sisään- ja uloshengitysken. Kännykkä oli pakko olla mukana ja akun loppuminen sai minut paniikkiin.”

Monet vastaajat kuvasivat sitä, kuinka piti olla jatkuvasti tavoitettavissa ja valmis puhumaan puhelimesa niin pitkään kuin kumppani haluaa, vaikka keskellä yötä. Unentarve, työpalaveri tai tapaaminen ystävän kanssa ei riittänyt perusteeksi olla vastamatta viesteihin tai puheluihin.

“Aina piti olla valmiina puhumaan puhelimesta vaikka neljä tuntia, ihan sama mikä minulla oli kesken. Myös tekstareihin oli vastattava samantien tai alkoi hirveä syyllistys, kuinka en välitä hänestä.”

“Ei välillä antanut edes nukahtaa, kun piti puhua hänelle. Otti aina esille jotain asioita, mitä ei voinut sivuuttaa, ja pakotti minut vastaamaan/olemaan hänen seuranaan puhelimitse.”

Jos yhteydenottoja yritti rajata, seurasi usein syytöksiä itsekkyydestä.

“Miehen tapa laittaa todella pitkiä, toistuvia, aiheissa sinne tänne sinkoilevia Facebook-viestejä niihin vastausta vaati oli todella kuluttavaa. Olen käyttänyt loputtomasti aikaa miettiessäni vastauksia hänelle ja perustellessani omaa näkemystäni yhä uudelleen ja uudelleen. Hän vain jankkasi takaisin ja syytti minua aina vain uudenlaisista asioista, joihin olin hänen mielestään syyllistynyt.”

“Mieheni soittaa ja lähettää viestejä todella usein. Mikäli en ehdi vastaamaan, mutta hän näkee minun nähneen viestin, mies suuttuu ja syyttää välinpitämättömyydestä. Olen useaan otteeseen kertonut, ettei hänen tarvitse soittaa tai tekstata, ellei ole mitään asiaa. Usein hän vain tarkistaa, missä olen ja kenen kanssa.”

Monet kuvasivat jatkuvaa tunnetta siitä, että on tehnyt jotain väärää, vaikka järjellä ajateltuna näin ole.

Syyllistäminen on tyypillinen hallinnan taktiikka suhteessa, johon liittyy voimakasta kontrollointia.

“Jos koulussa meni pitkään, viestejä ja soittoja tuli älytön määrä. Jos en pystynyt vastaamaan, tuli viestejä, joissa hän kehitteli skenaarioita ja syytteli: olin baarissa toisten miesten kanssa. Kotona sitten riideltiin. Hän sai minut aina tuntemaan syyllisyyttä, vaikken tehnyt mitään väärää. Minulla oli velvollisuus olla aina tavoitettavissa, jotta hän pystyi tarkastamaan mitä teen. Muutin käytöstäni, koin, että minun oikeasti täytyy olla tavoitettavissa aina. Vähensin yhteydenpitoa ihmisiin tai lopetin sen kokonaan, eristäydyin, en puhunut asioista ihmisille. Olin yksinäinen. Tuntui, ettei minulla ole mitään yksityisyyttä tai omaa elämää. Eksä yritti sulkea kaikki ikkunat ja ovet. Jälkeenpäin tuntuu ihan hullulta ajatella kaikkea tätä. Silloin se oli normaalia.”

Pikkuhiljaa intensiiviseen yhteydenpitoon astui usein mukaan voimakas mustasukkaisuus. Jos kumppani ei vastannut puhelimeen, täytyi sen merkityä sitä, että hän on jonkun toisen kanssa. Epäterveessä parisuhteessa vallitsee jatkuva epävarmuus: luottamusta ei lähtökohtaisesti ole, minkä vuoksi omaa “syyttömyyttä” pitää todistella päivästä toiseen.

“Entinen poikaystäväni, joka oli mustasukkainen ja väkivaltainen, piinasi minua puhelimen välityksellä. Hän lähetti viestejä, jotka sisälsivät herjaavaa kieltä ja soitteli välillä taukoamatta. Hän suuttui, jos en vastannut ja käytti vastamattomuuttani ‘todisteena’ mustasukkaisille harhaluuloilleen.”

“Ex-avopuoliso suuttui joka kerta, kun en vastannut puhelimeen, myös silloin kun olin töissä eikä pystynyt vastaamaan. Jos en vastannut puheluun, olin jonkun miehen kanssa, ja jos itse sain viestin, se oli hänen mukaansa aina joltain mieheltä. Jouduin aina näyttämään viestin. Silti siitä seurasi viikkojen mykkäkoulu, joka taas loppui huutamiseen ja riitaan.”

“Työmatkojen ja työpäivien aikana minua kontrolloitiin jatkuvien puheluiden ja viestien avulla. Niihin tuli vastata mahdollisimman nopeasti,

paikasta riippumatta. Joskus minulta vaadittiin valokuva todisteeksi siitä, että olen työmatkalla huoneessani enkä työkavereiden kanssa vaikkapa kaljalla.”

“Mies luki seurustelumme aikana säännöllisesti viestejäni ja suuttui jos vaihdoin näyttökoodia (‘mitä sä salaat siellä’), jos käytin puhelinta hänen läsnäollessaan tai jos en vastannut hänen viesteihinsä tarpeeksi nopeasti. Kerran hän yritti hakkeroida Facebook-tilini selvittääkseen, kenen miehen luona huoraan. Olin äitini luona.”

Epäterveessä parisuhteessa mustasukkainen ihminen ajattelee, että ratkaisu hänen vaikeisiin tunteisiinsa on kumppanin sosiaalisten suhteiden ja elinpiirin rajoittaminen tai kumppanin laitteiden läpikäyminen ja viestien lukeminen. Epäilyn kohteena oleva saattaa ajatella, että jos hän vain pystyy todistamaan syyttömyytensä, niin kumppani rauhoittuu. Mutta monissa tapauksissa todistelu ruokki kontrollin tarvetta entisestään.

“Minun ex-kumppanini kontrolloi, milloin olen online WhatsAppissa ja kyseli, kenen kanssa kirjoittelen ja mitä kirjoitellaan. Ja miksi en vastaa hänen viestiinsä heti ja kirjoitanko jollekin muulle ja miksi kesti vastata. Minun piti myös raportoida, mitä olen tehnyt päivän aikana, kun ei olla oltu yhdessä. Ajattelin ensin, että ‘ei haittaa’, halusin olla avoin ja vähentää hänen pelkoaan. Raportoin hänelle niin kuin hän tahtoi. Luulin kontrolloinnin menevän ohi, kun hän huomaa, että voi luottaa minuun. Mutta se itse asiassa vaan jatkui ellei pahentunut. Tuntui, että samat aiheet ja keskustelut käytiin joka päivä.”

“Hän tutki puhelintani toistuvasti ja luki henkilökohtaisia viestejäni muiden ihmisten kanssa, etsien viitteitä pettämisestä. En koskaan pettänyt häntä, joten annoin hänen tutkia. En ymmärtänyt tuolloin, ettei minun olisi tarvinnut siihen suostua.”

Sosiaalinen media ja pikaviestipalvelut

Sosiaalisen median alustat, kuten Facebook tai Instagram, tarjoavat huomattavan paljon tietoa käyttäjistään ja käyttäjien välisestä vuorovaikutuksesta.

Niiden avulla rakennetaan omaa identiteettiä, viestitään itselle tärkeistä asioista ja käydään keskustelua muiden ihmisten kanssa. Väkivaltaiseen parisuhteeseen liittyy voimakas tarve kontrolloida kumppanin sosiaalista elinpiiriä. Tämä tulee esiin myös suhteessa sosiaalisen median käyttöön. Vastaajat kuvasivat sitä, kuinka mustasukkainen ihminen vahti tiiviisti esimerkiksi sitä, mitä kumppani julkaisee somessa, kenen kuvista hän tykkää ja kuka käy tykkäämässä hänen kuvistaan, kenen tilejä kumppani seuraa ja keitä kuuluu hänen somekontakteihinsa. Väkivallan tekijä saattoi myös haluta vaikuttaa siihen, minkälaista kuvaa suhteesta rakennetaan sosiaalisessa mediassa tai sanella viestejä, joita kumppani lähetti muille.

“Entinen poikaystäväni vahti mitä päivitin soomeen. Jos lisäsin kuvan itsestäni, saattoi hän sanoa, että miten häntä hävettää, kun hänen kaverinsa puhuvat, kuinka hänen naisensa kerjää huomiota somessa. Jos olin tykännyt esim. exäni kuvasta, alkoi taas välillinen syyttely, miten häntä hävettää, kun muut puhuvat.”

“Avioliiton aikana hän halusi minun poistavan menneisyyden ihmisistä valokuvia Facebookissa. Hän piti mykkäkoulua tai haukkui minua, kunnes poistin hänen mielestään vääriä (miespuolisia) ystäviä kavereistani Facebookissa.”

“En uskalla ottaa LinkedInissä ‘kaveriksi’ miehiä, jotka saattaisivat olla ‘epäilyttäviä’ hänen mielestään. Näen, kun hän käy käyttämässä juurikin LinkedIniä anonyyminä.”

“Jos Instagramissa tykkäsin jonkun miehen kuvasta tai aloin seurata jotakuta miestä, hän kommentoi asiaa minulle puolen tunnin sisällä ja yleensä vaati poistamaan tykkäyksen tai lopettamaan seuraamisen. Instagramin tai messen stalkkaamisesta sain sellaisia raivokohtauksia, että mies antoi lopulta periksi ja totesi, että ‘mä vain sanoin, ei tarvi suuttua.’ Kuitenkin omien rajojen puolustaminen päivästä toiseen oli todella puuduttavaa ja ahdistavaa, koska mitään kehitystä ei ikinä tapahtunut. Asia palasi nollapisteeseen aina, kun se oli käsitelty loppuun. Seuraavasta IG-tykkäyksestä alkoi sama alusta. Olin niin väsynyt siihen ja olen edelleen.”

“Liittytyäni Facebookiin avomieheni seurasi siellä oloani. Usein sain viestin ‘taas täällä, kun koulun ja harrastuksen asioissa kävin ryhmäkeskustelu- ja Messengerissä tai WhatsAppissa. Tuli mustasukkaisuutta, syytöksiä, epäilyä. Aloin pitämään puhelinta äänettömällä, ettei viestien tuloa kuule. Salaa luin viestejä. Ilmapiiri oli jännittynyt.”

“Facebookissa en saanut tykätä kenenkään julkaisusta tai kommentoida mihinkään ellen ollut ilmoittanut siitä hänelle. Jos unohdin ilmoittaa, että olin johonki kommentoinut, hän suuttui minulle niin paljon, että pelkäsin. Tarkisteli Facebookista mun facemuistot, et missä oon ollut ‘huoraamassa.’ / En uskaltanut facessa kommentoida tai tykätä mistään, ku pelkäsin että unohdan siitä kertoa. Pelkäsin aina, mitä facemuistoissa tuli vastaan. Jos joskus ennen häntä olin ollut bilettämässä, niin huuto siitä tuli. Pelkäsin päivästä toiseen. Pikkuhiljaa vähensin somettelua ja jos jotain julkaisin niin kaikkiin piti merkata myös hänet. Ystävät kommentoivat, ettet enää julkaise mitään yksin. Nyt kun erosta on jo useampi vuosi, uskallan vähitellen olla somessa aktiivinen ja jopa julkisiin ryhmiin joskus jotain kommentoida.”

“Eräs puolittutu mies on ollut minusta kiinnostunut ja hän on ottanut usein yhteyttä minuun. En kuitenkaan ole reagoinut mielestäni harmittomiin ‘mitä kuuluu?’ - viesteihin. Yhtenä iltana sain häneltä taas viestin. Mieheni suuttui silmittömästi, syytti minua yhteydenpidosta (jota ei ollut), otti puhelimeni väkisin ja soitti kyseiselle miehelle vastoin tahtoani käskien häntä lopettamaan yhteydenottonsa. Tämän jälkeen hän tarkasti Facebook-kontaktini, olenko hänen ystävänsä siellä.”

Pikaviestipalvelut, kuten WhatsApp, Messenger, Telegram tai Signal, mahdollistavat reaaliaikaisen viestinnän yhden tai useamman ihmisen välillä. Viestien välityksellä voidaan tekstin lisäksi välittää esimerkiksi kuvia, videoita, ääniviestejä, linkkejä ja tiedostoja. Pikaviestipalveluissa käyttäjä saa yleensä tiedon omien kontaktien aktiivisena olosta palvelussa ja siitä, onko viestin vastaanottaja lukenut viestin.

Suhteessa, johon liittyy voimakasta kontrollointia, pikaviestipalveluiden tarjoama informaatio käyttäjän toimista synnyttää monenlaisia jännitteitä. Monet vastaajat kuvasivat sitä, kuinka kumppani

“kyttää” aktiivisuutta esimerkiksi WhatsAppissa tai Facebookin pikaviestipalvelu Messengerissä.

“Kun vietin aikaa kavereideni kanssa, hän aina keskeytti iltani soittelemalla ja laittamalla WhatsApp-viestiä ja käski kotiin. Hän suuttui, jos en vastannut ja todella paljon hän suuttui, jos olin käynyt WhatsAppissa paikalla, mutta en ollut vielä vastannut hänen viesteihin.”

“Entinen miesystävä stalkkasi ja stalkkaa sosiaalisessa mediassa sekä seurustelun aikana, että sen päätyttyä. Jos esimerkiksi olin seurustelukampanne yöllä Facebookissa ja hän huomasi, että olen Messengerissä online, alkoi helvetinmoinen tivaaminen, että kenen kanssa juttelen siihen aikaan yöstä. Jos hän ei ollut varma siitä, missä olin tai kenen kanssa, hän soitti videopuhelun, jotta saisi varmuuden asiasta.”

“Hereillä olon ja tekemisten kontrollointia sosiaalisen median kautta. Erityisesti Facebook Messengerissä seurailua, kyseenalaistamista ja raivostumista, jos olin ollut hereillä liian myöhään. Ja tämä pääteltiin siis niistä online-aikaleimoista. Jos en vastannut viestiin ‘tarpeeksi nopeasti’ tuli raivostunut soitto perään. Kontrollitiin kuvia ja raivostuttiin, jos kuvissa esiintyi miespuolisia henkilöitä.”

Kontrollin kiristyessä väkivallan tekijä saattoi rajoittaa teknologian käyttöä tai pääsyä nettiin. Sosiaalisen median, tietokoneen tai muiden laitteiden käyttö voitiin kieltää täysin tai sallia vain kumppanin valvonnan alaisuudessa.

“Facebookin käyttö oli kotona minulta rajoitettu, minulla ei ollut lupa keskustella siellä kenenkään kanssa. Työpäivän aikana tai muualla ollessani läsnäoloani Facebookissa seurattiin herkeämättä ja vaadittiin selitystä, miksi olen paikalla ollut ja kenenkä kanssa jutellut.”

“Mies rajoitti mun pääsyä nettiin katkaisemalla yhteyden siksi aikaa, kun oli itse poissa kotoa.”

“Meillä oli yhteinen tietokone, johon tietotekniikka osaava puolisoni teki omat tunnukset itselleen ja minulle. En ajatellut asiaa sen tarkemmin aluksi, luotin puolisooni. Jossain vaiheessa

yhteiselo selvisi, että minun tunnuksillani koneella ei ollut admin-oikeuksia, vaan ainoastaan hänellä. Aiheesta syntyi riita ja hän poisti kokonaan oikeuteni käyttää tietokonetta ilman hänen valvontaansa.”

“Minun puhelin ja tietokone tarkistettiin useita kertoja päivässä, en saanut kuulua kavereiden kanssa yhteisiin WhatsApp-ryhmiin, minun oli poistettava kaikki tilit sosiaalisessa mediassa. Eron jälkeen olen vaihtanut kahdesti numeroa, mutta aina entinen poikaystäväni on selvittänyt numeroni. En ole vielääkään uskaltanut tehdä sosiaalisen median tilejä uudelleen.”

Fyysisen väkivallan yhteydessä väkivallan tekijä saattoi ottaa puhelimen kädestä väkisin, jottei väkivallan kokija voisi soittaa apua. **Laitteita myös rikottiin** kostoksi.

“Sivuhistorian kautta hän valvoi netin käyttöä ja vaati tilille minut kaikesta. Tietämättäni luki vuosien ajan kännykän viestit, puhelut ja poisti kaiken, ennen kuin ehdin itse nähdä tapahtumia. Poisti myös puhelimestani tärkeiden ihmisten numeroita. Rikkoi usein puhelimen. Käytti puhelimesta saatuja tietoja ja yhteydenpitoa minua vastaan. Riitojen yhteydessä takavarikoi puhelimeni itselleen, etten soittaisi apua.”

“Yhden riidan päätteeksi heitti mun kännykän takkaan. Menetin kaikki valokuvat, joita oli paljon, koska en silloin osannut käyttää pilvipalvelua.”

“Suhteen aikana ex-puoliso pamautti raivotesaan tietokoneeni niin voimalla pöytää vasten, että se hajosi käyttökelvottomaksi. Ei korvannut.”

Mustasukkaisukainen käytös saattoi johtaa myös siihen, että kontrolloiva ja mustasukkainen ihminen murtautui kumppaninsa tileille ja lähetteli viestejä tämän nimissä.

“Lopulta puolisoni jossakin riidassa paljasti, että oli itse asiassa lukenut tekstiviestejäni koko meidän parisuhteen ajan ja jopa lähetykset minun nimissäni joillekin ystäville sähköposteja sekä tekstiviestejä varmistaakseen, ettei minulla ollut tulisi olemaan suhdetta heidän kanssaan.”

“Kumppanini on lukenut viestejäni ja keskustelujani luvatta niin puhelimesta kuin Facebookista. Hän luki viestejäni todennäköisesti aina tilaisuuden tultua vastaan. Tämän lisäksi hän lähetti puhelimestani ehdottelevia viestejä nimissäni yhteisille miespuolisille ystävillemme, koska halusi nähdä, kuka heistä olisi valmis lähtemään moisiin ehdotteluihin mukaan. Useimmiten pahimmalta tuntui se, että mies valtaosilla kerroista oli mielestään löytänyt jotain sopimatonta, ja usein näissä tilanteissa se olinkin sitten lopulta minä, joka oli syyllinen ja joutui selittämään ja perustelevaan.”

Pelko ei kuulu rakkauteen

Kumppanin tahallisesti tai tahattomasti aiheuttama pelon tunne on ehkä tärkein merkki siitä, ettei parisuhteessa ole asiat hyvin. Väkivaltaisessa parisuhteessa pelko ääneen lausuttujen tai lausumattojen sääntöjen rikkomisen seurauksista, saa väkivallan kokijan muuttamaan käytöstään ja mukautumaan pikkuhiljaa kontrolloivan ihmisen vaatimuksiin.

“Toisinaan hän saapui työpaikalle raivon vallas-
sa, ellen ollut vastannut hänen puheluunsa.”

“Koin suurta ahdistusta ja pelkoa, erityisesti, jos näin hänen soittaneen illalla ja puhelun menneen ohi. Tämä enteili yleensä sitä, että hän saattoi ilmoittamatta ilmaantua asuntooni esimerkiksi keskellä yötä tarkistamaan, olinko kotona. Näin yleensä tapahtui, vaikka olisin soittanut takaisin ja selittänyt, miksen vastannut.”

“Omassa puhelimessaan hänellä oli käytössä tekniikka, jolla näki, kun lähetetty tekstiviesti on luettu ja jollen vastannut heti, hän soitti perään. Jos en vastannut puheluunkaan, niin hän lähti hakemaan minua kotiin tai oli raivona, kun vihdoin tulin kotiin esimerkiksi töistä.”

Jatkuvan valvonnan ja epäilyn kohteena oleminen sekä alati läsnäoleva pelko saattavat täyttää arjen niin kokonaisvaltaisesti, ettei kokijalla ole yksinkertaisesti tilaa ja aikaa havahtua oman elämänsä realiteetteihin. Yksi vastaaja kirjoitti:

“Tajusin olevani todellisessa vaarassa yhtenä tiettyinä hetkenä, kun istuin keittiön pöydän ääressä juomassa kahvia ja sain ajatella hetken asioita yksin laitettuani puhelimen kiinni miehen ollessa töissä (vaikka tiesin ottavani siitä selkään).”

Vuorovaikutuksen kontrolloinnin seuraukset

Väkivaltainen ihminen pyrkii murentamaan niitä psyykkisiä, taloudellisia ja sosiaalisia voimavaroja ja resursseja, jotka mahdollistaisivat parisuhteesta lähtemisen. Parisuhdeväkivaltaan kuuluu tyypillisesti väkivallan kohteen eristäminen ystäväistä, sukulaisista ja muista tukiverkostoista. Väkivaltatutkija Evan Starkin (2007) mukaan eristämisen tarkoituksena on voimistaa väkivallan kokijan riippuvuutta väkivaltaisesta kumppanistaan, monopolisoida kumppanin ajankäyttö ja estää kokijaa hakemasta apua.³

Teknologian mahdollistama kontrolli ja valvonta kietoutuivat eristämisen prosessiin monin eri tavoin. Sen lisäksi, että ystäviä ja läheisiä saatettiin häiriköidä suoraan tai entisen kumppanin maine tahrata sosiaalisessa mediassa, jo pelkästään ylitsevuotavalla yhteydenpidolla ja viestiliikenteen valvonnalla oli monia negatiivisia seurauksia sosiaalisille suhteille.

Monet vastaajat kuvasivat häpeää, jota kumppanin jatkuva soittelu ja “tarkistelu” aiheuttivat. Ystävät ja läheiset ihmettelivät jatkuvaa tarvetta olla yhteydessä, eikä heillä välttämättä ollut ymmärrystä siitä, ettei suhteen toinen osapuoli “roiku” puhelimesta vapaaehtoisesti.

“Muiden ihmisten kanssa ajan viettäminen oli vaikeaa, sillä minun oli pakko tarkistaa vähän väliä puhelintani ja katsoa, onko mies laittanut jotain viestiä tai kysynyt kuulumisia.”

“Muistan nolon tunteen usean kerran kahvipöydässä kaverin luona, kun kaverini ihmetteli, että mitä se nyt taas soittaa? Menin sivummalle puhumaan.”

“En saanut tilanteessa tarpeeksi apua, enkä edes aluksi ymmärtänyt, että tiheä viestittely oli yrityksen kontrolloida minua. Kaverit huomasivat kylä asian ja ihmettelivät viestittelyä.”

“Välillä asiakas tuli paikalle, kun olin puhelimesta ja kuuli, kun ex karjui langan toisessa päässä eikä suostunut lopettamaan puhelua, joten oli pakko lyödä luuri korvaan. Hävetti.”

Usein tilanne kärjistyi siihen, että kumppania vaadittiin palaamaan kotiin esimerkiksi illanvietosta ystävien kanssa. Pelko seurauksista johti siihen, että oli parempi totella.

“Ollessani kaverilla kahvilla tai kavereiden kanssa ulkona, hän saattoi soittaa kymmeniä, liki satoja kertoja illan aikana, mikäli en heti hänelle vastannut. Jos vastasin, hän saattoi soittaa jo 15–30 minuutin päästä uudelleen kysyäkseen samat asiat mitä edellisessä puhelussa ja vaatia minua tulemaan kotiin. Mikäli en vastannut, hän laitto minulle välissä viestejä samalla pitäen linjaa auki. Hän uhkasi satunnaisesti vahingoittaa itseään, mikäli en tulisi kotiin illanvietosta kavereiden kanssa. Useimmiten lähdin tämän pelossa. Ihmeellistä minulle oli, että hän vaati minua olemaan kotona, vaikka hän ei kanssani ollutkaan vaan tietokoneella.”

Viestiliikenteen valvonta vaikutti myös monilla tavoilla sosiaaliin suhteisiin. Ystävillä ja läheisillä oli monesti tunne siitä, että väkivaltainen kumppani lukee heidänkin viestinsä ja mahdollisesti lisäksi sanelee, mitä viestiin tulee vastata. Osa ystäväistä yritti kuumeisesti löytää turvallisia keinoja yhteydenpitoon vaikeassa tilanteessa. Monissa tapauksissa suhde ystäviin ja läheisiin katkesi kokonaan.

“Hän avoimesti aina kertoi lukeneensa viestini ja tivasi mitä tämä tarkoittaa, kun oli näkevinään viesteissä jotain ‘koodikieltä’, joka hänestä viittasi toisiin miehiin. Vähitellen tekstailuni väheni ja loppui, se rajoittui pelkästään ilmoitusluontoihin asioihin eikä jutteluun.”

“Toki tällä oli vaikutusta myös sosiaaliin suhteisiin muiden kanssa. Minun kaveripiiriäni koitettiin rajoittaa, eikä sitä katsottu hyväksi, jos viestittelin ihmisille, joiden kanssa olin miesystävän mielestä jutellut jotain ‘sopimaton-ta’. Kaverit mietti kaksi kertaa uskaltaako avautua omista asioistaan/salaisuuksistaan minulle, koska viestit ei välttämättä päädy ainoastaan minun silmilleni.”

“Rupesin välttelemään tilanteita, joissa puhelimen taustalta olisi voinut kuulua muiden ääniä, esimerkiksi kaupassa käyntiä.”

“Sosiaalinen elämäni kuihtui vähän kerrallaan, lopulta kukaan ei enää uskaltanut soittaa iltaisin. Varmuudeksi piilottelin puhelinta ja pidin sitä äänettömällä, koska mikä tahansa yhteydenotto tiesi vaikeuksia. Ystäväni yrittivät mahdollisuuksien mukaan soittaa minulle työaikaan, lähettää viestejä ja niin edelleen. Siinäkin oli toki vaikeutensa: työaikana olin töissä ja jos mieheni olisi soittanut, kun puhelin oli varattu, se olisi ollut katastrofi. Pikkuhiljaa koin olevani eristetty kaikesta ulkopuolisesta.”

“Suuttuneena mieheni saattaa syyttää minua liiallisesta sosiaalisen median käytöstä ja siitä, että juttelen jatkuvasti muiden kanssa. Mistä hän voisi tietää, vaikka juttelin muille miehille. Tällä ei ole totuuspohjaa – saatan vain lukea uutisia ja juttelen. Nykyään todella vähän kenellekään.”

Pelko viestiliikenteen valvonnasta ja yhteydenpidon seurauksista rajoitti ihmisten sosiaalista kanssakäymistä jopa eron jälkeen.

“Sosiaalisesti elämäni rajoittui paljon ja edelleen, vaikka parisuhde on päättynyt, niin kamoksun puhelinta tai säikähdän, jos viestin merkkiäni kuuluu. Joskus puhelin aiheuttaa valtavaa ahdistusta ja minun on suljettava se kokonaan useiksi tunneiksi. Tietenkin se tuntuu erittäin pahalta ja surulliselta, koska teknologia nähdään ‘harmittomana’ välineenä, vaikka sillä on suuria vaikutuksia. Olen kuitenkin asennoitunut niin, että en sometilejä enää ikinä itselleni tee tai muutenkaan käydä teknologiaa hyväksi usein. Sen kanssa on vain opittava elämään, vaikka paljonhan se kaventaa elämänpiiriä.”

Toisaalta sosiaalinen media ja teknologia ylipäätään olivat monille vastaajille äärimmäisen tärkeässä roolissa. Netti saattoi olla ainoa keino pitää yhteyttä läheisiin ja muihin ihmisiin väkivaltaisessa parisuhteessa.

“Yksi yhteyteni ulkomaailmaan oli tuolloin Facebook ja chatti. En paljoa poistunut kotoa ja tavannut ihmisiä, joten juttelin chatissa, useim-

miten vain parhaan ystäväni kanssa. Eksä ei sietänyt sitäkään. Suhteen viimeisinä parina vuotena hän oli mustasukkainen myös ystävästäni. Hänen mielestään en tarvinnut elämäni ketään muuta kuin hänet. Hänellä oli tapana tulla tietokoneelle istumaan minun viereeni ja vahtia kaikkea mitä kirjoitan. Toki silloin suljin chat-ikkunan, ja siitä tuli aina järjetön riita. Salailin selvästi jotain. Hän sai minut aina tuntemaan syyllisyyttä. Koska jos en voi näyttää avoimesti mistä puhumme, on siinä silloin selvästi jotain vialla. Hän ei ymmärtänyt, että ystäväni saattoi myös puhua yksityisistä asioistaan, jotka eivät kuulu hänelle. Meillä olikin sitten tietynlainen koodi, että ystäväni tiesi, että nyt eksä istui vieressä, ja keskustelimme silloin tyyliin säästä. Eksän mielestä koko elämäni kuului hänelle, hän ei ymmärtänyt, miksi tarvitsisin mitään yksityisyyttä.”

Digitaalinen väkivalta voi olla...

- # voimakasta reagointia, jos kumppani ei vastaa puhelimeen tai viesteihin lyhyen ajan sisällä
- # kumppanin sosiaalisen median käytön kontrollointia kuten painostamista poistaa tiettyjä kuvia tai kontakteja
- # kumppanin aktiivisuuden käyttämistä pikaviestipalveluissa ja vaatimista tilille “epäilyttävistä” toimista
- # painostamista viestien tai puhelutietojen näyttämiseen tai salasanojen jakamiseen
- # kumppanin teknologian käytön rajoittamista

“Hämmästelen, mikä sai minut jäämään. Miksi annoin kohdella itseäni niin? Olisin toivonut, että joku ulkopuolelta olisi ojentanut kätensä. Tosin se olisi ollut vaikeaa, kun tein kaikkeni salatakseni tämän nöyryytyksen. Mikään ei oikeuta rikkomaan toisen yksityisyyttä. Ei mikään oikeuta menemään alueelle, joka on täysin toisen oma. Ja se tilanne ei parane, vain pahenee. Neuvoni onkin lähteä sellaisesta suhteesta mahdollisimman pian. Stalkkaus on vasta alkusoittoa tulevalle – ja se ei ole kaunista.”

Trimaan ei hyväksynyt Alicen päätöstä erota, vaan jatkoi yhteydenpitoa itsepintaisesti. Hän murtautui Alicen sosiaalisen median tileille ja lähetti hänelle viestejä, joista ilmeni, että Trimaan pystyi lukemaan Alicen keskusteluita muiden ihmisten kanssa. Trimaan saattoi kommentoida, että ”näen, kenen kanssa keskustele tällä hetkellä” ja esitti kysymyksiä asioista, joista hänen ei olisi pitänyt olla tietoinen.

Trimaan esitti Alicelle kysymyksen liittyen yksityiseen keskusteluun, jonka Alice oli käynyt ystävänsä kanssa. Alice vastasi hänelle: ”Olen varma, että pystyt hakkeroimaan mun Facebookin, joten kysy asiasta häneltä itse.” Mies vastasi Alicen kommenttiin: ”Totta.” Alice jatkoi: ”Sitten kun tajuat, etten ole pettänyt sinu luottamusta missään vaiheessa, voit lopettaa mun tilien ja laitteiden hakkeroinnin.” Trimaan vastasi tähän: ”En.” Suhteen aikana Alice oli saanut Trimaanilta lahjaksi älypuhelimien, johon oli todennäköisesti asennettu vakoiluohjelma.

Tässä vaiheessa Alice alkoi toden teolla pelottaa ja hän oli vakuuttunut, että Trimaan pääsee käsiksi kaikkiin hänen keskusteluihinsa ja laitteisiinsa. Alice oli epätoivoinen: hän ei voinut käyttää puhelintaan tai tietokonettaan eikä keskustella kenenkään kanssa. Trimaan myös tuhosi viestejä. Alice huomasi viestejä inboxissaan, ja yhtäkkiä ne olivat kadonneet.

Alice kertoi siskolleen, että Trimaan oli hakkeroinut hänen laitteitaan ja että miehen käytös ahdisti häntä. Sisko kehotti Alicea ottamaan yhteyttä poliisiin. Alice kuitenkin pelkäsi, että poliisi keskittyisi vain siihen, että Alice oli läpsäissyt Trimaanin erään riidan yhteydessä.

Vajaa viikko tämän jälkeen, Alice huomasi, ettei hänen Facebook-salasanansa toiminut ja että joku oli vaihtanut tiliin linkitetyn sähköpostiosoitteen. Sähköpostiosoite näytti kyllä siltä, kuin se olisi kuulunut Alicelle, mutta osoite oli todellisuudessa tekaistu. Alice ei päässyt vaihtamaan tilinsä salasanaa tai siihen linkitettyä sähköpostitiliä eikä hän myöskään voinut deletoida varastettua profiiliaan. Alice meni tilanteesta suunniltaan, koska profiili sisälsi todisteet Trimaanin hakkeroinnista. Alice oli pelossaan ja tunsikin olonsa vainoharhaiseksi. Trimaan myönsi myöhemmin tilin kaappaamisen ja perusteli käytöstään sillä, ettei hän halunnut Alicen menevän Tinderiin (mikä vaatii Facebook-tilin) ja aloittavan suhteen jonkun toisen kanssa.

Alicen suoriutuminen työssä alkoi kärsiä, kun kaikki aika meni yhteydenpitoon Trimaanin kanssa. Hän pyysi apua Trimaanin rajaamiseen kollegansa puolisoilta, jolla oli teknistä asiantuntemusta. Hänen avustuksellaan Alice otti käyttöön erilaisia suojauskeinoja sosiaalisen median tileille ja laitteilleen sekä palautti puhelimen tehdasetukset. Jos Trimaan yrittäisi kirjautua hänen tileilleen, siitä tulisi sähköpostiin ilmoitus.

Alice ei saanut ilmoituksia kirjautumisyrityksistä, mutta oli varma, että Trimaanilla oli edelleen pääsy hänen tileilleen. Lopulta Alice poisti Facebook-tilinsä kokonaan, mutta piti vanhan sähköpostinsa, koska ei halunnut Trimaanin siirtyvän häiriköimään häntä työsähköpostin kautta.

Alice ilmoitti Trimaanille toistuvasti, ettei halua olla missään tekemisissä hänen kanssaan, mutta estämisestä huolimatta Trimaan lähetti jatkuvasti teksti- ja ääniviestejä kavereidensa puhelimista ja uusista numeroista. Samaan aikaan Alice sai päivittäin yli viisi kaveripyyntöä tekaistuista Facebook-profiileista.

Alicen sisko sai sähköpostin, jossa ilmoitettiin, että joku yrittää kirjautua hänen Microsoft-tililleen. Vähän tämän jälkeen Alice sai Applelta viestin, jossa todettiin, että hänen Apple ID -tunnuksensa on lähetty Trimaanin sähköpostiin. Alice otti yhteyttä Appleen ja pyysi poistamaan tilin. Alice ajatteli, että vihdoinkin häirintä ja tilien vakoilu olisivat ohitse.

Vakoilu

Panopticon oli englantilaisen filosofi Jeremy Bethamin 1700-luvun lopulla suunnittelema vankilarakenus. Sen arkkitehtuurin ansiosta, yksi vartija saattoi valvoa suurta joukkoa vankeja kehämäisen rakennuksen keskellä olevasta tornista käsin. Sieltä oli näkymä ympyrän reunoilla sijaitseviin avoseinäisiin selleihin. Rakennuksen muodosta johtuen vangit eivät tienneet, koska he olivat valvonnan kohteena. Ajatus oli, että epätietoisuuden seurauksena vangit käyttäytyisivät paremmin. Benthamin suunnitelmaa on kritisoitu historian saatossa tehokkuudessaan epäihmilliseksi ja sitä on käytetty totalitaarisen hallinnon sekä yleisemmin teknologiavälitteisen valtiollisen kontrollin metaforana. Viime vuosikymmenten teknologinen kehitys on johtanut siihen, että monet voimakasta kontrollointia sisältävässä suhteessa elävät tai sellaisesta irti pyristelevät ihmiset elävät panopticonin kaltaisissa olosuhteissa: Tiedät, että sinua valvotaan, muttet tiedä, mitä kautta valvonta tapahtuu. Vai kuvittelitko sittenkin kaiken?

“Oli todella ahdistava tunne, kun toinen selvästi jollain tavalla kyttää ja itse ei tajua, että mistä ihmeestä se voi tietää näitä asioita. Samainen tyyppi myös luki viestejäni, jos olin vaikka jättänyt Facebook-tilini auki johonkin koneelle/ puhelimeen/mitä vaan ja myös seurasi lokaatio-tietojani, jollain keinolla, joka minulle ei ole vielä vuosiakaan myöhemmin selvinnyt.”

Parisuhteessa, jossa on vallan väärinkäyttöä, epä-tervettä mustasukkaisuutta ja pakottavaa kontrollia, on usein myös äärimmäisiä muotoja saavaa valvontaa. Digitalisaatio on tuonut mukanaan lukematto-

mia keinoja tarkkailla kumppanin toimia, liikkeitä ja vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Erilaiset tietoturvaa lisäävät tekniikat ja sovellukset yksityisyyden suojaamiseksi on usein suunniteltu siitä oleuksesta käsin, ettei yksityisyyttä loukkaava ihminen tunne vakoilun kohdetta. Ne eivät siis toimi erityisen hyvin silloin, kun tunkeutuja asuu samassa taloudessa, käyttää samaa langatonta verkkoa ja tuntee tarkkailun kohteena olevan ihmisen läpikotaisin.

Monet vastaajat kertoivat, että vakoilu oli alkanut jo suhteen “hyvinä aikoina”, kun väkivallan kokija ei vielä osannut varoa luottamasta kumppaniin.

“Kun vielä olimme yhdessä, entinen avomieheni murtautui Facebook tililleni. Ihmettelin usein, miten hän tietää tiettyjä asioita, joista en mielestäni ollut maininnut hänelle. Siinä vaiheessa en kuitenkaan ymmärtänyt, että hän oli murtautunut tililleni jo melko alkuvaiheessa suhdettamme.”

“Exäni latasi kännykkääni ohjelman, jolla saattoi seurata missä milloinkin liikun sekä ohjelman, jolla saattoi lukea lähettämiäni viestejä ja käymäni keskusteluja WhatsAppissa. En tiennyt asiasta mitään moneen kuukauteen. Suhteemme alussa en ollut kokenut tarvetta pitää kännykässäni lukkoa, joten ohjelmien asennukset tietämättäni olivat onnistuneet.”

“Sähköpostiliikenteen seuranta kesti melkein puoli vuotta, ennen kuin tajusin, että hän näkee viestini.”

Vakoilun mahdollistavat toimet saatettiin naamioida hyväntahtoisilta vaikuttaviin eleisiin: Autettiin teknologiaan liittyvissä ongelmissa ja samalla päästiin käsiksi esimerkiksi laitteen admin-tunnuksiin. Joissain tapauksissa kontrolloiva ihminen oli antanut kumppanilleen lahjaksi älypuhelimien, johon vakoiluohjelma oli asennettu jo etukäteen. Tai sähköpostitilin luomisen yhteydessä kumppanin sähköpostit olikin ohjattu saapumaan myös omaan sähköpostiin.

“Seurustelukumppani oli ‘auttanut’ sähköpostin luomisessa. Eron jälkeen ymmärsin, että hän oli jotenkin onnistunut synkronoimaan sähköpostimme yhteen ja nähnyt kaikki viestini. Tämän lisäksi hän oli saanut käsiini kaikki salasanani mm. Facebookiin ja mahdollisiin muihin sähköposteihin ja tietoihini urkkimalla asunnossani.”

“Ex-mieheni oli tietokone-ekspertti. Erotessamme sain kaksi tietokoneistamme ja iPadin. Mieheni sanoi laittaneensa koneemme kuntoon. Epäilin, että hän on voinut asentaa niihin seurantaohjelmia. Niinpä ensi töikseni vein kaikki tietokoneet alan liikkeeseen ja puhdistutin. Kaikki asennettiin uudelleen ja vasta sitten pystyin olemaan turvallisin mielin. Rahaa tässä meni 300 euroa, mutta sain mielenrauhan.”

Digitaalinen väkivalta oli usein alkanut kumppanin teknologian käytön monitoroinnilla, joka aluksi saattoi vaikuttaa viattomalta: seurailtiin sivuhistoriatietojen avulla millä sivuilla kumppani vierailee, pidettiin silmällä aktiivisuutta sosiaalisessa mediassa tai käytiin läpi auton navigaattorin tallentamia tietoja. Kynnys siirtyä tarkastelemaan yksityisiä tietoja oli matalalla, kun sisäänkirjautumistietoja tallennetaan selaimille ja monet sovellukset lähettävät push-ilmoituksia, joiden lukeminen ei vaadi sisäänkirjautumista.

“Kävi ilmi, että hän oli koko ajan tarkkaillut tietokoneen käyttöäni: lukenut sähköpostejani ja tutkinut selaimen historiasta, mitä luin netissä. Mutta sekään ei riittänyt, vaan hän vaati saada nähdä olan takaa, mitä oikein teen koneella.”

“Tietokone oli aina suljettava, ja piti muistaa kirjautua ulos joka paikasta. Tiedän, että hän yritti selvittää salasanani. Niitä hän ei kuitenkaan ikinä saanut selville.”

“Olin luottanut siihen, että yksityisyyttäni arvostetaan kotona, mutta yhtäkkiä sainkin tuplavarmistella, että kirjauduinhan varmasti Facebookista ulos. Pidin puhelinta visusti mukana joka paikassa. Suojakoodiahan en voinut laittaa, koska silloin olisin tottakai tarkoituksella salaillut jotain todella epäilyttävää.”

Kumppanin yksityisyyden loukkaaminen ei rajoittunut teknologian käytön seurailuun tai aukijääneen sähköpostitilin tutkimiseen, vaan kontrolloiva ihminen saattoi suhteen edetessä murtautua kumppaninsa tileille tai laitteisiin. Digitaalisen viestinnän tyypillisin vaaranpaikka on heikko salasana. Ihmiset käyttävät salasanoja muodostaessaan usein henkilökohtaista informaatiota, jonka nykyisen tai entisen kumppanin on helppo arvata.

“Entinen puolisoni tutki lähes koko vuosia jatkuneen suhteemme ajan minun laitteitani ja tilejäni: siis puhelinta, tietokonetta ja somea, pääasiassa salaa ja luvatta. Olin luvannut, että luottamuksen osoituksena avopuolisoni saa käydä katsomassa tilejäni minun laitteiltani, jos epäilee jotain. Ajattelin, että hän kertoo, jos haluaa tehdä niin. Käytännössä hän otti salasanani itselleen ja kävi säännöllisesti sometileilläni yms. omilla laitteillaan, eikä hän koskaan kertonut käyneensä lukemassa viestejäni.”

“Exäni murtautui suhteemme aikana puhelimeeni, josta lähetteli nimissäni haukkumisviestejä ex-tyttöystävälleen, mustamaalasi minua julkisesti sosiaalisessa mediassa, jos tein jotain mistä hän ei pitänyt (jäin vaikka baariin vaikka hän oli käskenyt lähtemään) ja urkki nettipankkitunnukseni ja tyhjensi tilini.”

Tileille murtautuminen tai entisen kumppanin tietojen väärinkäyttö saattoi pitää sisällään myös taloudellista vahingontekoa.

“Eron jälkeen paljastui, että exä oli tilannut S-tilini saldotiedot itselleen (tulivat automaattisesti sähköpostiinsa kuukausittain).”

“Tiedoillani on tilattu mitä sattuu, voimakas epäily on exää kohtaan. Hirveästi hommaa selvittää asioita ja todistaa, etten se minä ole ollut. Seurauksena on ollut maksuhäiriöitä.”

Yksityisyyden loukkaukset alkoivat usein suhteen aikana ja jatkuivat tai jopa lisääntyivät eron jälkeen. Tileille murtautumisen yhteydessä saatettiin **tuhota kostonä tärkeitä tiedostoja**, kuten valokuvia tai sähköpostiviestejä.

“Erotessamme exäni poisti Dropboxistani kaikki kuvani. Profiilini oli jäänyt auki hänen kannettavalle tietokoneelleen. Pysyin kirjautumaan ulos profiilistani, mutta hän ei suostunut. Pyyssin myös, että saisin käydä hänen luonaan pelastamassa kuvani ja käydä kirjautumassa ulos, mutta hän ei suostunut siihenkään. En ole enää tämän johdosta luottanut mihinkään pilvitiedostoihin. Pidän visusti kuvat itselläni kännykän muistikortilla ja lisäksi minulla on kuvilleni muistitikku. En enää edes harkitse käyttäväni mitään kuvatilejä tai jättämään profiilejani auki kenenkään muun koneelle. Monet kerrat olen kyyneleitä vuodattanut tästä asiasta. Miehen vuoksi en ole itkenyt.”

“Varsinaisen eron jälkeen en tyhmyyksissäni ollut vaihtanut salasanoja sähköpostiini. Hän murtautui sähköpostiini ja poisti hiljattain kuolleen isäni viimeiseksi jääneen viestin.”

Myös salakuuntelun tai -katselun mahdollistavaa teknologiaa käytettiin kumppanin tai ex-kumppanin toimien seuraamisessa. Vakoiluun saatettiin käyttää laitteita, jotka oli alunperin suunniteltu aivan toisenlaiseen tarkoitukseen, kuten koirien paikannuspaikat tai vauvan itkuhälytintä.

“Kun kavereita on tulossa kylään tai jos olen menossa autolla kavereiden luo, koiran tutkapanta saattoi olla kodinhoituhuoneen pöydällä tai jäi ‘vahingossa’ autoon. Ex-aviopuoliso salakuunteli koiran tutkapannan avulla kotona ja autossa.”

“Makuuhuoneen palovaroitin oli vaihdettu palovaroittimen näköiseksi kameraksi ja myös jonkinlainen muu kamera on asennettu. Tuota kameraa en ole vielä löytänyt, joten vakoilu jatkuu edelleen.”

“Kodistani, josta heitin miehen pois, löytyi tallentava mikrofoni ja autostani GPS-paikannin.”

“Hän jätti joitain kertoja oman läppärisensä kuva-

maan kotiamme webkameralla.”

Lukemattomat laitteet ja sovellukset keräävät tietoa **sijainnistamme**. Paikantamista käytettiin kumppanin kontrolloimiseen suhteen aikana ja sen jälkeen.

“Muutettuani erilleen aviomiehestäni hän alkoi seuraamaan minua Facebookin/ Messengerin, sähköpostin, WhatsAppin ja paikannustietojen kautta. Hän pystyi myös hallinnoimaan liittymääni tietokoneen välityksellä ja kerran jopa katkaisi liittymän hetkeksi mustasukkaisena. Seuraaminen aiheutti pelkotiloja ja ahdistusta. Koin, että rajojani rikottiin. Olin järkyttynyt ja vihainen. Jouduin vaihtamaan kokonaan puhelimen ja liittymän sekä salasanoja sivuilleni.”

“Ex-avopuoliso paikansi puhelintani eron jälkeen ja lähetti viestejä, joissa kommentoi kenen kanssa milloinkin olin ja mitä tekemässä, väitti itse olevansa sattumalta paikalla. Puhelimeeni tuli monesti ilmoitus, että puhelimesi on löydetty. Meni pitkän aikaa ennen kuin tajusin, mistä oli kyse. Tuntui, etten päässyt jatkuvasta kontrollista eroon edes erottuani. Näin monesti painajaisunia tästä.”

“Eron yhteydessä eksä ilmoitti laittaneensa autoon seurantalaitteen, että on voinut seurata, missä olen kulkenut yhteisellä autolla. En tiedä oliko seurantaa tehty vai oliko puheita vain.”

“Olin eroamassa väkivaltaisesta puolisoista. Auton navigointilaitteesta löytyi tallennettuna tarkat reitit. Vaikka en ollut edes osoitetta kirjoittanut, niin laite oli reitit tallentanut. Lasten puhelinten paikannuksella seurattiin myös liikukumistamme.”

Myös lapsia käytettiin eron jälkeen vakoilun välikäsinä teknologiaa hyödyntäen.

“Myöhemmin hän toi minulle tablettitietokoneen lasten tapaamiseen, johon hän oli myös asentanut vakoiluohjelmat eli hänen oli tarkoitus jatkaa toimintaa vuosia.”

“Eron jälkeen tekijä on lähetellyt sähköpostiini runsaasti yhteiseen lapseen liittyviä kuvia ja liitetiedostoja ikäänkuin ‘myönteisessä’ mieles-

sä. En uskalla avata niitä mahdollisten haittohjelmien takia. Tekijä on hankkinut lapselleen tabletin, jonka kautta hän tarkkailee lapsen läsnäoloa WhatsApp-sovelluksessa, sijaintitietoja ja syyllistää minua yhteydenpidon epäämisestä, kun en halua käyttää tätä hänen kotiimme hankkimaa laitetta.”

Erilaiset vakoiluohjelmat mahdollistivat erityisen laajamittaiset yksityisyyden loukkaukset. Vakoiluohjelmia on tänä päivänä hyvin helposti saatavilla ja niitä markkinoidaan usein lasten tai yrityksen työntekijöiden älypuhelimien tai tietokoneen käytön valvontaan.

“Eron jälkeen vainoaminen jatkui 24/7 reilun vuoden ajan ulottuen jopa työpaikallani ja esimieheni uhkailuun. Kun aloin selvittää kuinka vainoaminen mahdollistui niinkin laajassa mittakaavassa, paljastui taustalta teknologiaa. Puhelimeeni oli asennettu vakoiluohjelma, joka ilmoitti exän puhelimeen jokaisen saapuvan viestin sisältöineen sekä puhelusta tiedot (mistä numerosta soitetaan, kumpi soittaa ja kauanko puhelu kestää). Vein tietokoneen huoltoon, josta löytyi vakoiluohjelma näppäimistön käytön talentamiseen. Selvisi myös hänen kirjautuneen tiedoilla Facebookiin ja sähköposteihini ja laittaneen uhkailuviestejä tutuilleni tietämättäni.”

“Havaitsin läppärilläni vakoiluohjelman, poistin sen ja syytin puolisoani ohjelman käyttämisestä. Hän myönsi teon. Läppärilleni ilmestyi samanlainen keylogger uudelleen. Uhkasin puolisoa poliisilla, joten hän ei enää asennellut koneelle mitään. Kuitenkin koko liittomme ajan mieheni kontrolloi esimerkiksi puhelintani, selasi puhelintiedot ja valokuvat. Minun oli pakko asettaa puhelimeen lukitukset. Nyt liittomme on jo hajonnut. Saan hengittää vapaasti.”

“Mies latsasi erinäisiä ohjelmia tietokoneelleni, kännykkääni ja nettiliittymään, joita en edes tänä päivänä tiedä, mitä ne olivat, mutta hän näki ruutuni ja nettiliikenteen. Hän raivostui minulle jopa siitä mitä googletin tai millä sivuilla kävin. En tiedä pääseekö mies edelleen kirjautumaan tileilleni.”

“Sekä ensimmäisessä että toisessa parisuhteessani miehet olivat asentaneet yhteiskäytössä

olevalle tietokoneelle vakoiluohjelman. He siis lukivat kaiken yksityisen viestittelyni minulta salaa. Jälkimmäinen näistä miehistä myös äänitti salaa, mitä kotona tapahtuu hänen ollessaan poissa. Meillä oli myös valvontakamera minua varten. Nämä asiat selvisivät vasta jälkikäteen minulle.”

“Mies asensi jonkinlaisen vakoiluohjelman koneeseemme. Se tallensi mitä näppäimiä painoin ja sai selville Facebook-salasanani. Olin jutellut miespuolisen työkaverini kanssa paljonkin Messengerissä. Tämän seurauksena mieheni pahoinpiteli minut niin pahasti, että pelkäsin kuolevani.”

Joissain tapauksissa vakoilu oli alkanut pettämistä tai viestittelystä toisen miehen kanssa. Epärehellisen toiminnan katsottiin oikeuttavan hyvin laajamittaiset yksityisyyden loukkaukset, eikä edes vakoilun kohde välttämättä ymmärtänyt, että hänen oikeuksiaan loukattiin ja häntä kohtaan toimittiin väärin.

“Entinen poikaystäväni käyttäsi pitkät ajat tietokoneeni käyttöä niin, että en tiennyt siitä. Aloitti luultavasti sen jälkeen kun olin pettänyt häntä. Vaikka toiminta oli hirveän ahdistavaa ja vahingollista, niin jotenkin koin ‘ansainneeni’ sen siitä syystä, että olin kuitenkin pettänyt tuota miestä. En hakenut apua, koska koin, että vähän omaa tyhmyyttäni olen tilanteeseen joutunut. Olisin toivonut, että olisin saanut tietoa/apua/jollain lailla vahvistusta toiminnan vääryydelle, vaikka olinkin itse ajanut miehen epäluulon valtaan.”

Yksityisyyden loukkaamisen seuraukset

Teknologia muuttaa kokemusta väkivallasta. Koska tutkimustieto teknologiavälitteisestä parisuhdeväkivallasta ja sen seurauksista on vasta alkutekijöissä, edes ammattilaisilla ei tunnu olevan riittävä ymmärrystä siitä, miten laajamittainen yksityisyyden loukkaaminen vaikuttaa ihmiseen ja minkälaisia seurauksia sillä on väkivaltaisessa parisuhteessa eläneelle.

Teknologian välityksellä tapahtuvaan vakoiluun liittyy alati kalvava epätietoisuus: Et tiedä koska vakoilu on alkanut tai koska se päättyy. Et tiedä, mitä

kautta tietoja päätyy väärin käsiin, sillä dataa sinusta on kaikkialla. Kun et tiedä, miten sinua valvotaan, on vaikea arvioida, kuinka tulisi suojautua. Jos vakoilu joskus päättyy, onko se todella päättynyt? Mistä voin olla asiasta varma? Alkaako kaikki hetken päästä uudestaan? Jos parannan yksityisyyttäni ja aktivoin kaikki mahdolliset suojaustoimenpiteet, mitkä ovat seuraukset?

“Mieheni oli ladannut kokeiluversion vakoiluohjelmasta, jollaisia mainostetaan vanhemmille lasten turvallisuuden nimissä. Mieheni oli selvittänyt Facebook-salasanani tuon vakoiluohjelman avulla ja luki kaikki viestit, joita entinen rakastettuni ja minä olimme lähettelleet toisillemme. Mieheni koki, että hän teki oikein naurattaessaan minut pahemmasta rikoksesta kuin hänen tekemänsä rikos. Hän rikkoi kirjessalaisuutta ja tunkeutui yksityisimmälle alueelleni tavalla, joka teki minut hieman vainoharhaiseksi hyvin pitkäksi aikaa. Mieheni vakuutti lopulta poistaneensa vakoiluohjelman kannettavalta tietokoneeltani, jolle oli sen asentanut. Kukaan ei tajua sitä, miltä tuntuu, kun läheisin ihmisen vakoilee. Ehkä tämän seurauksena minusta on tullut entistä salailevampi. En uskaltaisi pitää edes päiväkirjaa, koska varmasti ja tietenkin mieheni lukisi senkin. Olen oppinut vaikeamaan. Mieheni ei pyytänyt minulta anteeksi. Hän ei voinut eikä voi aavistaa, miten uhatuksi koin oloni.”

“Luottamukseni romuttui aivan täysin. Murtautuminen ja vakoileminen tuntui jopa pahemmalta kuin fyysinen pettäminen useiden naisten kanssa. Myös se, että hän oli kytännyt tilejäni suhteemme alusta asti usean vuoden ajan, oli järkytys.”

“Ex-poikaystävä asensi tietokoneeseemme ohjelman, joka tallensi kaiken kirjoitetun minun huomaamatta. Hän siis tiesi kaikki salasanat ja käyttäjätunnukset joka ikiseen profiliin ja sovellukseen, joita käytin ja hän seurasi, mitä missäkin kirjoittelen. Nyt suhteen jälkeen minulla on kyllä aavistuksen epämiellyttävä olo, kun en tiedä voiko hän edelleen vahtia minua, ja ehkä seota jollain toisellakin tavalla.”

Mikä on totta ja mikä kuvitelmaa? Olenko tulossa

hulluksi? Pitävätkö ammattilaiset minua psykoottisena, jos yritän kertoa heille, mitä on tapahtunut? Tällaisia kysymyksiä pyörii ihmisen mielessä, joka on joutunut digitaalisen väkivallan kohteeksi. Teknologiavälitteinen vakoilu saattaa aiheuttaa vainoharhaisuutta, jatkuvaa varuillaan oloa, ylivirittyneisyyttä, teknisten laitteiden synnyttämiä pelkotiloja ja lamauttavaa tunnetta uhasta, jolta ei ole suojassa edes kodin seinien sisäpuolella.

“Tapahtunut aiheutti pelkoa, ahdistusta ja vihaa. Viha tosin jäi pian pelon alle. Aloin pelätä valmiiksi kaikkea kotona: kuvittelin, että meillä on kätkeytyneinä mikrofoneja, videokameroita, että sähköpostissasi on vakoiluohjelma... kaikki tämän olisi voinut olla oikeasti mahdollista. Eron jälkeen ahdistuin ja aloin tuntea fyysisiä oireita aina kun puhelin soi tai piippasi. Tilanne helpottui vasta, kun ystävän neuvosta vaihdoin salaisen numeron. Silti vielä vuosien ajan kotoa pois ollessani vilkuilin puhelimen näyttöä lähes pakkomielleisesti ja pelokkaasti.”

“Minulle tästä seurasi vuosien ajaksi vainoharhainen olo, jolloin kuvittelin, että minua katseellaan kotonakin. Ja sen opin, että jatkossa kaikki minun laitteeni ovat henkilökohtaisia. Kukaan ei käytä mun läppäriä eikä mun puhelinta.”

“Olin loukkaantunut ja tunsin oloni vainoharhaiseksi. Elän edelleen pelossa, että minua tarkkaillaan, vaikka erosta on jo aikaa.”

Vakoilu aiheuttaa vakoilun kohteena olevassa ihmisessä myös tunteen, että on tullut häpäistyksi:

“Tunsin, että minut oli kuorittu vereslihalle. Minulla oli häpäisty olo ja siitä kesti toipua vuosia. Ilkeintä oli, että vaikka parisuhteemme oli lopussa ja ero tulossa, niin kuitenkin luotin ex-puolisooni jollain tavalla. Näiden rikosten jälkeen välimme tulehtuivat niin, että koko yhteinen historiamme muuttui kasaksi tuhkaa.”

“Oli hyvin häväisty olo, kun toinen vakoilee minua. Tuli mieleen nuoruus ja se, kuinka äitini luki päiväkirjani ja kirjekavereiden kirjeet.”

Murtautumalla tileille tai virittämällä piilotettuja nauhureita tai kameroita, väkivallan tekijä pääsee

usein käsiksi arkaluontoisiin tietoihin. Nykyaikana puhutaan paljon niin sanotusta kostopornosta, mutta toiselle voi aiheuttaa vakavaa sosiaalista haittaa hyvin monenlaisilla tiedoilla, dokumenteilla, kuvilla tai videomateriaalilla.

“Salakuuntelusta seurasi pakokauhua ja petty-
mystä. Pelkoa siitä, miten ex puoliso käyttää
kuulemiaan kavereiden kanssa käymiäni kes-
kusteluja minua vastaan. Tilanne aiheutti ylivi-
rittäisyyttä ja jatkuvaa asioiden kontrollointia.”

“Tunsin itseni todella epäluuloiseksi ja vaino-
harhaiseksi, vaikka en sitä sitten lopulta ollut-
kaan. Pelkäsin puhua puhelimeen tai kenenkään
kanssa edes kasvotusten kotonani, kun pelkäsin,
että tuo mies on asentanut jotain kuunteluveh-
keitä nurkkiini. Tämä tietenkin johti siihen, että
aloin sulkeutua enkä uskaltanut puhua asiois-
tani kenellekkään. Pelkäsin ihan tosissani, että
kaikkea sanomaani ja kirjoittamaani käytetään
tuon miehen toimesta minua vastaan ennemmin
tai myöhemmin. Oli olo, ettei minulla ole yksi-
tyisyyttä lainkaan. Enkä vielä näin vuosia myö-
hemminkään ole siitä aivan toipunut. Pelkään
muiden tekvän minulle samoin ja olen hyvin
varovainen siitä, mihin kanaviin mitäkin kirjoit-
telen. Olen myös tottunut selvittämään hyvin pe-
rinpohjaisesti käyttämäni palvelujen toiminta-
logiikkaa ja kirjaudun kaikkialta ulos jokaisen
käytön jälkeen, vaikka esimerkiksi nykyisessä
parisuhteessani en usko, että kumppanini enää
tuollaiseen ryhtyisi.”

Yksityisyyden loukkaaminen rikkoo ihmisen perus-
turvallisuuden tunnetta ja uskoa ympärillä olevien ih-
misten hyvántahtoisuuteen. Digitaalisen väkivallan
seuraukset jatkuvat hamaan tulevaisuuteen, vaikka
epäterve parisuhde päättyisikin. Toipuminen väki-
vallasta on mahdollista, mutta se vie aikaa.

“Vasta viitisen vuotta tapahtumien jälkeen olin
valmis puhumaan niistä muille ihmisille. Nyt yli
kymmenen vuotta myöhemmin tunnen pääs-
seeni tasaisemmalle pohjalle. Olen voinut antaa
anteeksi tälle ihmiselle. Pidän hänen vikanaan
sitä, että olen lievän vainoharhainen kaikenlai-
sen vakoilun suhteen. En voi kirjoittaa koneel-
le ollenkaan tiettyjä asioita, jotta joku tuntema-
ton ei pääse niihin käsiksi. En voi laittaa kaikkia

valokuvia pilveen, jotta niitä ei päädy väärin
käsiin. En edes kirjoita paperille kaikkea, vaan
pidän kaikkein salaisimmat ajatukseni vain
päässäni. Puhdistan sivuhistoriaa fanaattisesti,
en käytä Facebookia kännykkällä, meille ei oste-
ta älykoneita keittiöön ja niin edelleen. Toisaalta
ajattelen, että näistä toimista ei ole mitään hyö-
tyä, koska jos joku haluaa tietää kaiken minusta,
niin hän kyllä pääsee käsiksi kaikkiin tiedostoi-
hini. Olisi paras olla niin mitätön, pieni ihminen,
ettei ketään kiinnostaisi tietää minusta mitään.”

“Pitkä ja hankala tarina, mutta jouduin teke-
mään ison työn, että sain erilleen omat sähkö-
postini ja vaihdettua kaikki salasanat. Tänä
päivänä kaikki on ok. Toki vieläkin olen aika
hysterinen, jos tulee ilmoitus, että joku on kir-
jautunut sähköpostiini, vaikka olisin itse kirjau-
tunut työkoneltä.”

“Edelleen olen epäluuloinen ja uskon, että minua
seurataan. En koe ymmärtäväni riittävästi tek-
niikasta, että voisin tarkistaa tai suojata itseni.
En uskaltanut hakea apua. Edelleen olen hyvin
herkkä puhelimeni kanssa, piilottelen sitä ja hä-
täilen sen kanssa.”

Parisuhdeväkivallalla ja eron jälkeisellä vainolla
on merkittäviä taloudellisia seurauksia väkivallan
kohteeksi joutuneelle ihmiselle. Monissa tapauksis-
sa väkivaltaiset kumppanit ovat vuosien ajan pyrki-
neet aktiivisesti luomaan olosuhteet, joissa puoliso
on taloudellisesti riippuvainen hänestä. Myös väki-
vallan digitaalisella ulottuvuudella on taloudellisia
vaikutuksia. Mitä ajattelevat esimerkiksi potentiaa-
liset työnantajat ihmisestä, josta ei löydy minkään-
laisia tietoja netistä? Tai siitä, että työaika menee jat-
kuvaan yhteydenpitoon kontrolloivan kumppanin
kanssa?

“En voi käyttää netissä olevia työhakupalveluita
kuten LinkedIn. Muutenkin olen poistanut ne-
tistä kaiken mahdollisen minuun liittyvän, enkä
anna kenenkään julkaista lapsista mitään netis-
sä. Olen joutunut vaihtamaan laitteet, sähköpos-
tit, käyttäjätilit ja kaikki mahdolliset salasanat.
Olen joutunut vaihtamaan salaisen puhelinnu-
meron, jota en voi antaa edes lasten kouluun/
päiväkotiin, koska lasten isällä on tiedonsaan-
tioikeus lasten asioihin.”

“Tilanne on aiheuttanut monenlaisia tunteita, pelkoa, vihaa, epätoivoa, toivottomuutta. Taloudellisia seurauksia on myös tullut, koska on pitänyt ostaa uusi puhelin, tietokone, vaihtaa lukot, ostaa valvontakamerat pihalle. Korjuuttaa rikottuja tavaroita. Läheiset ovat olleet epäuskoisia ja sitä ikäluokkaa, etteivät tiedä, että tällaista voi tehdä,”

*Missä kulkee rikollisen toiminnan raja?
Lue digitaalista väkivaltaa säätelevästä
lainsäädännöstä sivulta 116*

Vakoiluohjelmat

Markkinoilta löytyy lukuisia vakoilu- ja haittaohjelmia (engl. spyware), joiden avulla voi seurata toisen ihmisen tietokoneen, älypuhelimien tai muun laitteen käyttöä. Tällaisen ohjelman avulla voi päästä käsiksi lähes kaikkeen, mitä laitteella tehdään. Sovelluksia saatetaan markkinoida lasten turvallisuuden varjolla tai työnantajille keinoksi valvoa työntekijöiden työtehoa.

Vakoiluohjelma toimii laitteessa niin sanotussa häivetilassa (engl. stealth mode). Sitä on hyvin hankalaa löytää ja sen poistaminen voi olla lähes mahdotonta. Jotkut ohjelmat asentuvat salaa uudestaan, jos niitä yrittää poistaa.

Vakoiluohjelman asentaakseen ei tarvitse päästä käsiksi laitteeseen, vaan sen voi asentaa myös etäisyyden päästä esimerkiksi sähköpostin, valokuvan tai viestin välityksellä. Vakoiluohjelman asentaminen vaatii kuitenkin hyvin usein käyttäjän toimenpiteen (esimerkiksi klikkauksen, linkin avaamisen, sähköpostin avaamisen). Monimutkaisemmat haittaohjelmat saattavat asentua myös ilman käyttäjän toimenpiteitä, mutta tällaiset tapaukset ovat harvinaisempia.

Vakoiluohjelmia on erilaisia. Ohjelma saattaa tallentaa laitteen käyttöä esimerkiksi ottamalla jatkuvasti kuvakaappauksia ja välittämällä niitä eteenpäin. Niin sanotut keyloggereit eli näppäilyntallentimet rekisteröivät näppäimistön käytön eli esimerkiksi kaikki salasanat ja viestit. Näppäilyntallennin voi olla laitteeseen asennettava ohjelmisto tai ulkoinen laite kuten näppäimistö, jossa vakoiluominaisuus on sisäänrakennettuna, tai näppäimistön ja tietokoneen välissä oleva ”plugi”.

Jos laitteessa on vakoiluohjelma, sen hallinnoija voi saada tietoonsa kaiken, mitä laitteella teet, ja hän pääsee käsiksi myös laitteeseen tallennettuihin tietoihin.

Vakoiluohjelma voi ilmoittaa hallinnoijalle esimerkiksi...

- soitetut ja vastaanotetut puhelut (kenelle soitettu ja milloin)
- puhelimen sovelluksilla (esimerkiksi WhatsApp, Messenger, Gmail, Tinder) lähetetyt ja vastaanotetut viestit sekä tiedostot, kuten kuvat ja videot
- lähetetyt ja vastaanotetut tekstiviestit
- millä sivuilla laitteella on vierailtu ja minkälaista tietoa on haettu
- mitä ohjelmistoja ja sovelluksia laitteella on käytetty
- mitä tietoa laitteella on haettu netistä
- kaiken mitä näppäimistöllä kirjoitetaan
- vakoilun kohteena olevan laitteen sijainnin

Uusia ominaisuuksia ja sovelluksia kehitetään jatkuvasti, joten lista on jatkuvassa muutoksessa. Jotkin vakoiluohjelmat mahdollistavat laitteen ”jäädymisen”, sulkemisen, uudelleenkäynnistämisen sekä salakuuntelun ja -katselun vakoilun kohteena olevan laitteen kameran ja mikrofonin välityksellä.

Poikkeuksellinen akun kulumisen tai piikki dataliikenteessä voi kieliä laitteeseen asennetusta vakoiluohjelmasta. Voit verrata tietoja aikaisempaan, jos tällaisia tietoja on saatavilla. Esimerkiksi vanhoista puhelinlaskuista löytää tiedon datankäytöstä. Kannattaa myös käydä läpi laitteeseen asennettuja ohjelmia ja niille myönnettyjä oikeuksia. Häivetilassa toimivia vakoiluohjelmia ei kuitenkaan välttämättä huomaa tällä tavalla.

Huomio! Kun epäillään, että laitteessa on vakoiluohjelma, on tärkeää käyttää turvallista tietokonetta (esimerkiksi kirjaston tai luotetun ystävän puhelinta tai konetta) kaikkiin tiedonhakuun, yhteydenottoihin ja muihin toimenpiteisiin, jotka saattavat kasvattaa väkivallan riskiä. Myös vakoiluohjelman etsiminen tai poistaminen laitteesta tai tiedon etsiminen vakoiluohjelmista voi aiheuttaa vaaratilanteen, koska tekijä saa toimista tiedon välittömästi.

Älä vaihda salasanoja laitteella, jossa saattaa olla vakoiluohjelma, vaan käytä turvallista laitetta kuten kirjaston tai luotetun ystävän konetta. Parasta on hankkia täysin uusi laite, jonka tietoturvaan kiinnität erityistä huomiota.

Ole erityisen varovainen, jos...

- Olet saanut väkivallan tekijältä lahjaksi teknologiaa kuten uuden tietokoneen tai älypuhelimien. On mahdollista, että niihin on asennettu vakoiluohjelma ennen käyttöönottoa. Jos suinkin mahdollista, älä käytä lahjaksi annettua laitetta, jos suhteessa on epätervettä kontrollointia ja mustasukkaisuutta.
- Väkivallan tekijä on auttanut sinua teknologiaan liittyvissä ongelmissa ja sitä kautta päässyt käsiksi kriittisiin salasanoihin kuten admin-tunnuksiin tai esimerkiksi Apple ID -tunnukseesi.
- Käytät väkivallan tekijän kanssa yhteistä tietokonetta tai olet kirjautunut hänen laitteillaan omille tileillesi. Jos laitteeseen on asennettu näppäilyntallennin, salasanat ovat saattaneet päätyä väärin käsiin kuten myös kaikki muut asiat, joita olet kirjoittanut kyseisellä koneella.¹

Lue lisää vakoiluohjelmista, tietoturvasta ja digitaaliselta väkivallalta suojautumisesta sivulta 102

¹ Ohjeet perustuvat National Network to End Domestic Violence (NNEDV) -järjestön tuottamiin materiaaleihin.

Miten vakoilu selvisi sen kohteena olevalle ihmiselle?

- “Aloin huomata, että lukemattomat viestit näkyivätkin luettuna.”
- “Hän yritti ‘pussittaa’ minua aloittamalla yllättäen keskustelun jostain aiheesta, josta tiesin puhuneeni vain jonkun tietyn ihmisen kanssa.”
- “Vieras nainen lähetti minulle tekstiviestin, jossa ihmetteli, miksen ollut reagoi-
nut hänen Facebook-viestiinsä. Kerroin, etten ollut koskaan saanut viestejä. Me-
nin Facebook-tililleni ja kun aloin penkoa asiaa, kävi ilmi, että silloinen mieheni
oli murtautunut tililleni ja laittanut tilin asetukset siten, etten voinut vastaanot-
taa tämän naisen (jonka kanssa hän petti minua) viestejä tai kaveripyyntöä. Tä-
män jälkeen vaihdoin välittömästi kaikki salasanat ja moni asia sai selityksen.”
- “Kerran keskustellessani hänen kanssaan Facebookin chatissa, hän vastasikin
minulle minun profiilillani. Silloin hän jäi kiinni.”
- “Vakoiluohjelman asentaminen puhelimeeni paljastui minulle vasta, kun exä-
ni kaveri, hieman liikaa juotuaan, kertoi minulle mitä selkäni takana oli tapah-
tunut. Menetin malttini totaalisesti. Olin järkyttynyt. Yksityisyyttäni oli loukattu
mielestäni hirvittävällä tavalla.”
- “Mies tunnusti asiat ja kertoi vahtineensa minua salaa useiden vuosien ajan joka
hetki, jopa työpaikallani. Tapaa en tiedä, mutta hänen puheistaan ilmeni toistu-
vasti salassapidettäviä tietoja, joita hänen ei olisi mitenkään pitänyt saada tietoon.”
- “Mies uhkailee sillä, että hän pystyy selvittämään asioita ja tietää minusta asioi-
ta. Koen olevani vankilassa, josta ei ole ulospääsyä. Pelkään sitä, miten hän rea-
goisi tämän suhteen päättymiseen.”
- “Poikaystäväni vihjailei pitkään, että hänellä on minusta kaikenlaista tietoa, mut-
tei täsmentänyt mitä tietoa ja mistä peräisin. Hän jatkoi vihjailua senkin jälkeen,
kun ostin ikioman läppärin, jonne hänellä ei ollut pääsyä.”
- “Hän käyttäsi omassa kodissaan käyttämiäni nettisivuja ja toisinaan kuittaili sit-
ten toimistani sellaisissa tilanteissa, joissa kai koki saavansa jotain yllätystä mi-
nuun näillä tiedoilla.”

Digitaalinen väkivalta voi olla nykyisen tai entisen kumppanin...

teknologian käytön pakonomaista vahtimista

yksityisten tietojen ja viestien tarkastelua

tileille ja laitteisiin murtautumista

salakuuntelua ja -katselua

yksityisyyden loukkaamista vakoiluohjelmia avulla

sijainnin seuraamista paikannusteknologiaa ja sovellusten tallentamia sijaintitietoja hyväksikäyttäen

“Toivoisin, että voin omalla kokemuksellani ennaltaehkäistä edes yhden nuoren tekemästä elämänsä virhettä. Haluan sanoa ihan jokaiselle, että omaan vaistoon, perstuntumaan tai mihin lie kannattaa luottaa. Olisin säästynyt paljolta, jos olisin toiminut vaistoni mukaan enkä olisi luottanut mieheen. Omia arkaluontoisia kuvia, varsinkaan tunnistettavia, ei ihan oikeasti kannata lähettää kenellekään. Jos kumppani välittää ja kunnioittaa oikeasti, hän ei edes vaadi sellaisia.”

Alicen ja Trimaanin suhteen aikana Trimaan oli komennuksella olleessaan painostanut Alicea lähettämään alastonkuvia itsestään. Mies oli vakuutellut, että kaikkien muidenkin sotilaiden tyttöystävät tekevät niin ja sanoi, että jos Alice todella rakastaa häntä, hän lähettäisi kuvia.

Eron jälkeen Trimaan lähetti Alicelle viestin jossa totesi, että jos hän olisi ilkeä tyyppi, hän levittäisi näitä kuvia ja perään hän lähetti Alicelle yhden hänen alastonkuvistaan. Trimaan totesi, että hän ei koskaan uhkailisi Alicea, koska on mukava tyyppi.

Alice koki Trimaanin viestin epäsuoraksi uhkaukseksi. Alice oli hyvin ahdistunut ja häpeissään tilanteesta. Pelko alastonkuvien levittämisestä vaikeutti avun hakemista ja rikosilmoituksen tekemistä vainoamisesta.

Alice Rugglesin tapauksen seurauksena Iso-Britanniassa avattiin keskustelu alastonkuvien levittämisellä uhkaamisen kriminalisoinnista.

Alice Ruggles

Häpäisy

Nykypäivänä seksuaalisuus ja teknologia linkittyvät toisiinsa monin eri tavoin. Omaa seksuaali-identiteettiä rakennetaan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja teknologia välittää monenlaisia seksuaalisia kohtauksia. Sana "sexting" viittaa teknologiavälitteiseen yhteisymmärryksessä tapahtuvaan seksuaaliseen kanssakäymiseen, mikä tyypillisesti on alastonkuvien tai seksivideoiden lähettämisestä kumppanille.

Monissa kampanjoissa on korostettu viime vuosina sitä, ettei koskaan pidä lähettää alastonkuvia itsestään kenellekään, koska ne saattavat päätyä nettiin. Vastavuoroisesti on huomautettu, että huomion kiinnittäminen rikoksen kohteena olevan naisen käytökseen rajoittaa naisten seksuaalista toimijuutta ja vahvistaa uhria syyllistävää mentaliteettiä. Huomio pitäisi ohjata väkivallan tuomitsemiseen ja kuvia levittävien ihmisten vastuuttamiseen. Väkivaltatutkijat Nicola Henry ja Anastasia Powell (2015) toteavat, että julkisessa keskustelussa intiimien kuvien luvaton tallentaminen ja jakaminen, on esitetty kuvan kohteena olevan naisen naiiviuutta korostaen sen sijaan, että tekojen katsottaisiin olevan sukupuolittunutta väkivaltaa – joka koskettaa myös aikuisia naisia, ei ainoastaan nuoria tyttöjä.¹

Digitaalinen väkivalta on yhtäältä salakavalan näkymätöntä ja toisaalta hyvin performatiivista ja julkista. Erityisesti eron jälkeisen vainon tarkoituksena on aiheuttaa sosiaalista haittaa entiselle kumppanille. Sosiaalisen median avulla on helppo saada tietoa kumppanille tai entiselle kumppanille merkityksellisistä ihmissuhteista. Internet, sosiaalinen media ja uudenlaiset digitaaliset yleisöt tarjoavat lukematto-

mia mahdollisuuksia ihmisen mustamaalaamiseen, häpäisemiseen ja nolaamiseen. Parisuhdeväkivallalle ja entisen kumppanin vainolle on tyypillistä, että väkivallan tekijällä on hyvin intiimiä tietoa väkivallan kohteesta, minkä avulla hän voi räätälöidä teot erityisen haavoittaviksi.

On kuvaavaa, että seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ja häpäisyn välille on vaikea piirtää selvää rajaa. Se kielii siitä, ettei seksuaalisuutta loukkaavassa väkivallassa ole kyse niinkään seksuaalisen nautinnon etsimisestä kuin vallankäytöstä. Kostonporno-termiä on kritisoitu siitä, että porno-sana viittaa juurikin seksuaaliseen nautintoon, kun kyse on tosiasiallisesti toisen ihmisen julkisesta häpäisemisestä ja sukupuolittuneesta väkivallasta. Jos kumppanilla on voimakas tarve saada sinusta intiimiä kuvamateriaalia, hälytyskellojen pitäisi soida. Silloin on hyvä pysähtyä miettimään, onko suhteessa kaikki kunnossa.

Kuviin ja kuvaamiseen liittyvä digitaalinen väkivalta saattoi olla **salakuvaamista, luvatta kuvaamista, intiimin kuvamateriaalin lähettämiseen tai seksin kuvaamiseen painostamista ja äärimmillään seksuaalisuutta loukkaavan väkivallanteon kuvaamista tai sen toteuttamista teknologian välityksellä**. Digitaalista väkivaltaa on myös ei-toivottujen seksuaalissävyytteisten viestien lähettäminen.

“Puolisoni valokuvasi kännykällä muun muassa vaatteiden vaihtoani (salaa) ennen kuin huomasin sen. Eron jälkeen alkoi viestien lähettäminen (myös kuvia sukupuolielimestä). Viestejä tuli niin työ kuin henkilökohtaiseen puhelimeen sa-

Mitä on sexting?

Naisten Linjan viestintäkoordinaattori Johanna Storck vastaa:

Seksikuvien ja -videoiden lähettäminen on yleistä nuorten ja vanhempienkin keskuudessa. Asiakastyössämme Naisten Linjalla olemme huomanneet, että etenkin nuoret naiset ovat ristipaineessa sextingin suhteen: toisaalta ei haluta leimautua siveyden sipuliksi, mutta samaan aikaan kuvien jakamisesta varoitellaan joka puolella.

Emme halua ohjeistaa naisia, että ”älä koskaan lähetä mitään”. Myös naisilla on oikeus ilmaista itseään seksuaalisesti teknologian välityksellä ilman pelkoa syyllistämisestä tai häpäisemisestä. Seksuaalisen ilmaisun kieltämisen ja pelottelun kulttuuri ruokkivat uhria syyllistävää ajattelutapaa, kun aina päädytään siihen, että ”mitäs lähetit”.

Etäsuhteessa tai vaikka matkoilla voi olla aivan ihanaa toteuttaa omaa seksuaalisuutta teknologian keinoin. Sexting voi olla oikean ihmisen kanssa jännittävää, leikittelevää ja uutta. Nuorten ihmisten kohdalla sexting voi olla turvallisempi tapa ilmaista omaa seksuaalisuuttaan kuin seksi livenä. Ennen kuvien lähettämistä on kuitenkin hyvä käydä kumppanin kanssa avoin keskustelu yhteisistä pelisäännöistä, joihin molemmat sitoutuvat. Monet varmistavat, ettei heidän lähettämissään kuvissa näy kasvoja tai muita tunnistettavia piirteitä kuten tatuointeja. Yhteisenä pelisääntönä on hyvä käydä läpi myös se, ettei kuvia missään tilanteessa jaeta muille. Olennaista on luottamus kumppaniin ja se, että hän kunnioittaa rajojasi.

On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää pysähtyä miettimään, onko sexting oma juttu. On tärkeää kuulostella omia tunteita ja kommunikoida niistä selkeästi kumppanille. Jos et ole itse varma, mitä mieltä olet kuvien ottamisesta ja jakamisesta, niin todennäköisesti silloin aika ei ole oikea. Sinulla on oikeus kieltäytyä sextingistä, jos se ei tunnu itsestäsi mukavalta tai asia pohdituttaa. Kumppanillasi on velvollisuus kunnioittaa päätöstäsi. On tärkeää, että kuvien ottaminen ja lähettäminen lähtee ai-noastaan omasta halusta eikä siihen liity minkäänlaista painostusta. Sinulla on oikeus kehoosi ja sinulla on oikeus itse päättää, kenen kanssa ja milloin haluat lähettää seksuaalissävyytteisiä viestejä. Sinulla on aina myös oikeus muuttaa mieltäsi.

Kyvyttömyys kunnioittaa toisen rajoja on aina epäterveen suhteen hälytysmerkki. Sextingin kohdalla se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jatkaa asiasta jankkaamista senkin jälkeen, kun toinen on kieltäytynyt tai sanonut miettivänsä asiaa. Silloin hyvä pysähtyä pohtimaan, onko suhteessa muut asiat kunnossa. Painostaminen intiimien kuvien, viestien tai videoiden lähettämiseen tai syyllistäminen, jos sextingistä kieltäytyy, on väkivaltaa. Sitä on myös alastonkuvien jakamisella uhkailu tai niiden näyttäminen muille ilman lupaa. Viisainta on olla jakamatta kuvia ihmisen kanssa, joka ei kunnioita rajojasi.

Intiimien kuvien luvaton jakaminen kolmansille osapuolille on rikollista. Niin sanotun kostopornon kohdalla vastuu on myös niillä sivustaseuraajilla, jotka levittävät ilman lupaa jaettuja kuvia. On myös hyvä pitää mielessä, että kuvamateriaalin suhteen suojaikäraja 18 eikä 16, eli aikuisella ei ole oikeutta vastaanottaa alle 18-vuotiaan kuvia. Myös toisen kuvaaminen ilman lupaa on rikos.

Vastuu väkivallasta on aina väkivallan tekijällä.

toja. Ex-puolison lähettämiä sukupuolielinkuvia meni työpuhelimen kautta seuraajalleni työpäikkälleni. En usko, että niitä kovin mielissään katseltiin. Häirintää kesti melkein vuoden kunnes löysi uuden naisen itselleen.”

“Miehen entisellä asunnolla oli kamerat, joista tiesin mutta en niiden sijaintia tai sitä että ne olivat päällä (piti nauhoittaa vain poissaollessamme). Videokuva minusta joutui miespuolisten ystäviensä arvosteltavaksi. Alusvaatteissa näytin kuulemma laudalta ja pojalta. Videokuva seksiaktista joutui yhden mieshenkilön käsiin. Tästäkin kommentit oli, että mieheni on homotellut pojan kanssa.”

Väkivaltaiselle suhteelle on leimallista, että toinen osapuoli painostaa kumppaniaan tekemään asioita, joita hän ei oikeastaan haluaisi tehdä. Tämä saattaa olla esimerkiksi syyllistämistä ja syyttelyä, jos kieltäytyy seksin kuvaamisesta tai alastonkuvien lähettämisestä. Siinä vaiheessa, kun kumppani ei kunnioita mielipidettäsi tai rajojasi, on hyvä idea pyyhäyttävä miettimään, onko suhteessa kaikki kunnossa.

“Olin häpeissäni siitä, miltä näytin ja kuulostin videolla. Mietin, olisiko minun pitänyt koettaa kovemmin kieltäessäni kuvaamista, enkö ollut tarpeeksi jämää ja uskottava. Seuraavan viikon aikana sain useamman viestin poikaystäväni kavereilta, jotka olivat nähneet videon. Viestit olivat pilkallisia, naureskelevia ja niissä haukuttiin ulkonäköäni. Heti tapahtuman jälkeen ja sitä seuranneen viikon aikana halusin vain unohtaa koko asian, painaa sen väkisin pois. Asia on jäänyt kaivelemaan mieltäni ja varmasti osaltaan hankaloittanut suhdetta seksuaalisuuteeni ja kehooni.”

“Olin parisuhteessa ihanan miehen kanssa pari vuotta. Yhtäkkiä mies halusi suhteessa tauon. Olin järkyttynyt, koska en olisi halunnut erota. Eron jälkeen tapailimme. Olin yhä rakastunut, ja hän ilmeisesti halusi tavata vaan seksin merkeissä. Hän sai minut sänkyyn ja nauhoitti sänkypuuhat. Minua kadutti ja hävetti ja pyysin, että hän hävittäisi filmin. En tiedä, miksi suostuin ja tein asioita, joita en halunnut.”

Kumppanista tallennettua intiimiä kuvamateriaalia saatettiin näyttää kavereille tai levittää sosiaalisessa mediassa ja netissä laajemminkin. Kuvamateriaalin levittämällä myös uhkailtiin riidan tai eron yhteydessä.

“Entinen kumppanini videokuvasi minua kännykällään seksin harrastamisen aikana. Olin tuolloin vasta 16-vuotias. Missään vaiheessa en ollut antanut lupaa kuvaamiseen, ja pyysin poikaystäväni lopettamaan useaan otteeseen. Jälkeenpäin hän valehteli poistaneensa videon samana päivänä, mutta olikin näyttänyt sen useammalle kaverilleen ja lähettänyt eteenpäin Facebookissa.”

“Olin hankalassa on/off-suhteessa vanhemman miehen kanssa. Parhaimmillaan suhde oli hyvin mielekäs ja antoisa, mutta taustalla oli silti omituinen tunne siitä, etten voinut ehkä luottaa häneen. Luotin silti ja jaoin hänen kanssaan aivan kaiken – jokapäiväiset mietteet ja haasteet, yksityisasiat, intiimit kuvat ja niin edelleen. Eron jälkeen sain tietää, että mies oli juuri ennen välirikkoa esitellyt minun lähettämiä intiimejä kuvia ja muun muassa nöyryyttäviä videoita yhteisille tutuillemme. Lisäksi mies oli lähettänyt tai näyttänyt tutuille muitakin yksityiselämäni piiriin kuuluvia asioita.”

“Ex poikaystävä uhkasi eron jälkeen myös jakaa internetissä alastonkuvani, jotka olin lähettänyt hänelle WhatsAppissa suhteen hyvinä aikoina.”

“Olin kaukosuhteessa yli vuoden verran erään ulkomailla asuvan miehen kanssa. Eron jälkeen mies oli laittanut minun alastonkuvani erääseen Facebook-ryhmään, jossa me kummatkin olimme. Olin todella häpeissäni ja ahdistunut, kuinka asiat niin nopeasti menivät pahaksi. Myöhemmin rupesin saamaan viestejä tuntemattomilta miehiltä. Eräs kysyi, olenko minä tässä kuvassa (hän näytti alastonkuvaani minulle viestissä ja siinä oli linkki pornosivuille). Menin linkin kautta aikuissivuille ja siellä olivat minun alastonkuvani. Kasvoni näkyivät, koko nimeni ja missä maassa asuin oli näkyvillä. Kuvat olivat laitettu vielä pienellä ‘esittelytekstillä’. Tuntui sanoinkuvaamattoman pahalta. Tämä kaikki tapahtui, kun olin vielä silloin juuri koulussa tunnilla Facebookissa koneella.

Halusin vain heti kotiin, koska ahdistus oli niin suuri. Tuntui, että paloin häpeästä sisältäpäin. Kukaan ei uskonut, etten ollut mitään pahaa hänelle tehnyt, vain se, että erosin oli muka tarpeeksi hyvä syy minua rankaista.”

“Seurustelukumppani oli seurusteluaihana murtautunut tietokoneelleni, sähköposteihin, WhatsApp viesteihin, sosiaalisen median palveluihin. Eron jälkeen hän keksi tarinan minusta, jolla hän kiristi minua. Hän uhkasi, että kaikki läheiseni, ystäväni, tuttavani ja työtoverini saisi tietää millainen huora minä olin. Hän uhkasi levittää keksimäänsä tarinaa sosiaalisen median kautta. Hän seurasi liikkeitäni, tekemisiäni, tapaamisia ja harrastuksiani. Hän lähetti uhkausviestejä työ- ja kotisähköpostiin sekä WhatsAppin ja Facebookin välityksellä. Lopulta hän teki nimissäni Facebook-profiilin väittäen, että minulla on kaikenlaisia sukupuolitauteja. Profiili sisälsi yksityisiä vähäpukaisia kuvia minusta. Vainoamista, seuraamista ja uhkailua kesti reilun vuoden, seurustelu ei ollut kestänyt edes puolta vuotta.”

Toisaalta suurta vahinkoa sai aikaan häpeällisen materiaalin levittäminen myös hyvin pienelle joukolle, esimerkiksi väkivallan kokijan lapsille, vanhemmille tai uudelle puolisolalle.

“Minun poissaollessani exä oli tutkinut tietokoneeni läpikotaisin ja tallentanut koneeltani itselleen muun muassa valokuvia, missä esiinnyin jonkun entisen miesystäväni kanssa. Kun sitten lopulta erosimme ja aloitin uuden seurustelusuhteen, oli ex etsinyt Facebookista uuden miesystäväni ja tämän sähköpostiosoitteen ja lähetti näitä valokuvia hänelle.”

“Ex-mies selvitti erilaisten palveluiden salasanat, luki, kopioi ja tulosti pinon yksityisiä viestejä, jotka levitti ympäri kotia lastenkin luettavaksi.”

“Entinen kumppani lähetti alastonkuviani ja perättömiä juttuja sekä terveystietojani työpaikalle ja vanhemmilleni.”

Niin sanotun kostopornon kohteeksi joutuminen ei vaatinut edes aitoa kuvamateriaalia tai sextingiin suostumista.

“Ex-poikaystävä kavereineen muokkasi kuvani pornosivulta napattuun screenshottiin ja jakoi sitä entisen kotipaikkakunnan sisällä erinäisissä keskusteluryhmissä.”

Pelko julkisesta häpäisemisestä

Intiimin kuvamateriaalin hallussapito synnytti teon kohteeksi joutuneissa naisissa alati kalvavan pelon kuvien leviämisestä. Oli mahdotonta saada varmuutta siitä, että kuvat oli todella hävitetty, vaikka kuvaaja niin vakuuttelisikin. Epätietoisuus saattoi liittyä jo pelkästään siihen, onko materiaalia ylipäättään olemassa.

“Olin nukkumassa lyhytaikaisen mieskumppanini luona ja meillä oli ollut aiemmin konsensuaalista seksiä. Yöpaitani oli yön aikana tullut ylemmäksi ja paljastanut eroottiset alueeni. Mies oli kamerallaan ottanut tietämättäni intiimejä kuvia minusta. Kun asia tuli myöhemmin ilmi, vaadin häntä poistamaan kuvat. Sen hän tekikin, mutten varmistanut, onko kamerassa mahdollisuus siihen, että ne voi ottaa vielä roskakorista.”

“En ole varma, mutta on mahdollista, että intiimiä kanssakäymistäni on kuvattu salaa tietokoneelle. Epäily heräsi, kun kannettava tietokone oli suunnattu aina sänkyyn päin. Kerran nousin ja painoin kannen kiinni. Jokin kumppanini reaktiossa jäi vaivaamaan. Täytyy vain oppia elämään asian kanssa ja toivoa, ettei tallenteita ole.”

“Noin vuosi ‘eromme’ (emme sopineet seurusteluvamme missään kohtaa) jälkeen yksi yhteisistä naispuolisista kavereistamme kertoi minulle, että tämä tyyppi oli kuvannut minua ja muita naisia ja esitellyt videoita kavereilleen. Tämä nainen sanoi olevansa suhteellisen varma, että olin jossain niistä videoista, vaikka niissä ei näkynyt kasvoja. Kutsuin miehen luokseni ja sanoin tekeväni tästä poliisiasian, mikäli hän ei minun nähteni poista näitä videoita. Hän tietenkin kiisti kaiken. Se, etten vielääkään tiedä totuutta, syö minua sisältä.”

Monet vastaajat kertoivat kuviin ja kuvaamiseen liittyvien väkivallantekojen traumatisoivista vaikutuksista seksuaalisuuden alueella. Pelko julkisesta häpäisemisestä vaikutti myös työkykyyn ja tulevaisuudennäkymiin.

“Sain tietää kuvien esittelystä yhteisiltä tutuilta kuukausien jälkeen tapahtuneesta. Menin shokkiin, itkin hysteerisesti ja kävin läpi hyvin itsetuhoisia ajatuksia. Tapahtunut vaikutti myös kykyyni opiskella. En saanut kerättyä vaadittua määrää opintopisteitä ja opintotukeni ollaan lakkauttamassa. Kukaan ei voi poistaa pelkoani siitä, että mies esittelee kuviani vielä jollekin tai vuotaa niitä internetiin. En ole päässyt yli tapahtuneesta, vaikka siitä on jo aikaa. Olen joskus edelleen hyvin ahdistunut ja peloissani. Suhteeni seksuaalisuuteen on muuttunut. Koen, että seksuaalisuuteni on jotenkin tahrattu tai liattu, ja nykyään minulla ei ole seksihaluja juuri ollenkaan. Kannan sisälläni hirveästi kaunaa miestä kohtaan, ja minulla on jatkuvasti väkivaltaisia ajatuksia. Pelkään edetä urallani, koska jos mies päättäisi levittää kuviani joskus myöhemmin, putoaisin korkeammalta. En tiedä, miten selviäisin siitä.”

Monet digitaalisen väkivallan uhrin päätyivät syylistämään itseään tapahtuneesta, ja useat vastaukset heijastelivat yhteiskunnassa vallalla olevia uhria vastuuttavia asenteita. On tärkeää muistaa, ettei vastuu väkivallasta ole koskaan väkivallan kokijalla.

“Hävetti ihan helvetisti ja syytän edelleen itseäni siitä, että olen suostunut ylipäätään kuvattavaksi. Pelotti, että video leviää ja joudun tappaamaan itseni häpeän takia, koska en saisi ikinä töitä ja minulla ei olisi mitään uskottavuutta. En koskaan kertonut kenellekään kunnolla yksityiskohtia, sillä jos yritin puhua siitä, kuuntelija kavahti ja sain osakseni juuri pelkäämäni säälän. Yhteydenotot henkilöltä nostattaa karvat pystyyn vieläkin mutta en uskalla reagoida kertomalla eteenpäin, ettei jotain kuvia lähde taas leviämään.”

“Vuosien kaukosuhteen jälkeen jätin poikaystävänä. Hän alkoi haukkumaan ja mustamaalaamaan minua sosiaalisessa mediassa ja valehtelemaan minusta ystävilleen. Rupesin häpeämään itseäni asian takia.”

“Häpesin koko suhdetta niin paljon ja sitä, etten osannut tehdä tälle asialle mitään. En koskaan raportoinut kenellekään, koska varsinkin kuvat minusta hävettivät. Oma syy, että olin niitä hänelle antanut.”

“Perheeni ei tiedä kuvien levittämisestä juuri mitään, koska häpeän omaa tyhmyyttäni enkä ole oikeissa kertoa tapahtuneesta heille. Moni ystäväni kuitenkin tietää asiasta ja olen saanut heiltä tarvitsemaani tukea moneen otteeseen. Osa yhteisistä tutuistamme ei ottanut kertomaani vakavasti, vaan he uskoivat miehen versiota tapahtuneesta, eli sitä, ettei hän tehnyt mitään.”

Intiimien kuvien hallussapito esti väkivallan kohteeksi joutunutta kertomasta kokemuksistaan viranomaisille, koska väkivallan tekijän suuttuttaminen saattoi johtaa julkiseen nöyryytykseen ja esimerkiksi uran tuhoutumiseen. Vaikutti siltä, että kuvamateriaalin haalimisen motiivina oli alun alkaenkin väkivallan kokijan hiljentäminen ja kiristäminen.

“Lyhytaikaiseksi jäänyt tapailukumppani kuvasi salaa seksiämme. Hän kertoi asiasta jälkepäin ja uhkasi voivansa ryhtyä pitkiinkin oikeusprosesseihin, jos veisin asian eteenpäin. Tähän mennessä normaalilta vaikuttaneesta miehestä oli selvinnyt, että hän oli todella ollut vuosia kestäneissä oikeusprosesseissa useisiin asioihin liittyen. Kokemus herätti valtavasti häpeää ja pelkoa. Miksi en tajunnut mitään? Mitä jos tämä ihminen levittää materiaalia? Kuka muu on tehnyt tällaista? En raportoinut, koska pelkäsin, että epävakaa paljastunut kuvaaja kostaisi levittämällä materiaalia. Tuomio olisi siinä kohdalla laiha lohtu. Olen kieltänyt tapahtuneen vaikutuksen, mikä on johtanut hallitsemattomaan ahdistukseen asian tullessa mieleen. Toivon, että rangaistukset salakuvaamisesta kovenisivat. Koen menettäneeni perustavanlaatuisesti yksityisyyteni, eikä tekijälle koitua rangaistus olisi lähelläkään sitä, mitä hänen tekonsa on tehnyt minulle (ja muille uhreille, joita varmasti on).”

Myös pelko viranomaisten tai muiden ihmisten syyllistamisestä esti hakemasta apua tai tekemästä rikosilmoitusta.

“Tämä aihe on sellainen, että siitä voidaan olla montaa mieltä. Voitte syyttää minua, että sain mitä tilasin, luotin johonkuhun ja annoin naku-kuviani. Itsehän minä en niitä nettiin kaikkien katsottavaksi laittanut. Ainoa, mitä todella halusin, oli luotettava suhde tähän mieheen. En ollut aikaisemmin ollut kenenkään kanssa intiimissä

suhteessa. Sori, jos olen ihminen, joka vain haluaa luottaa, luoda suhteita ja rakastaa. Mutta opin jo, ettei maailma ole niin yksinkertainen. Mielestäni se on hieman surullista, että mikään ei ole niin yksinkertaista.”

“On vaikeaa olla somessa, mikä on työn vuoksi pakollista, kun pelkään, että sairaan ihmisen huvikseen tai ilkeyttään levittämä materiaali tulee jossain vastaan ja likaa maineeni. Salakuvaamisen uhreja on syyllistetty, miksi ei minua-kin? Miten voisin enää töissä olla koskaan uskottava, jos kauhukuvat toteutuisivat? Olen hyvin ahdistunut aina, kun asia tulee mieleeni, vaikka siitä on jo useita vuosia aikaa. Tuntuu, että tapahtuma rikkoi minussa jotakin sellaista, mihin kenelläkään toisella ei pitäisi olla edes pääsyä.”

Digitaalinen väkivalta voi olla...

- # kumppanin painostamista alastonkuvien tai seksivideoiden tallentamiseen ja/tai lähettämiseen
- # intiimin kuvamateriaalin levittämistä nettiin tai sillä uhkaamista, esimerkiksi riidan tai eron yhteydessä
- # intiimin kuvamateriaalin näyttämistä kolmansille osapuolille, kuten kavereille, ilman lupaa
- # ei-toivottujen alastonkuvien lähettämistä
- # kuvaamista salaa tai ilman lupaa
- # kiristämistä intiimin kuvamateriaalin avulla
- # häirintää seksuaalissävytteisten kuva-, teksti- tai ääniviestien avulla
- # seksuaalisuutta loukkaavan väkivallanteon kuvaamista
- # seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan teon toteuttamista teknologian välityksellä

Mitä tarkoittavat termit slut-shaming ja victim-blaming?

Naisten Linjan toiminnanjohtaja Noora Lautjärvi vastaa:

Slut-shaming on ihmisen, tyypillisesti naisoletetun, häpäisemistä hänen seksuaalisuutensa tai sen ilmaisemisen vuoksi. Esimerkiksi pukeutuminen, meikkaaminen, flirttailu, liiallinen tai liian vähäinen laittautuminen, vaihtoehtoinen tyyli tai jopa kiinnostus deittailuun tai seksiin voi johtaa slut-shamingiin, jota voi pitää ikään kuin sosiaalisena rangaistuksena siitä, ettei ole noudattanut yhteiskunnan asettamaa sukupuolinormia ja naiselle sopivaksi katsottua käyttäytymismallia. Ilmiö periytynee jo vuosisatojen takaa, jolloin naisen seksuaalinen siveys oli suvun tai perheen miesten kunnian merkki, jota täytyi varjella. Teknologia on mahdollistanut yhä useampien naisten ja tyttöjen ”slut-sheimaamisen” esimerkiksi levittämällä nettissä luottamuksellisesti jaettuja seksuaalissävyytteisiä kuvia ja videoita.

Victim blamingistä eli kokijan vastuuttamisesta on kyse, kun esimerkiksi väkivallan uhrilla väitetään suoraan tai välillisesti olevan vastuu siitä, mitä hän on kokenut tai mitä hänelle on tehty. Nähdään, että väkivallan kokijan teot, olemus, historia tai valinnat ovat jotenkin oikeuttaneet tai ainakin selittäneet väkivallantekoa. Se, että kokijaa syytetään kokemastaan voi olla äärimmäisen satuttavaa ihmiselle, joka on jo kokenut traumatisoivia asioita ja saattaa itsekin syyttää itseään tapahtuneesta. Häpeän ja syyllisyydet kokemukset ovat hyvin tyypillisiä seuraamuksia väkivallasta. Ajatus siitä, että kokijalla itsellään olisi ollut mahdollisuus vaikuttaa tilanteen kulkuun, vähentää väkivallan aiheuttamia avuttomuuden ja neuvottomuuden tunteita. Kokemus ei kuitenkaan ole totta – väkivalta on vain ja ainoastaan tekijän vastuulla.

Tänä päivänä tiedämme, että seksuaalisuus on luonnollinen osa jokaista ihmistä ja tiedämme myös, että vastuu väkivallasta kuuluu väkivallan tekijälle. Siltikään ei ole edelleenkaan epätavallista kuulla väkivallan uhria syyllistävää puhetta: uhrin pukeutumista, flirttailemista taikka päihtymystilaa saatetaan vieläkin pitää lieventävänä tekijänä seksuaalisuutta loukkaavassa väkivallassa tai parisuhdeväkivallan kokijan katsotaan olevan osittain vastuussa tilanteesta, koska hän ei ole jättänyt tekijää, vaan on jäänyt väkivaltaiseen suhteeseen. Tämän kaltainen puhe normalisoi väkivaltaa ja hämärtää vastuuta väkivaltaisista teoista.

“Tapailin erästä miestä muutaman kuukauden asuessamme samassa maassa. Kotiinpaluun jälkeen alkoi jälkeä kuukausien WhatsApp- ja Messenger-viestittely. Viestien sävy vaihteli jatkuvasti ja saattoi muuttua yhdenkin päivän aikana. Välillä sain 20 minuutin ääniviestejä, joissa puitiin suhdettamme ja minua ihmisenä. Mies analysoi viesteissä, kuinka en ole ehkä ihan normaali, kun pääsin suhteestamme niin nopeasti yli. Hän rakensi tarinaa suuresta rakkaudesta (josta en tunnistanut itseäni) ja käänsi sen siihen, että olin valehdellut hänelle alusta asti, koska olen taitava manipuloija. Mies ilmaisi nämä asiat sellaiseen tapaan, että hämäännyn luulemaan, että se on jonkinlaista normaalia suhteen jälkipuintia, johon minun on osallistuttava. Tapahtumat aiheuttivat ahdistusta, jota en kuitenkaan osannut sanallistaa. En ymmärtänyt, että häirinnän raja on ylittynyt jo siinä vaiheessa, kun minulla oli epämielinen olo joka kerta, kun sain viestin. Joka aamu silmäni avatessa arvasin, että ensimmäinen asia, jonka tulen tekemään, on kuunnella itsesäälinen aamuöinen suhde- ja luonneanalyysi. Koin olevani vastuussa miehen tuntemuksista, koska olin ollut se, joka oli sanonut ei suhteelle. Valvoin öitä mieltien, olenko oikeasti manipuloiva hullu. Tunsin itseni likaiseksi ja sääliittäväksi, kun olin päästänyt tällaisen ihmisen elämäni. En osannut ajatella tämänkaltaista häirintää merkittäväksi tai sellaiseksi, että siihen ansaitsisi apua. Suurin apu olisi ollut se, että tällainen olisi yleisesti tuomittavaa käytöstä ja minulla olisi ollut ymmärrys siitä, että ahdistukseni oli täysin oikeutettua. Samantyyppistä käy edelleen päivittäin: miehet ottavat yhteyttä ja luulevat, että minulla on jokin velvollisuus olla mukava heidän pyytämättömiä yhteydenottojaan kohtaan. Nykyään olen huomattavasti tylympi: jos tunnen oloni epämieliseksi, en enää koe velvollisuutta edes vastata.”

Eron jälkeen Trimaanin ei-toivottujen yhteydenottojen sävy vaihteli voimakkaasti. Välillä ne olivat uhkaavia, välillä mies soitti vuolaasti itkien, vannoni ikuista rakkautta ja totesi, ettei voi elää ilman Alicea. Lopulta Trimaan lähetti Alicelle kuvia tuntemattomasta naisesta ja sanoi siirtyneensä elämässään eteenpäin. Hetken päästä hän laitto viestin, jossa uhkasi tappaa itsensä.

Noin kuukausi eron jälkeen Alice matkusti tapaamaan siskoaan Saksaan. Matkalla hän tutustui siskonsa miespuoliseen ystävään ja lisäsi tämän Facebook-kaverikseen. Matkalta palattuaan Alice ryhtyi viestittelemään miehen kanssa WhatsAppin välityksellä. Trimaan jatkoi yhteydenpitoa Aliceen ja ilmoitti hänelle olevansa tietoinen viestittelystä toisen miehen kanssa.

Trimaan otti yhteyttä mieheen ja yritti vakuuttaa Alicen uudelle tuttavuudelle, ettei hänen ja Alicen suhde ollut vielä ohi ja että Alice vedättää heitä molempia. Epäselväksi jäi, miten hän oli saanut miehen yhteystiedot tai ylipäätään tiesi tämän olemassaolosta.

Alice otti lopulta käyttöön kaikki tarjolla olevat turvatoimet ahdistavien viestien ja tileille murtautumisten vuoksi. Hän blokkasi Trimaanin kaikissa kanavissa ja palautti puhelimensa tehdasasetukset. Yksityisyysasetusten tiukentamisen jälkeen Alice sai kymmenen aikaan illalla vihaisen ääniviestin. Viestissä Trimaan totesi, ”ettei hän tiedä enää, mitä tapahtuu.” Hetkeä myöhemmin oven koputettiin, mutta kun Alice meni katsomaan ovisilmästä, oven takana ei ollut ketään. Alice oli tapahtumista kauhuissaan ja soitti Trimaanille, joka väitti olevansa toisessa kaupungissa. Itkuinen mies sanoi olevansa kiitollinen siitä, että Alice otti häneen yhteyttä. Heti puhelun jälkeen oven koputettiin uudestaan, mutta oven takana ei ollut edelleenkään ketään. Kolmannella kerralla koputus kuului ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevan makuuhuoneen ikkunasta. Kun Alice avasi ikkunaverhot, hän näki Trimaanin ulkopuolella kukkien ja suklaarasian kanssa. Mies jätti tuomiset ikkunalaudalle ja perääntyi kädet kohotettuina. Trimaan jätti Alicelle ääniviestin, jossa hän pyysi tätä soittamaan takaisin. Hän kertoi odottaneensa Alicen puutarhassa kello viidestä lähtien. Alice oli niin järkyttynyt tapahtuneesta, että pyysi ystävänsä luokseen yöksi.

Myöhemmin illalla Trimaan lähetti Alicelle ääniviestin: ”Sä sanoit, että mun kaltaiset tyypit päätyy tappamaan ihmisiä. Siksi mä vain jätin ne [suklaan ja kukat] sinne ja kävelin pois. Todistaakseni, etten ikinä, ikinä, ikinä ajattelsi sun tappamista, enkä ikinä tule ajattelemaan. Jos haluat mennä poliisille, niin mene poliisille, mutta tajua, että mä en oo ikinä tehnyt mitään, mä en oo ikinä vahingoittanut sua millään tavalla, mä en oo ikinä fyysisesti satuttanut sua. Ei, mä en halua tappaa sua, mulla ei ole tarkoitus tappaa sua. Tämän halusin sun tietävän. Siksi jätin suklaan ja kukat ja kävelin pois.”

Ääniviestin saapumisen jälkeen Alice otti yhteyttä poliisiin ja sanoi kaipaavansa neuvoja ex-poikaystävänsä kanssa, joka ei jätä häntä rauhaan. Alicelle tarjottiin ratkaisuksi Police Information Notice -käytäntöä, mikä tarkoitti sitä, että Trimaan voitaisiin pidättää, jos hän vielä lähestyisi Alicea.

Puhelinterrori

Kenties yleisin kyselyn vastauksissa kuvattu digitaalisen väkivallan muoto oli ylenmääräinen soittelu ja viestittely. Monissa tapauksissa käytös alkoi jo parisuhteen aikana ja voimistui eron jälkeen, kun fyysinen kontakti oli katkennut.

“Kun pääsin alistavasta exästä eroon luulin, että pystyisin hengähtämään, mutta kontrollointi jatkuikin puhelimella.”

“Eron jälkeen hän soitteli monta kertaa päivässä, monta kertaa putkeen ja kaikkina vuorokauden-aikoina. Hän laitto myös viestiä WhatsAppissa, tekstiviestillä, Facebookissa. Kun estin hänet kaikissa medioissa, hän vaihtoi numeroa, jotta pystyi jatkamaan häirintääni. Hän vakoili tekemisiäni läheisten Facebookista ja käytti kaveridensa Facebookia, jotta näkisi profiilini.”

“Kun erosin silloisesta poikaystävästäni, alkoi jatkuva puhelinterrori: viestejä ja soittoja päivittäin. Aluksi vastailin ja kerroin haluavani hänen jättävän minut rauhaan. Lopulta lakkasin vastaamasta ja jouduin pitämään puhelinta jatkuvasti äänettömällä ja skippaamaan näin myös muiden toivotut yhteydenotot. En osannut käyttää mustaa listaa.”

Viesti- ja puhelutulvan yhteinen nimittäjä oli se, että yhteydenotot olivat ei-toivottuja ja monissa tapauksissa ne aiheuttivat myös pelkoa vastaanottajassa.

“Parisuhteen aikana hän saattoi lähettää minulle tekstiviestejä kymmeniä tunnissa, vaikka en

vastannut hänelle mitään. Hän ikäänkuin tulkitsti vastaamattomuuttani ja keskusteli siten kanssani yksinään. Viestit olivat vuoroin herjaavia, huorittelua, suoria tappouhkauksia, rakkaudentunnustuksia, itsesäällissä ruikuttamista ja anelua. Kun erosimme muutama vuosi myöhemmin lopullisesti, hän aloitti piinaamisen uudelleen. Tekniikka oli mennyt eteenpäin, joten viestien lisäksi hän käytti Messengeriä ja kirjoitteli myös omalle Facebook-seinälleen minulle suunnattuja herjauksia.”

“Yölliset viestit olivat myös tavallisia, niin tekstiviestit kuin Messengerin kautta lähetetyt. Viestit käsittelivät enimmäkseen minun elämäni, olivat yritystä saada tietoa mahdollisista suhteistani sekä mustasukkaisia viestejä. Selvästi eniten oli kuitenkin lapsia koskevia viestejä, lähinnä minua syyttäviä ja sellaisia, joissa hän lasten isänä sanoi toistuvasti suhteensa irti lapsiin, jos en toimi kuten hän haluaa. Häirintä kesti parin vuoden ajan.”

“Viestittely jatkui eron jälkeen pari vuotta kiihkeänä. Viesteissä huoriteltiin, haukuttiin narsistiksi, väitettiin minun olevan kelpaamaton äidiksi, väitettiin, että minusta on tehty rikosilmoitus ynnä muuta.”

Puhelinterrori täyttää vainorikoksen tunnusmerkistön, vaikka vainoaminen rikoksena voikin pitää sisällään paljon laajemman joukon erilaisia tekoja. Tutkija Anna Nikupeteri (2016) määrittelee vainon

”intensiiviseksi, tavoitteelliseksi ja uhria pakottavaksi käyttäytymiseksi, joka koostuu tois-

tuvista, erilaisista väkivaltaisista ja ei-väkivaltaisista teoista. Määrittelyssä korostuvat subjektiivisuus ja kokemuksellisuus eli se, että uhri kokee teot epämieluisina, tungettelevina, uhkailevina ja ahdistavina. Vainoajan teot aiheuttavat pelkoa ja turvattomuutta, tuottavat emotionaalista ahdistusta sekä fyysistä ja sosiaalista harmia uhrille.”¹

Viestien ja puheluiden sisältö vaihteli voimakkaasti rakkaudentunnustuksista tappouhkauksiin.

“Viesteissä epäiltiin, olinko ikinä rakastanut, kyseenalaistettiin mielenterveyttäni ja uhattiin itsemurhalla. Välillä haukuttiin ja toisissa viesteissä kerrottiin, kuinka paljon hän minua rakasti ja kuinka olin ihana.”

“Viestejä saattoi tulla pahimmillaan noin 50 illan ja yön aikana. Tekstiviestien sisältö vaihteli rakastamisesta siihen toiveeseen, että kuolisin mahdollisimman kivuliaasti.”

“Eron jälkeen viestien ja puhelujen tulva oli katkeamaton. Jos en itse vastannut, hän soitti lapsille ja kyseli missä äiti on. Viestit olivat sisällöltään välillä uhkaavia, välillä rakastavia ja anteeksipyyttäviä, välillä huorittelua ja haukkumista... Kaikkea tätä jopa puolen tunnin sisällä. Lopulta jouduin vaihtamaan puhelinnumeroni ja laittamaan sen salaiseksi. Välttämättömät viestit hoidan työnnumerostani.”

Toisaalta viestien ei tarvinnut olla sisällöltään uhkaavia herättääkseen vastaanottajassa pelkoa ja ahdistusta.

“Vaikka viestit eivät olleet uhkaavia oli oloni turvaton ja ahdistunut.”

“Eron jälkeen ex-puoliso soitteli ja viestitteli tiheästi. Viestit eivät sinänsä olleet uhkaavia tai loukkaavia, mutta niiden tarkoitus oli kontrolloida selvittämällä, missä olin ja kenen kanssa. Viestit ja puhelut aiheuttivat ahdistusta ja hidastivat toipumista erosta. Kontrollointi myös pelotti, ja usein pelkäsin exän ilmestyvän oven taakse varmistamaan olenko (yksin) kotona.”

Monet vastaajat kuvasivat myös toistuvaa itsemurhalla uhkaamista.

“Eron jälkeen exäni soitteli ja viestitteli minulle jatkuvasti, läpi yönkin. Viestien sisältöön kuuluivat muun muassa itsemurhauhkaukset, kaikenlaista solvausta minua kohtaan ja viestejä siitä, miten kuulumme yhteen. Blokkasin hänet kaikkialla, kun ahdistelu oli jatkunut muuttaman kuukauden. Tämän jälkeen sallin WhatsApp-viestit jättäen muut blokit, sillä meidän piti hoitaa joidenkin tavaroiden jakoa. Hetken viestit olivat ok, kunnes asiat eskaloituivat ja hän viestitti minulle ajan ja paikan missä aikoo itsensä tappa. Blokkasin hänet uudelleen, soitin poliisille ja viestitin hänen äidilleen. Tämän jälkeen en ole kuullut hänestä.”

“Exäni lähetti minulle myös itsemurhaviestejä, ja reagoin niihin soittamalla hätäkeskukseen. Poliisit kävivät pari kertaa häntä katsomassa, ja mieheni nolasi minua myös heille, tuoden esiin että olen vain hysteerinen ja kiusaan häntä soittamalla hälytyskeskukseen.”

“Erottuaani lapseni isästä vuosia sitten, hän lähetti minulle yöaikaan huolestuttavia itsemurhaviestejä tekstiviestitse. Ensimmäisen viestin saatuani säikähdin toden teolla ja soitin ex-miehelle, jonka tavoitin täysin normaalissa mielen-tilassa ajelemassa töihin. Ilmiselvästi vain kiusaan ja pelottelun vuoksi lähetetyt viestit eivät loppuneet yhteen kertaan, mutta ymmärsin olla reagoimatta niihin.”

“Suhteen päättymisen jälkeen sain viestejä jatkuvasti, kunnes vaihdoin puhelinnumeron. Viestit olivat itsetuhoisia tyyliin: koska et ole kanssani, tapan itseni.”

Vaino saattoi kestää moninkertaisesti sen ajan, mitä itse suhde kesti. Pakkomielteinen ihminen saattoi ryhtyä vainoamaan, vaikka suhde olisi kestänyt vain muutamia viikkoja tai vaikka suhdetta ei olisi koskaan ollutkaan.

“Hän oli tehnyt myös Tinderiin valeprofiilin, jotta pääsi sitäkin kautta solvaamaan minua. Suhde kesti muutaman kuukauden, vainoaminen jatkui lähes vuoden ajan, kunnes hänellä ei ollut

enää väylää mitä kautta lähestyä.”

“Olin tuntenut erään nuoren miehen pari viikkoa, kun päätin, ettei suhde etene mihinkään. MiHELLÄ ei myöskään ollut kiinnostusta parisuhteeseen, joten kuvittelin eron tapahtuvan helposti. Mies ei kuitenkaan ottanut minua tosissaan, eikä uskonut vaikka monesti sanoin, etten ole kiinnostunut. Kerroin estäväni hänet, koska hän edelleen lähetti viestejä. Mies kuitenkin otti jatkuvasti yhteyttä laittamalla viestejä eri numeroista ja soittamalla tuntemattomasta numerosta. Hän myös käytti jotain huijausohjelmaa, joka muutti hänen numeroaan, niin että hän pystyi lähettämään tekstiviestejä.”

Monissa tapauksissa estäminen tai blokkautuminen ei ollut toimiva ratkaisu vainoamisen lopettamiseksi, koska väkivallan tekijä keksi aina vain uudenlaisia ja mahdollisesti entistä satuttavampia tapoja jatkaa väkivallan toteuttamista. Blokkautusta oli myös helppo kiertää soittamalla tuntemattomasta numerosta, tehtailemalla uusia profiileita tai käyttämällä sovelluksia, jotka muuttavat puhelinnumeron.

“Lopulta vaihdoin numeroni salaiseksi, laitoin estot someen, sähköpostiin, kaikkialle. Sen jälkeen hän alkoi luomaan Facebookiin valeprofiileita, olen estänyt ja ilmiantanut niitä nyt yli kymmenen kappaletta.”

“Hän esti puhelimen käytön jatkuvilla späm-puheluilla, jotten voi esimerkiksi soittaa hätäkeskukseen. Estäminen ei auta, kun soittaa ‘yksityisesti numerosta’”

“Viestejä tuli pahimmillaan satoja päivässä ja ne olivat törkeitä. Hän haukkui minua ja uhkasi kertoa asioitani eteenpäin. Jossain vaiheessa luovutin vänkäämästä vastaan ja esitin ystävää hänelle. Se auttoi, viestit olivat ystävällisempiä, niitä ei tullut enää satoja päivässä, niitä tuli vain kymmeniä. Mutta jos en hänen viestiin vastannut heti muutaman minuutin sisällä, helvetti oli irti.”

Yhteydenpidon täydellinen rajaaminen saattoi joissain tapauksissa olla lisäksi hengenvaarallista, kuten Alice Rugglesin esimerkki osoittaa. Monet väkivallan kokijat tunsivat olonsa turvattomassa tilanteessa varmemmaksi, jos heillä oli keskusteluyh-

teys arvaamattomaan ja vaaralliseen vainoajaan.

Nikupeteri (2016) puhuu vainon sosiaalisesta haavoittavuudesta, joka viittaa vainon kohteen arjen, elinpiirin ja liikkumatilan rajoittamiseen sekä sosiaalisten suhteiden vahingoittamiseen.² Monet vastaajat kuvasivat tilannetta, jossa vainon kohteeksi joutuivat myös ystävät ja sukulaiset. Tämä teki yhteydenottojen rajaamisesta erityisen hankalaa.

“Ex-mieheni soitteli minulle öisin, aina humalassa. Varsinkin lomalla ja vapaa-päivisin. Jos ei saanut minua kiinni, hän soitti läheisilleni (sisaruksilleni tai vanhemmilleni) kertoakseen heille, mitä mieltä minusta on, mikä minussa on vikana.”

“Puhelimen paikantaminen, salasanojen kaappaus ja sitä kautta puhelimen ja sähköpostien lukeminen ja yhteystietojen varastaminen. Tätä kautta kaikkien kontaktien (niin ystävä kuin työkini) häiriköinti ja häiriköinnillä kiristäminen. Toisin sanoen, jos en suostunut mihin tahansa, mitä hän haluaa, niin hän häiritsee kaikkia ihmisiä ympärilläni. Seurauksena on ollut pelkoa, ahdistusta, epätoivoa, ystävien ja työkontaktien menetyksiä.”

“Hän soitteli jatkuvasti aina, kun oli hereillä (töissä tosin ei pystynyt) ja kun ei saanut vastausta aloitti soittelun äidilleni, jonne arvasi minun lähteneen asunnostani eron jälkeen. Lopulta kaikkien läheisten puhelin oli pois päältä tai äänettömällä, jos numero oli exän tiedossa.”

“Ex-mies laittoi törkyviestejä kaverilleni, joka oli täysin yllättynyt. Tuo suhde päättyi siihen. Mies kertoi motiiviksensa sen, että kun hän ottaa yhteyttä kavereihini, he jättävät minut. Olen tuosta väkivallan muodosta kärsinyt nyt jo vuosikausia. Mies ei kunnioita rajojani eikä usko mitään, mitä sanon, vaan tekee juuri päinvastoin. Omalla toiminnallani en ole pystynyt siihen mitenkään vaikuttamaan, en olemalla asiallinen, en olemalla vastaamatta. Viestejä tulee silti.”

Pelko siitä, että entinen kumppani luikertelee teknologian avulla takaisin elämään, jatkui pitkälle eron jälkeiseen aikaan.

“Tälläkin hetkellä ex haluaisi ottaa etäyhteyden tietokoneeseeni poistaakseen sinne asentamansa virustorjunnan. En luota häneen enkä halua, että ex ottaa etänä yhteyttä tietokoneeseeni.”

“Jos esto esimerkiksi WhatsAppissa vahingossa poistuu, ottaa henkilö nopeasti yhteyttä.”

“Koen, että saamani apu on ollut muuten riittävä, mutta teknologian käyttäminen seuraamisessa tuntui olevan monimutkainen maailma, jota en ymmärtänyt ja silti jäi pelko, mitä muita tapoja voisi käyttää, mistä en tiedä.”

“En uskalla pitää puhelimen GPS-paikanninta päällä. Pelkään, että exäni saa tietää sijaintini sen avulla.”

“Joitain tavaroita ja melko iso summa rahaa jäi saamatta, mutta mielenterveyteni on niitä paljon arvokkaampaa, joten en aio enää avata kaavia hänelle.”

Viestiäni aktivoi trauman

Intiimissä suhteessa tapahtuvalle väkivallalle on leimallista, että väkivallan kokija tuntee voimakasta häpeää ja syyllisyyttä häneen kohdistuneesta kaltoinkohtelusta. Parisuhteen aikana saatetaan hävetä sitä, ettei päästä irrottautumaan väkivaltaisesta suhteesta, mutta häpeä ei monesti hellitä eron jälkeen. Kokija tuntee olevansa vastuussa jopa vainoavan entisen kumppanin käytöksestä. Vastuu väkivallasta on kuitenkin vain ja ainoastaan väkivallan tekijällä.

“Olin äärettömän ahdistunut. Keväällä vielä kerroin kavereilleni asiasta. Syksyllä en enää kehdannut mainita jatkuneesta terrorista kuin lähimmille ystäville, sillä minua hävetti todella paljon: miten en saanut tätä loppumaan.”

“Pitkään häpesin miehen toimintaa niin, etten kertonut kenellekään. Miehen sukulaiset eivät halunneet kuulla asiasta. Omat vanhempani eivät aluksi uskoneet, ja äitini erityisesti kehotti pitkään minua olemaan mukavampi miehelleni, sillä ‘eihän kukaan syyttä noin käyttäydy, varmaan olet tehnyt jotain.’ ”

“Eron jälkeen on ollut pommittamista sähköposteil- ja tekstiviesteillä, jotka olen kokenut hyvin ahdistaviksi. Lisäksi olen saanut prepaid-numeros- ta nimettömiä viestejä joissa annetaan ymmärtää, että lähettäjä tietää, missä olen ja kenen kanssa (esim. ‘Hyvää matkaa teille...’). Tämä on aihe jota olen hävennyt, vaikka siihen ei ole ollut tarvetta.”

Monet vastaajat kertoivat viestin merkkiään tai pelkän älypuhelimien näkemisen laukaisevan voimakkaita pelkotiloja ja paniikkioireita, kun taustalla oli kokemuksia fyysisestä ja henkisestä väkivallasta. Ympärillä olevien ihmisten saattoi olla vaikeaa ymmärtää, kuinka vakavan trauman parisuhdeväkivalta jättää jälkeensä.

“Opiskelukaverit tiesivät kyllä mistä on kyse, koska heille oli ‘pakko’ selittää miksi jäykistyin kauhusta katsoessani puhelinta vaikka lounaalla. He eivät ehkä kuitenkaan täysin ymmärtäneet tilanteen vakavuutta minulle.”

“Monesti, jos viestejä tulee kesken jonkun mukavan tilanteen, menee koko hetki täysin pilalle ja saan paniikkioireita. Olen kertonut tilanteesta omille ystävilleni ja lähimmille perheenjäsenille. Suhtautuminen on monesti vähättelevää ‘älä välitä.’ ”

“Sydämeni hyppäsi kurkkuun aina, kun puhelin meni piippasi.”

“Suhde puhelimeen oli ristiriitainen, jokaista viestiäntä lopulta pelästyti, ja alkoi ahdistaa. Toisaalta puhelimella olisi saanut apua, jos olisi jotain sattunut.”

“Periaatteessa viestien lähettäminen ja jatkuva soittelu on ‘pieni teko’, mutta sitä ennen suhteessa tapahtunut fyysinen väkivalta teki siitä hirveää painajaista, koska tiesin, että hän pystyy mihin vaan.”

“Puhelimessa on edelleen asetus, että se menee äänettömälle klo 20–06. En osannut enää illalla rauhoittua, jos puhelin oli makuuhuoneessa.”

“Yhä edelleen puhelimen käyttö on minulle vaikeaa, ja säpsähdän kun se soi. Siksi pidän sen yleensä äänettömällä, ja selvitän aina, kuka yrittää tavoittaa minua tuntemattomasta numerosta, ennen kuin uskallan soittaa takaisin.”

Puhelinterrorilla oli myös monenlaisia vaikutuksia työhön, työkykyyn ja sitä myöten väkivaltaa kokeiden taloudelliseen tilanteeseen.

“Eron jälkeen seurustelukumppani soitti päivän aikana useita kymmeniä puheluita sekä työ- että omaan puhelimeeni. En voinut pitää työpuhelimessa ääniä päällä, mikä haittasi työntekoa ja esti asiakastyötä. En voinut keskittyä työhöni enkä omaan elämäni. Oma elämä kapeutui hetkeksi pelkäksi peloksi.”

“Jouduin lopulta vaihtamaan alaa, koska en kestänyt enää työelämän stressiä henkilökohtaisen räjäkkäämisen rinnalla.”

“En lopulta uskaltanut pitää puhelinta päällä olleena, ja olen missannut muutamien kuukausien jaksoina paljon oleellisia viranomaisilta tulleita tai työtä koskevia puheluita. Taloudellisia seurauksia ja muita hankaluuksia on seurannut, koska en ole uskaltanut käyttää puhelinta normaalilla tavalla.”

“Miehen terrorisoinnin takia menetin työn, jossa olisin viihtynyt. En uskaltanut jäädä paikkakunnalle, koska pelkäsin koko ajan, että mies saa selville, missä asun ja työskentelen.”

“Tuntuu epäreilulta, että häirikkö voi olla ja elää normaalisti, mutta minä joudun pakenemaan ja minut pakotetaan luopumaan puhelinnumerostani.”

“Olin työpaikassa, jossa piti puhelinpäivystä. Silloinen ex miesystäväni sai päivystysnumeron käsiinsä ja alkoi soittaa taukoamatta työnumerooni. Linja olisi pitänyt olla vapaana apua tarvitseville. En vastannut puheluihin ja laitoin viestiä, että hänen on lopetettava soittaminen, mutta ei auttanut. Työpaikan menettämisen pelko oli päällimmäisenä.”

“Eilen tuli 150 viestiä WhatsAppissa, joissa kaikissa oli törkeä panetteleva sisältö ja täysin alentuva puhetapa. Seurauksena on ollut unettomuutta, lamaannusta, ahdistusta ja pahimpina päivinä työkyvyttömyyttä... Yrittäjänä tällainen tulee tosi kalliiksi, sillä vaativaa asiantuntijatyötä tekevänä minun tulisi olla skarppi ja hyvässä vireystilassa.”

Mitä on eron jälkeinen vaino?

**Naisten Linjan kehittämistyön suunnittelija
Katriina Raine vastaa:**

Väkivaltaisen parisuhteen päättyminen ei aina tarkoita väkivallan päättymistä. Entisen kumppanin vainoamaksi joutuu noin puolet väkivaltaisen parisuhteen päättäneistä naisista.

Parisuhteen jälkeinen vaino voi olla mitä vain pieneksi mielletystä kiusasta ja häirinnästä hengenvaaralliseen ja jatkuvaan pelkoon. Vainon tarkoitus on aiheuttaa kohteelle epävarmuutta, harmia, pelkoa ja haittaa uuden elämän aloittamisen yhteydessä ja sen jatkuessa. Vaino voi olla esimerkiksi ei-toivottuja yhteydenottoja, tileille murtautumista tai fyysistä seuraamista. Yhteistä vainon kokemuksille on se, että koettu väkivalta on tarkoituksellista ja aktiivista toimintaa. Se aiheuttaa vainon kohteelle pelkoa ja ahdistusta sekä on tälle vaaraksi riippumatta tekojen fyysisyydestä. Ongelmallista vainon tunnistamisesta ja todistamisesta tekee se, että moni parisuhteen päättämisen jälkeiseksi vainoksi tulkituista teoista saattaa ulkopuolisen silmin tarkasteltuna näyttää ymmärrettäviltä tai suhteellisen vähäpätöisiltä. Usein vainoteot kuulostavat ulkopuolisten mielestä niin uskomattomilta, että niiden todenperäisyyttä epäillään jatkuvasti ja vainon kohteena oleva henkilö leimautuu luulosairaaksi.

Vaino on luonteeltaan sellaista toistuvaa väkivaltaa, joka vaikuttaa kohteen elämään kokonaisvaltaisesti. Vaino saa ihmisen epäilemään itseään ja kaikkea ympärillään. Vainon tarkoitus on osaltaan samankaltainen kuin terroriteoilla. Sen tarkoitus on saada aiheutettua epävarmuutta ja epätasapainoa kokijan elämään siten, että tavallinen arki ilman pelkoa käy mahdottomaksi. Parisuhteen jälkeisestä vainosta erityisen haavoittavaa tekee se, että vainoajalla on käytössä hyvin intiimiä tietoa entisestä kumppanistaan ja hän tietää tämän päivittäiset rutiinit sekä tuntee lähipiiriä ja muita asioita, jotka vaikeuttavat vainolta suojautumista. Lisäksi entisen kumppanin vaino on psykologisesti haavoittavampaa kuin tuntemattoman ihmisen tekemä vaino.

Keskimäärin parisuhteen jälkeinen vaino jatkuu noin kaksi vuotta, joten puhutaan merkittävästi turvallisuuden ja elämänlaatuun vaikuttavasta väkivallasta. Vaino voi kehittyä jatkuessaan myös fyysiseksi väkivallaksi ja myös Suomessa kuolee vuosittain naisia vainon seurauksena.

Vaino kriminalisoitiin Suomessa vuonna 2014. Se tarkoittaa sitä, että yksittäiset teot voidaan nykyisin laskea yhteen merkitsemään vainoa, kun aikaisemmin ihminen tuomittiin osana vainoa vain sellaisista teoista, jotka täyttivät jonkin muun rikoksen, kuten esimerkiksi salakatselun tai laittoman uhkauksen tunnusmerkit. Näin voidaan yhä tehdä, mikäli tuomio vainosta olisi vähäisempi kuin jonkin vainon yhteydessä tehdyn muun rikoksen. Ongelmallista vainon toteennäyttämässä on kuitenkin sen luonne pitkään jatkuvana pelkoa ja ahdistusta aiheuttavana toimintana. Todisteiden ja todistajien kerääminen vie aikaa ja vastuu vainon todistamisesta on vainon uhrilla. Vainon kriminalisointi on kuitenkin selkeä viesti siitä, ettei entisen kumppanin seuraaminen tai häiriköinti ole hyväksyttyä.

On hyvä muistaa, ettei pelko kuulu parisuhteeseen tai sen jälkeiseen elämään. Mikäli suhteen päättymisen jälkeen entinen kumppani käyttäytyy ahdistavalla tavalla, voi olla hyvä kääntyä esimerkiksi Naisten Linjan tai muun auttavan tahon puoleen ja dokumentoida omasta mielestään ahdistavaksi ja pelottavaksi tulkittavat tilanteet ja teot.

Miten vainoaminen päättyi?

- “Entinen poikaystävä aloitti vainoamisen eron jälkeen. Sähköposteja tuli parhaimmillaan useita kymmeniä päivässä, ja ne olivat sisällöltään ahdistavia: osassa vannottiin rakkautta ja toisissa haukuttiin lyttyyn. Näkökulma vaihteli välillä jopa 10 minuutin välein. Puheluita tuli outoihin aikoihin kunnes ymmärsin estää henkilön soitot. Muutaman kerran hän jopa ilmestyi oven tai ikkunan taakse haukkumaan, miksi en vastaa hänen viesteihinsä. Vainoamista kesti lähes vuoden ja se loppui, kun tein tekijästä rikosilmoituksen.”
- “Aluksi ohjasin kaikki ex-mieheni yhteydenotot suoraan lakimiehelleni. Nyt hän yhä välillä ottaa yhteyttä ja ehdottaa yhteenpaluuta, vaikka minulla onkin jo uusi miesystävä. En vastaa viesteihin, jotka koskevat muuta kuin lapsen asioita. Tarvittaessa yhä käytän taikasanoja: ‘ole yhteydessä lakimieheeni tässä asiassa.’ ”
- “Jouduin pyytämään entistä poikaystäväni soittamaan hänelle ja esittämään perheenjäsentäni, koska vaikka kielsin ottamasta ikinä yhteyttä ja uhkaamalla poliisilla, viestit eivät loppuneet. Pyysin miestä kertomaan miehelle, etten halua olla yhteydessä. Tiesin, että vasta tämä saa hänet uskomaan.”
- “Yhteydenotot harvenivat vuoden mittaan, mutta loppuivat vasta, kun kävin asiasta vuoden päästä poliisin juttusilla ja he soittivat puhelun eksälleni.”

Digitaalinen väkivalta voi olla...

ylenmääräistä ei-toivottua yhteyden ottamista

ahdistavien ja pelottavien viestien lähettelyä

toistuvaa itsemurhalla uhkaamista

entisen tai nykyisen kumppanin lähipiiriin kuuluvien ihmisten häiriköintiä

“Ja mitä nyt tunnen, kun mietin tuota parisuhdetta ja sen jälkeistä elämää? Edelleen sitä pahaa oloa, ahdistusta, mutta myös helpotusta ja tietynlaista ylpeyttä: Kestin tuonkin paskan ja nousin sieltä ylös. Jatkoin elämäni eteenpäin. En vain edelleenkaan voi ymmärtää, miksi poliisit eivät asiaan puuttuneet, miksi vanhempani eivät auttaneet, miksi sisarukseni vain tiuskivat minulle ohjeita, aivan kuin he olisivat olleet jo kyllästyneitä minuun. Onneksi minulla oli ystäviä, jotka auttoivat ja jotka näkivät, miten huonossa kunnossa olin henkisesti. Harmittaa ehkä eniten se, ettei minua otettu tosissaan. Ei vanhempani, eikä poliisit. Se minua edelleen itkettää.”

Seuraavana päivänä Trimaanin yöllisen visiitin jälkeen poliisi tuli tapaamaan Alicea hänen kotiinsa, ja he kävivät tilannetta läpi yli kahden tunnin ajan. Alice kertoi poliisille uhkaavista ääniviesteistä, tileille murtautumisista ja alastonkuvista, joita Trimaan oli epäsuorasti uhannut levittää. Poliisi ohjeisti Alicea hakeutumaan rikoksen uhreja auttavan tahon asiakkaaksi ja kertoi, että Trimaanille tulnaisiin ilmoittamaan, ettei hän voisi lähestyä Alicea ilman seurauksia. Riskinarviota tehtäessä Alicen arvioitiin olevan keskiuudessa vakavan fyysisen väkivallan riskissä. Tässä vaiheessa Alice oli lopettanut kaiken kommunikaation Trimaanin kanssa, mutta mies otti Aliceen itsepin-
taisesti yhteyttä.

Alicen Saksassa asuva ystävä kertoi tulevansa käymään Iso-Britanniassa työmatkalla, ja he sopivat tapaamisesta. Tämän jälkeen Alice vastaanotti kirjeen Trimaanilta, jossa hän pahoitteli käytöstään ja totesi, että Alice kuuluu nyt toiselle miehelle. Trimaan kirjoitti, ettei aio olla enää yhteydessä, mutta että hänellä ei ole ollut mahdollisuutta jättää jäähyväisiä. Kirjeen lopussa luki kahteen otteeseen “minä rakastan sinua” ruksittuna yli. Alice otti uudestaan yhteyttä poliisiin. Poliisi kysyi halusiko Alice, että Trimaan pidätettäisiin, mihin Alice vastasi kieltävästi. Hän vain halusi vainoamisen päättyvän. Poliisi pyysi Alicea lukemaan Trimaanin lähettämän kirjeen eikä pitänyt siitä sisällöltään uhkaavana.

Alice kertoi myöhemmin lähipiirilleen, että koki poliisin vähättelevän hänen tilannettaan ja että hänen avunpyyntönsä sivuutettiin täysin. Alice otti yhteyttä poliisiin, joka oli käynyt hänen kotonaan ja johon hän oli luonut luottamuksellisen suhteen. Hän lähetti poliisille sähköpostitse tietoja Trimaanin käytöksestä. Alice kirjoitti, ettei ollut oikein perillä, kuinka hänen tulisi toimia ja miten tilanne etenisi viranomaisten kanssa. Hän kuitenkin halusi, että Trimaanin yhteydenotot tulisivat poliisin tietoon.

Poliisi, johon Alice otti yhteyttä, ei ehtinyt saada Alicen sähköpostia, koska oli lomalla. Alice kirjoitti seuraavana päivänä siskolleen, ettei saa poliisilta minkäänlaista apua ja että “he kiinnostuvat minusta vasta siinä vaiheessa, kun hän on puukottanut minua.”

Kohtaaminen

Läheisillä ja ammattilaisilla on vaihtelevat valmiudet kohdata väkivaltaa kokenut ihminen. Parisuhdeväkivaltaan liittyy usein häpeää, minkä vuoksi väkivallasta kertominen ulkopuolisille voi olla kokijalle vaikeaa. Ensimmäistä avunpyyntöä edeltää usein pitkällinen pohdinta. Jos ensimmäiseen kohtaamiseen auttavan tai viranomaistahon kanssa liittyy epäilyä, vähättelyä tai syylistämistä, sillä on vakavat seuraukset väkivallan kokijalle.

Tutkijat Evan Stark ja Anne Flitcraft (1996) kirjoittivat jo yli kaksi vuosikymmentä sitten kaksinkertaisesta traumasta (engl. dual trauma), jonka väkivaltaisessa parisuhteessa elänyt nainen kohtaa hakiessaan apua ammattilaisilta tai viranomaisilta. Väkivallan aiheuttaman trauman jälkeen auttamisjärjestelmän reaktiot viestittivät väkivallan kokijalle enemmän tai vähemmän hienovaraisilla tavoilla, että nainen itse on ongelman ydin – ei kumppanin väkivaltainen käytös. Kaksinkertaisen trauman kokemus – väkivaltaisen käytöksen aiheuttama trauma yhdistettynä institutionaaliseen kaltoinkohteluun – tuottaa näköalattomuutta ja avuttomuuden tunteita sekä kokemuksen siitä, ettei tilanteessa ole ulospääsyä.¹

“Sukupuoleen liittyvät ennakkoluulot ovat mielen-terveyspalveluissa yhtä yleisiä kuin muissakin palveluissa. Todellisiin avun saamiseen esteisiin törmätään kuitenkin siinä vaiheessa, kun naisia koskevat stereotyyppit, käsitykset soveliaasta käytöksestä ja normaaleista perhemuodoista ovat sisäänrakennettuina kyseenalaistamattomiin oletuksiin ja auttamisjärjestelmän

laajuisiin reaktioihin, joita apua hakevat naiset kohtaavat. Näillä reaktioilla on suoria, vakavia ja pitkäaikaisia vaikutuksia sille, miten parisuhdeväkivallan uhrit tulkitsevat omaa kokemustaan, miten he käyttäytyvät, miten he ovat yhteydessä ympärillään oleviin ihmisiin, mukaan lukien väkivaltaiseen kumppaniinsa. Joillain naisilla on heikko itsetunto jo lähtökohtaisesti. Mutta suurimman osan kohdalla näköalattomuus, epätoivo ja itsesyytökset ovat seurausta asteittain voimistuneesta eristämisestä erilaisista tuen lähteistä sekä turhauttavista – ja jopa rankaisevista – kokemuksista heidän hakieksaan apua. Välinpitämättömyys, epäasiallinen lääkitseminen, toissijaisten tekijöiden (kuten alkoholin) laittaminen väkivallan syyksi, pseudopsykiatriset määrittelyt ja rankaisevat läheteet heikentävät naisten uskottavuutta ja vahvistavat käyttäytymismallia, joka heilahtelee alistamisen ja tottelevaisuuden sekä vihan ja jopa rai-von välillä. Samanlainen reagointi on leimallista naisen reaktioille kotona, mikä viittaisi siihen, että avuntarjoajan ja väkivallan tekijän roolit ovat lähellä toisiaan naisen elämässä.”²

Kyselyyn tulleet vastaukset osoittivat, että kaksinkertaisen trauman käsite näyttää olevan ajankohtainen vielä nykyisinkin. Parisuhdeväkivallan tai eron jälkeisen vainon kohteeksi joutuneet ihmiset kohtasivat pahimmillaan vähättelyä ammattilaisten taholta, syitä väkivaltaan etsittiin väkivallan kokijasta ja vastuu väkivallan lopettamisesta sysättiin naisen harteille.

Netissä tai teknologian välityksellä tapahtuneita vahingontekoja ei aina pidetä yhtä vakavina kuin kasvokkain tapahtuneita rikoksia, ja ratkaisuksi digitaaliseen väkivaltaan saatetaan tarjota sosiaalisen median tai älypuhelimien käytön lopettamista. Vainorikoksissa väkivallan uhrin vastuu rikoksen todistamisesta on suhteettoman raskas ja rangaistukset vaatimattomia.

“Olin tietenkin poliiseihin yhteydessä vainoamisesta, mutta eihän siitä seurannut mitään. Omistimme asuntomme puoliksi ja eksäni kertoi poliiseille, että on minuun yhteydessä vain asuntoasioissa. Tämähän oli täyttä potaskaa, mutta poliisit uskoivat enemmän häntä kuin minua. Joten vainoaminen jatkui edelleen. Poliisit eivät asialle tehneet mitään. Soittivat vain exälleni ja vähän nuhtelivat, mutta olivat silti juu juu-kyllä kyllä -asenteella ja soittivat minulle, että minun pitäisi hoitaa asiat fiksummin. Muistan, että oksensin sen soiton jälkeen. Koin niin kamalaa pahaa oloa.”

“Ex-puolisostani on tehty lukuisia rikos- ja lastensuojeluilmoituksia (monesti myös sote-ammattilaisen toimesta). Mikään näistä ei ole kuitenkaan koskaan johtanut mihinkään toimenpiteeseen. Poliisi on suhtautunut minuun hyvin tyyliä. Koen, ettei kukaan halua ottaa näin vaikeaa tapausta käsiteltäväkseen. Ex osaa aina esiintyä edukseen, rauhallisena ja järkevänä ja minä itken ja olen ahdistunut. Tunnen jääneeni yksin ahdinkooni, ja pahimmillaan tullut syyllistetyksi tilanteesta tai siitä, etten ole tarpeeksi vahva ‘pannakseni kunnolla vastaan.’ Olin sin tahtonut, että minut otetaan vakavissaan.”

Sosiaalityön professori Leo Nyqvist (2006) puhuu hiljaisuuden kulttuurista, joka leimaa parisuhdeväkivallan ammatillista kohtaamista ja toteaa, että ammattilaisten toimintaa ohjaavat edelleen ilmiöön ja sukupuoleen liittyvät rationalisoinnit ja stereotyyppit.³

Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden väkivaltaan puuttumattomuuden syitä on myös tutkittu. Selvisi, että ammattilaiset saattavat ajatella, ettei väkivaltaan puuttuminen kuulu heidän työnkuvaansa tai ettei heillä ole riittäviä työkaluja tai rakenteita tehdä asialle mitään. Parisuhdeväkivaltaa saatetaan

myös tietoisesti tai tiedostamatta pitää yksityisasia-
na, johon ei ole sopivaa tai järkevää puuttua. Monesti myös oletetaan, että ongelma ratkeaisi sillä, että väkivallan kokija lähtee suhteesta ja jos näin ei tapahdu, ei ammattilainen mahda asialle mitään. Ammattilainen saattaa myös pelätä, että asian esille ottaminen ja väkivallasta kysyminen uudelleentraumatisoi kokijan, jolloin on turvallisempaa pysyä vai.⁴

Miksi salaisuuden jakaminen on vaikeaa?

Monet parisuhteessa väkivaltaa kokeneet vastaajat kuvasivat voimakasta häpeää ja oman tilanteen huolellista salailua ystäviltä ja perhepiiriltä.

“Tapahtumien aikaan pidin kulisseeja pystyssä joka suuntaan. Ystävät ja kaverit kyllä ihmettelivät, miksi en pitänyt yhteyttä ja jättäydyin pois yhteisistä menoista. Jälkeenpäin olen puhunut paljon asioista. Moni on ihmetellyt sitä, miksi en vain suuttunut, miksi en lähtenyt suhteesta jo aiemmin. Silloin kaikki oli vain normaalia: tällainen minun elämäni nyt on.”

“Salasin kotiolot aina kaikilta, koska kaikki pitivät miehestä ja koin olevani itse syyllinen kaikkeen. Uskoin, etten kelpaa kellekään ja mies pitää minusta huolta säälistä. Kaikki oli erittäin vääristynyttä ajattelua.”

Kun totuus tuli vihdoin julki, väkivalta saattoi tulla ympäristölle täytenä yllätyksenä.

“Vanhempani eivät ymmärtäneet mitä koin. Pysyin niin hyvin valehtelemaan heille, että kun yritin lopulta kertoa totuutta, sitä ei ensin ymmärretty.”

Monissa tapauksissa väkivallan kokija myös syyllisti itseään tapahtuneesta: siitä, että päätyi parisuhteeseen ihmisen kanssa, joka kohteli kaltoin tai siitä, ettei pääse suhteesta irti. Monissa tapauksissa häpeä ja pelko syyllistämisen viranomaisista tai muiden taholta estivät hakemasta apua.

“En kehdannut ilmoittaa vainosta viranomaisille, koska tunsin ja tunnen edelleen niin syvää häpeää ja alemmuudentunnetta asian takia.

Omaisryhmä on ainoa paikka, missä asiasta voi puhua. Siellä minua ei alenneta. Siellä minua kohdellaan ihmisenä. Olen päässyt elämässäni eteenpäin askel askeleelta. Pieni toivo on siitä, että selviäisin takaisin työelämään ja löytäisin edes hieman valoa elämäni.”

“Yritin ottaa kontaktia poliisiin itse, lähetin sähköpostia ja myös Facebookin kautta pystyi ottamaan yhteyttä, aihe oli niin arka minulle. Mietin monta kertaa yöllä, että kehtaisinko kävellä poliisiasemalle seuraavana päivänä ja pyytää apua, kun minua niin ahdisti tuon miehen viestit ja kostopornokuvat joita hän nettiin laittoi. Mutten ikinä mennyt poliisin puheille, koska häpesin ja uskoin, että he tuomitsevat minut hiljaa eivätkä voi auttaa, koska mies on ulkomailta. En ikinä saanut poliisilta viestiä takaisin, enkä kehdannut soittaa.”

“Mietin usein avun hakemista, mutta pienellä paikkakunnalla koen sen olevan hankalaa, koska en halua leimautua ‘hulluksi.’”

Monet tunsivat huonoa omatuntoa siitä, että he “kuormittivat” ystäviä ja lähipiiriä ongelmilla, joiden ratkaiseminen ei ollut nopeaa eikä yksinkertaista. Vastaajat tunsivat häpeää ja syyllisyyttä jopa siitä, että väkivalta jatkui eron jälkeen.

“Halusin säästää ystävääni olemalla kertomatta eron jälkeisestä uhkailusta, koska hän oli tukenut minua jo niin paljon. Häpesin myös sitä, että olin ollut puhelinyhteydessä väkivallan tekijän eron jälkeen ja koin syyllisyyttä siitä. Aivan kuin olisin antanut luvan häirintään, vaikka nyt tiedostan, ettei näin ollut.”

“Erosta on jo kaksi vuotta, ja edelleen tapahtumat pyörivät mielessä. Enää ei kehtaa ystäviä ja perhettä rasittaa. Ex käyttäytyy edelleen arvaamattomasti, ja siitä syystä tilanne on ajoittain edelleen ‘päällä.’ ”

Myös pelko väkivallan eskaloitumisesta tai esimerkiksi intiimin kuvamateriaalin levittämisestä esti tekemästä rikosilmoitusta tai hakemasta apua.

“Tekisin miehen toiminnasta rikosilmoituksen, mutta hänet tuntien hän kahlaisi yli vuoden ai-

kana käymistämme keskusteluista jokaisen viestin, jossa sanon ikävästi kenestäkään tuntemastamme henkilöstä ja kannustaisi näitä henkilöitä tekemään minusta rikosilmoituksen. Edellä kuvaillun koston lisäksi pelkään tietysti sitä, että mies vuotaa intiimit kuvani internetiin.”

Väkivalta koskettaa laajaa joukkoa väkivaltaa kokeneiden ihmisten lähipiirissä ja vastauksissa oli läsnä myös huoli ja suru läheisten ahdingosta väkivallaisen käytöksen edessä.

“Omat tuttavani ja sukulaiseni ovat aivan sanattomia tästä kaikesta. He ovat olleet todistamassa sitä kiusantekoa ja piinaamista, eivätkä ymmärrä, miten aikuinen ihminen voikaan piinata toista ihmistä vuodesta toiseen, seurauksetta.”

Toive siitä, että joku puuttuisi

Monet vastaajat olisivat toivoneet ympärillä olevilta ihmisiltä selkeämpää väliintuloa sekä apua kontrolloinnin ja väkivallan tunnistamiseen. Kuuntelu, keskustelu ja kysymysten esittäminen koettiin hyödyllisenä, “jätä se” tai “mä en kattelisi tuollaista” -tyyppisistä kommentteista ei ollut niinkään apua.

“Kerroin muutamalle ystävälle. He sanoivat, etteivät jaksaisi tuollaista käytöstä, mutta kukaan ei huolestunut ‘oikeasti’. Tajusin, että miehen toiminta oli väärin, mutta en tajunnut, että kyse oli jonkinlaisesta vallankäytöstä. Luulin, että voin rakastaa hänet ehjäksi ja koetin kaikkeni, mut mikään ei auttanut. Toivoisin, että olisin itse tai joku muu olisi tunnistanut tilanteen väärin aiemmin.”

“Olisin toivonut kuuntelua ja keskustelua, jolloin olisin voinut kertoa tapahtumista ja havahtua itsekin omaan tilanteeseen.”

Väkivallan normalisoituessa väkivallan kokijan voi olla vaikea hahmottaa oman tilanteensa väkivallaisen käytöksen osuutta parisuhteen ongelmassa. Kun rajoja on toistuvasti rikottu ja syyllistäminen väkivallasta on päivittäistä, läheisillä on tärkeä rooli auttaa kokijaa hahmottamaan parisuhteen realiteetit. Läheiset voivat auttaa väkivallan kokijaa ymmärtämään, että kumppanin toiminta on väärin ja ettei kokija ole syyllinen väkivallaiseen käytökseen. Kokija saattaa tarvi-

ta myös tukea nykyisen tai entisen kumppanin rajaa-
misessa, kun voimavarat ovat vähissä.

“Olin niin alistunut miehen kontrolliin, että toivoin aluksi vain hänen palaavan, jos olen kiltti ja annan hänen käyttää sovelluksiani. Onneksi jossain vaiheessa tulin järkiini ystäväni suosiolisella avustuksella ja vaihdoin salasanani.”

Useissa vastauksissa pohdittiin sitä, mikseivät ammattilaiset puuttuneet tilanteeseen. Käytännölliset ja konkreettiset toimet, kuten lastensuojeluilmoituksen tekeminen, johtivat joissain tapauksissa solmun avautumisen.

“Poliisit kehottivat meitä lähtemään ennen kuin käy huonosti. Lopulta aloin tietoisesti murtaamaan vaikenemisen ketjua. Kun hätäkeskuspäivystäjä teki lastensuojeluilmoituksen, vyyhti alkoi selvitä. Lastensuojelu lupasi vuokravakaudet, kunhan muutan pois. Veljeni lupasi maksaa lakimiehen ja lahjoitti sen verran, että pystyin ilman huolen häivää lähtemään yhteisestä kodistamme turvakotiin.”

Miksei nainen sitten lähde väkivaltaisesta suhteesta? Moni väkivallan kokija ymmärtää, että lähteminen voi olla hengenvaarallista eikä väkivallan loppumisesta ole takeita. Journalisti Rachel Louise Snyder (2019) kirjoittaa, että se mikä ulkopuolisen silmiin vaikuttaa jäämiseltä väkivaltaiseen suhteeseen, saattaaakin tarkemmin katsottuna olla hidasta pakenemista uhria syyllistävien asenteiden ja riittämättömän auttamisjärjestelmän keskellä.

“Todellisuudessa monet – – väkivallan uhrit yrittävät lähteä, aktiivisesti ja varkain, olemassa olevan järjestelmän puitteissa, askel askeleelta, äärimmäisen tarkkaavaisuuden vallassa. He tekevät kaikkensa päästäkseen pakenemaan. Monissa tapauksissa – – se, mikä ulkopuolelta katsottuna näyttää naisen valinnalta jäädä väkivallan tekijän luokse, onkin meidän kyvyttömyyttämme tunnistaa sitä, miltä näyttää ihminen, joka hitaasti ja huolellisesti tekee lähtöä väkivaltaisesta suhteesta.”⁵

Digitaalista väkivaltaa kokeneen kohtaaminen

- Muista, että teknologia ei ole ongelma – vaan sen väärinkäyttö. Väkivallan kokijalla on oikeus teknologiaan. Älä kehoita kokijaa lopettamaan netin tai sosiaalisen median käyttöä, ellei se ole välttämätöntä, vaan auta häntä parantamaan turvallisuuttaan. Teknologian käytön lopettaminen ei lopeta väkivaltaa.
- Myös teknologiaan liittyvissä vahingonteoissa vastuu on vain ja ainoastaan väkivallantekijällä.
- Usko väkivallan kokijaa, ja ota hänen huolensa todesta. Monet asiat kuulostavat uskomattomilta, kun teknologiaa käytetään väkivallan välineenä. Uskomisen on avainasemassa myös väkivallasta toipumisen kannalta.
- Arvioi tilanne huolellisesti yhdessä kokijan kanssa ennen kuin ehdotat toimenpiteitä. Esimerkiksi salasanojen vaihtaminen saattaa kasvattaa fyysisen väkivallan riskiä, kun tiedonsaanti yhtäkkiä loppuu.
- Älä anna kokijalle sellaisia ohjeita, joita hänellä ei ole mahdollisuutta noudattaa. Älä esimerkiksi kehoita väkivallan kokijaa ostamaan uusia laitteita, jos rahaa niihin ei ole tai kiellä käyttämästä tietokonetta, jos se työn puolesta on välttämätöntä.
- Mieti turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä strategisesti yhdessä kokijan kanssa. Voi olla viisasta esimerkiksi jatkaa hakkeroidun laitteen tai tilin käyttöä, mutta käyttää rinnalla turvallista laitetta.
- Yritä olla pelottelematta väkivallan kokijaa yhtään enempää kuin on pakko.
- Pohdi sitä, miten omat netin tai teknologian käyttötavat vaikuttavat väkivallan kokijan turvallisuuteen.
- Pyydä asiantuntija-apua, jos oma osaaminen ei riitä. Esimerkiksi lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia tutkivilla ammattilaisilla on usein teknologiaan liittyvää erityisosaamista.
- Muista, ettei aina ole kyse teknologiasta. Vainoajat käyttävät yleensä sekä uusia että perinteisiä menetelmiä rintarinnan.

Minkälaiset asenteet normalisoivat digitaalista väkivaltaa?

Ei puututa, koska ei tunneta väkivallan välineenä käytettyä teknologiaa

Ympärillä olevien ihmisten voi olla vaikeaa tunnistaa teknologian välityksellä tapahtuvaa kaltoinkohtelua, jos väkivallan välineenä käytetty teknologia on vierasta eikä sen toimintalogiikkaa ymmärretä.

“Olen kertonut yhdelle ystävälleni. Hän ei oikein ymmärrä näitä digiajan yhteydenpitokeinoja, joten hän ei myöskään ymmärrä, mitä tapahtuu.”

“Ex-puoliso lähettää herjaavia WhatsApp-viestejä minusta, sukulaisistani ja ystäväistäni sekä minulle että yhteisille lapsillemme. Lastensuojelu ei halua nähdä viestejä, eikä perhetyöntekijöiden ammattitaito myöskään oikein riittänyt näiden poistamiseen. Pelkään, että tilanne pahenee nykyisestä. Ero ei lopettanutkaan väkivaltaa vaan päinvastoin lisäsi sitä.”

Kokijaa syyllistetään digitaalisesta väkivallasta

Väkivaltaa kokeneet saattavat vältellä parisuhdeväkivallasta puhumista läheisilleen, koska he epäilevät, etteivät ympärillä olevat ihmiset ymmärrä tilannetta ja pahimmassa tapauksessa päätyvät syyllistämään uhria tapahtumista. Valitettavasti monissa tapauksissa pelko osuu oikeaan. Ympärillä olevat ihmiset eivät välttämättä hahmota, ettei väkivaltaisessa suhteessa – edes sen päättymisen jälkeen – ole samanlaista tilaa toimia ja valita kuin väkivallasta vapaana elävillä ihmisillä.

“Perheeni paheksui jatkuvaa, ylitemenevää yhteydenpitoa, koska luuli että tein sitä täysin vapaaehtoisesti. Tavallaan teinkin, mutta olisin saanut huutoa ja vihaa, jos en olisi vastailut.”

“Entinen puolisoni vainosi minua vuoden ajan erottuani väkivaltaisesta suhteesta. Puhelin soi jatkuvasti joka päivä, viestejä tuli satoja. Tilanne aiheutti voimattomuutta, epävarmuutta selviämisestä. Sukujuhlassa, valmistujaisissa ynnä muissa tilaisuuksissa käyttäydyin muiden silmissä hyvin epäkohteliaasti, sillä en kyennyt rajaamaan yhteydenottoja. Läheiseni tietenkin huomasivat jatkuvan puhelimen soinnin, mutta reagointi oli lähinnä sitä luokkaa, että ‘miksi ihmeessä vastaat’. Läheisillääni ei silloin ollut tietoa väkivallan vaikutuksista ja siitä, että itsetuntoni ja voimavarani eivät olleet tarpeeksi vahvat ex-puolisoni rajaamiseen.”

“Eron jälkeinen vaino aiheutti ahdistuneisuutta ja turvattomuutta. Koin, ettei minulla ole keinoja estää yhteydenottoja. Muut ihmiset eivät ottaneet toisinaan tai kokivat sääliä miestä kohtaan tai syyttivät minua, koska olin itse mennyt ulos kyseisen ihmisen kanssa. En kokenut, että kukaan piti asiaa vakavana enkä kehdannut ottaa yhteyttä viranomaisiin. En saanut henkistä apua juuri keneltäkään. Tunsin oloni uhatuksi ja turvattomaksi, mutta monelle se ei ollut vakava asia.”

Digitaalisen väkivallan kokijaa ei uskota

Teknologia mahdollistaa mitä mielikuvituksellisimpia tapoja aiheuttaa toisessa ihmisessä pelkoa tai kajota hänen yksityisyytensä. Teknologia kehittyy hurjaa vauhtia, eivätkä ammattilaiset ole useinkaan perillä kaikista teknisistä mahdollisuuksista, joita väkivallan tekijälle on tarjolla. Digitaalista väkivaltaa ja vainoa kokevat saattavat törmätä tilanteeseen, ettei heidän kokemuksiaan uskota ja heidän mielenterveyttään epäillään.¹

“Kukaan ei uskonut kertomuksiani, kun kerroin miehen tietävän asioita, joita hänen ei pitäisi mitenkään tietää. Apu ei ollut riittävää ja kohtasin vähättelyä ja naureskelua: miten voin keksiä niin älyttömiä asioita?”

“Kerroin ystäville ja perheelle. Ei uskottu, että olisi mahdollista saada selville salasanaa. Kertomustani tapahtumista ei pidetty totena.”

Kumppaniaan kohtaan väkivaltaiset ihmiset eivät useinkaan näytä ulospäin epäusapainoisilta tai pakkomielleisiltä, minkä vuoksi ympärillä olevien ihmisten voi olla vaikea uskoa tapahtumia todeksi. Väkivallan kokija voi sen sijaan olla hyvinkin hädissään kokemustensa seurauksena ja vaikuttaa ulospäin sekavalta, arvaamatomalta tai lamaantuneelta.

“Aluksi edes oma lapseni ei uskonut, että mies häiriköi minua koko ajan, koska hänelle mies esitti ihan jotain muuta. Kerran lapsi sattui miehen tietämättä olemaan paikalla, ja lapsi näki tilanteen (yli 10 puhelua plus viestit ennen puolta päivää). Tämän jälkeen hän uskoi.”

“Koska ex puoliso näytti ulospäin hyvinvoivalta, osa epäili koko asiaa.”

“Terveydenhuolto piti minua neuroottisena mielenterveysongelmaisena. Yritän ymmärtää, että heillä ei asiasta välttämättä ole kokemusta. Olisin toivonut julkisen terveydenhuollon puuttuvan heti tilanteeseeni tai edes kysyvän miten voin. Varmasti henkisen väkivallan merkit näkyivät jo käytöksessäni, joka muuttui todella paljon.”

Digitaalista väkivaltaa vähätellään

Jos ympärillä olevilla ihmisillä ei ole riittävästi tietoa parisuhdeväkivallasta yleisesti ja teknologian käytöstä kontrollin välineenä, he saattavat päätyä vähättelemään tilannetta. Ulkopuoliselle viestittely saattaa näyttytyä harmittomana kiusantekona ja ajatellaan, että kokijan pitäisi pystyä sulkemaan se pois mielestään. Väkivallan kokemusten vähättely lisää väkivallan kokijan kynnystä kertoa kokemastaan muille ja hakea apua.

“Aikanaan useat sanoivat, että ei pidä välittää, että hän kyllä lopettaa ja ettei pidä välittää pienistä. En lopulta tilanteen jatkuessa enää kertonut kenellekään, koska minulla oli tunne siitä, että valitan turhasta ja että pitää vaan kestää. Viestittelyä pidettiin ylipäätään ikävänä, mutta suhteellisen harmitto-

mana ongelmana eksän alkoholiongelmista ja väkivaltaisuudesta huolimatta. Olisin toivonut saavani selvän viestin siitä, että noin ei saa tehdä, enkä tee väärin, jos jätän puheluihin ja viesteihin vastaamatta.”

“Koin jatkuvaa henkistä väkivaltaa eron jälkeen. Tekstiviesteissä vähättelyä, haukkumista, kunnianloukkauksia, uhkailua väkivallalla ja kiristystä maineen pilaamisella. Pakko olla yhteydessä lapsen tapaamisjärjestelyjen vuoksi. Tilanne on kestänyt jo vuosia. Poliisi pitää niin lievänä ja yleisenä ilmiönä, ettei kannata puuttua ja voi kuulemma lisääntyä, jos puututaan. On näköjään ongelma, jota vaan hyssytellään.”

“Myös lastenvalvojalla ja perheneuvolassa asiasta on puhuttu. Suhtautuminen on ollut lähinnä ns. sormen heristelyä, vähän kuin lapselle sanottaisiin, että ei ole kivaa käytöstä – sen asteelle puuttuminen asiaan on jäänyt. On helppo sanoa, älä välitä, mutta jos kymmenen vuotta päivittäin luet itseäsi koskevia herjauksia, syytöksiä ja ahdistelua, alkaa se väistämättä vaikuttaa psyykeen.”

“Asenne virkavaltaa kohtaan huononi, etenkin miespoliisien vähättelyn toimesta. Sain selkeitä tappouhkauksia ja aina vain kehoitettiin soittamaan häneen, jos tekijä lähestyy. Tein rikosilmoituksen laittomista uhkauksista, mutta vedin sen takaisin, kun toinen poliisi sanoi, etten välttämättä voita juttua, vaikka minulla on kaikki uhkaukset tallella. Lähestymiskieltoa en uskaltanut hakea, ettei olisi tullut tilannetta, että olisin törmännyt istunnossa tekijään.”

“Erottuumme entinen poikaystäväni häiriköi minua Facebookissa ja puhelimitse. Poistettuani hänet Facebook-kavereista sain osakseni viesteissä muun muassa huorittelua, ulkonäköni arvostelua ja toivotuksia tyyliin ‘tapa itsesi’. Lisäksi hän soitteli noin vuoden ajan ensin numeronäyttö päällä, kunnes estin numeron, lopulta tuntemattomana numerona. Kävin keskustelemassa asiasta poliisilaitoksella, mutta rikosilmoitusta ei tehty. Minua kehoitettiin vaihtamaan puhelinnumeroni. Olisin toivonut asiaan erilaista suhtautumista, tuntui, ettei pelkoani tästä henkilöstä otettu tosissaan. Operaattorin asiakaspalvelija tiedusteli syytä liittymän lopettamiseen ja numeron vaihtoon ja oli erittäin ymmärtäväinen syyn kuultuaan.”

“Raportoin poliisille, poliisi ei ottanut minua tosissaan ja se tuntui äärettömän vähättelevältä. Haluaisin, että selittäisitte poliiseille ja muille viranomaisille, että täytyy ottaa tosissaan.”

Digitaalista väkivaltaa pidetään normaalina käytöksenä

Ympäriällä olevilla ihmisillä voi olla vääristynyt käsitys tasa-arvoisesta parisuhteesta tai tilanteen vakavuutta ei ymmärretä, koska väkivaltaisessa suhteessa elämisestä ei ole omakohtaista kokemusta. Myös ammattilaiset saattavat pitää yksityisyyden loukkaamista “normaalina” käytöksenä parisuhteessa ja eron jälkeen.

“Silloin mulla ei ollut fiksuja kavereita, joille kertoa ja joista olisi apua. Kukaan ei reagoinut mitenkään. Sitä kai pidetään joissain piireissä ihan ‘normaalina’ että mies stalkkaa omaisuuttaan eli avovaimoan.”

“Mies ehdotti parisuhdeterapiaa viimeisenä keinona. Minun näkemykseni mukaan menimme sinne hakemaan apua hänen väkivaltaisuutensa ja kontrolloinnin tarpeen vuoksi, koska en voisi jatkaa tällaisessa suhteessa. Yllätyksekseen terapeutti näki asian hyvin toisella tavalla; hän väitti minun syyttelevän, kun mieheni ei kuulemma ollut sanonut minusta kertaakaan mitään pahaa. Hän oli sitä mieltä, että en missään nimessä saisi tehdä lasteni isästä rikosilmoitusta. Terapeutti vähätteli väkivaltaa ja väitti sen olleen ‘käsirysy.’ Hänes-tä stalkkaaminen oli aivan normaalia informaation keräämistä tällaisen ti-lanteen seurauksena. Tämä terapiajakso jätti minut ihmetyksen valtaan, olin toivonut tukea ja apua mutta sainkin suorastaan vihamielistä kohtelua. Tässä on ollut sulattemista. En ole tehnyt lopullista ratkaisua vieläkään, vaikka ymmärrän, että olisi jo korkea aika.”

“Kavereilta ei tullut mitään sen kummempaa reagointia viestien lukemiseen kuin korkeintaan niiltä, jotka olivat omista yksityisistä asioistaan minulle viestillä kertoneet. Nykyään ymmärrän paremmin, kuinka väärin tuollainen toiminta oli. Minusta tuntuu, etteivät ihmiset nykyään arvosta yksityisyyttään yhtä paljon kuin ennen. Usein reaktio tällaisiin tapauksiin on: ‘Siinäpähän luki-si, ei minulla ole mitään salattavaa’, eikä ajatella sitä, että ehkä muut viestit-telyyn osallistuneet on kertoneet asioita, jotka on tarkoitettu vain sinulle. Yksi-tyisyyttä pitäisi mielestäni arvostaa enemmän.”

“Ex-mies lähetti öisin asiattomia, piinaavia ja uhkaavia tekstiviestejä puhe-limella. Erosta oli tässä tilanteessa jo vuosia. Otin yhteyttä poliisiin, aluksi he (miespoliisi) reagoivat huonosti, tyyliin ‘no miehet nyt voivat olla tuollaisia eron jälkeen’, mutta kun yksityiskohdat alkoivat selvitä, niin hoisivat asiansa. Seurasi henkisesti raskas rikosprosessi ja ex-mies tuomittiin rikoksesta.”

Digitaalista väkivaltaa ei tunnisteta

Teknologia saattaa myös normalisoida väkivaltaista ja kontrolloivaa käytöstä. Koska toisen viestien lukemisesta on tullut push-viestien ja selaimelle tallentuvien sala-sanojen ansiosta hyvin helppoa, sitä saatetaan ryhtyä pitämään normaalina.

“Ystävät, joille olen tilanteesta kertonut, ovat olleet minua kohtaan ymmärtä-väisiä. He ovat esittäneet minulle hyviä kysymyksiä ja tavallaan he ovat ym-märtäneet myös mieheni näkökulman. Vakoiluohjelman käyttö ei saa näissä keskusteluissa juurikaan huomiota. Kukaan ei pidä sitä oikein minkään arvoi-sena asiana.”

“Tuntuu, etten päässyt oikein koskaan kenenkään kanssa purkamaan tätä niin, että joku olisi puolustanut minua ja sanonut minulle painokkaasti tilanteen olevan väärin. Lähinnä joidenkin ihmisten kanssa keskustellessa selvisi, että rajoittaminen ja vainoaminen ovat arkea monessa parisuhteessa.”

Toisaalta ystävät ja läheiset saattavat olla huolissaan omaan yksityisyyteensä koh-distuneista loukkauksista ja pitää väkivallan kokijaa osittain vastuussa vakoilusta kuten tässä tapauksessa:

“Parhaan ystäväni ex-mies latasi salaa ystäväni puhelimeen vakoiluohjelman.

Kaikki ystäväni saamat ja lähettämät viestit ja keskustelut näkyivät tälle miehelle. Hän jäi kiinni, kun alkoi tietää liikaa asioita yksityisistä keskusteluis- tamme ja kommentoi niitä. Minua ahdisti valtavasti. Joku ulkopuolinen oli nähnyt kaiken kirjoittamani, yksityiset asiat, läpänheitot ja salaisuudet. Mi- nulles on myös jäänyt epäily kyseistä ihmistä kohtaan, pelkään hänen edel- leen lukevan minun ja ystäväni keskusteluita. Asia vaikutti myös minun ja ystäväni väleihin. Minun on vaikea luottaa ystäväni, sillä hän antoi tämän tapahtua (luotti jo valmiiksi epäilyttävään mieheen) ja hänen reaktionsa ta- pahtuneeseen oli kovin vähättelevä. Ystäväni ex-mies lähetti minulle uhkaavia viestejä keskustelumme perusteella, sillä viestittelyssä olin tietenkin ystäväni eropäätöksen puolella.”

Digitaaliseen väkivaltaan ei puututa

Joissain tilanteissa ympärillä olevat ammattilaiset saattoivat kyllä tunnistaa väki- vullan, mutta he eivät reagoineet siihen millään tavalla ja väkivallan kokija jäi yksin “ongelmansa” kanssa.

“Ainoa viranomaistaho, jolle kerroin häirinnästä ja vainoamisesta oli lastensuo- jelu, jonne ilmaisin huoleni lapsen hyvinvoinnista. Tiesin puolisoni käyttävän runsaasti päihteitä ja toin esiin, että hän uhkaili minua jatkuvasti vakavalla vä- kivallalla. En muista, että lastensuojelun työntekijä olisi mitenkään reagoinut kokemaani häirintään. Pyrin itse väistelemään asioiden käsittelyä, joten olisin toivonut ammattiavulta tiukempaa tarttumista todellisiin ongelmiin. Toive olisi ollut, että minut olisi pistetty käsittelemään suhdetta, väkivallan uhkaa ja tun- teitani, eikä olisi annettu minun viedä keskustelua mukavampiin asioihin.”

“Eron jälkeen tein ex-kumppanin häirinnästä rikosilmoituksen, mutta poliisi ei tutkinut asiaa, vaan päätti tutkinnan alkuunsa. Viranomaiset eivät välitä riittä- västi. Jos tekijä olisi saanut esimerkiksi sakot tai muita seuraamuksia, niin ehkä hän olisi lopettanut. Mutta kun mistään ei seurannut mitään, vaikka olin yhtey- dessä poliisiin, niin häirintä jatkui. Pelkään, että jonain päivänä mies sekoaa ja voi olla vaarallinen minulle. Naisena olen kokenut muun muassa poliisille ker- toessani asiasta, että heillä on parempaakin tekemistä ja saanut osakseni yli- mielistä kohtelua. Ihan kuin olisi oma vika, että on joutunut tähän tilanteeseen.”

Digitaalisen väkivallan edessä ollaan keinottomia

Vaikka ammattilaiset tunnistaisivatkin tilanteen vakavuuden ja epäoikeudenmukai- suuden, heillä ei välttämättä ole osaamista auttaa väkivallan kokijaa tai auttamisen rakenteet puuttuvat.

“Tällä hetkellä näen ainoana mahdollisuutena, että olen vähentänyt teknolo- gian ja somen käyttöä erittäin paljon. En ole saanut häirintään apua, mutta olen keskustellut siitä terapeutini kanssa. Tuntuu kuitenkin, ettei monella ammattilaisella ole kokemusta vastaavanlaisesta häirinnästä tai keinoja uh- rin tukemiseen. Enemmän siis toivoisin tietoa ja taitoa ammattilaiselta henki- seen tukemiseen.”

“Lääkäri tarjosi masennusdiagnoosia ja lääkitystä. Olisin kaivannut jotakin

konstia, jolla herjausviestit olisi saatu loppumaan. Koin avuttomuutta, koska poliisikin oli sitä mieltä, että vaikka saisin lähestymiskiellon suojakseni, ei se lopulta estäisi vainoamista. Että ex saisi sakot, mutta raha-asoiden ollessa ulosotossa, ei sakkorangaistus todennäköisesti vaikuttaisi mitenkään.”

“Viranomaiset eivät some-kirjoitteluun tarttuneet mitenkään, totesivat sen olevan niin loputon suo nykyään.”

“Poliisi sanoi, että voit nostaa syytteen kunnianloukkauksesta ja identiteettivarkauksesta, voit hakea lähestymiskieltoa, mutta epätodennäköistä, että mikään tehoaa. Lähestymiskieltoa ei saanut. Lopulta kun kunnianloukkaus- ja identiteettivarkaus asia tuli ajankohtaiseksi syyttäjän kannalta, päädyimme siihen, että vaino on juuri rauhoittunut, joten parempi olla sohimatta.”

Positiivinen kohtaaminen ei kuitenkaan vaadi ihmetekoja kuten seuraavat esimerkit osoittavat. Kohtaamalla väkivaltaa kokeneen ihmisen empaattisesti, suhtautumalla väkivaltaan vakasti sekä kuuntelemalla ja uskomalla pääsee jo pitkälle.

“Eron jälkeen entinen avopuoliso soitti lähes tauotta ja lähetti tekstiviestejä useita kymmeniä kertoja päivässä. Sekä päivystäessään kotioveni takana, että muualta. Lisäksi hän julkaisi paljastavia tekstejä ja kuvia sosiaalisen median kanavia käyttäen. Raportoin asiasta poliisille, joka käyttäytyi ihmeellisen ymmärtäväisesti ja olivat tukena lähestymiskieltoprosessin aikana. Mutta itse lähestymiskielto ja sen pitävyys jäi omille harteilleni, mikä oli alussa aika vaikeaa.”

“Kerroin poliisille, kuinka olen aivan loppu jatkuvaan pelkoon ja ahdistukseen siitä, jos eksäni ottaa vielä yhteyttä. Muistan, kuinka itkin jollekin nuorehkolle mieskonstaapelille, kun huoneessa istui toinenkin nuori miespoliisi. Jouduin odottamaan odotusaulassa kauan ja meinasin monessa kohdassa vain lähteä kotiin. Onneksi jäin. Poliisi kysyi minulta, haluanko nostaa syytteen kotirauhan häirinnästä ja hakea lähestymiskieltoa. Halusin vain, että koko tapaus olisi ohi, joten halusin yrittää kevyemmin keinoin. Poliisi lupasi soittaa eksälleni ja kertoa, että olin käynyt hänen juttusillaan ja jos eksä vielä ottaisi yhteyttä, olisi riskinä saada syyte ja lähestymiskielto. Tämän jälkeen poliisi soitti vielä minulle ja kertoi eksäni hämmästyneestä reaktiosta: hänen mielestään tilanne ei ilmeisesti ollut ollut paha. En kuitenkaan ole kuullut hänestä tämän jälkeen moneen vuoteen. Minulla on edelleen tallessa tuon poliisin käyntikortti. Hän antoi sen, jotta voin ottaa yhteyttä, jos eksäni vielä tavoittelee minua.”

Miten läheiset auttoivat vaikeassa tilanteessa?

- “Sain tukea ystäviltä ja perheeltä, jotka ymmärsivät ja auttoivat. He päästivät esimerkiksi luokseen yöksi, kun viestien vuoksi pelotti.”
- “Muutamat ystäväni koittivat näillä foorumeilla, joissa alastonkuviani levitettiin, puuttua tilanteeseen ilmiantamalla kuviani. He myös yrittivät esittää, että kyseessä on joku muu kuin minä esimerkiksi vaihtamalla nimeäni ja asuinkuntaani.”
- “Nykyinen mieheni on nähnyt kaikki ex-mieheni lähettämät viestit. Hän myös pyysi ex-miestäni lopettamaan pariin otteeseen. Se auttoikin muutamaksi viikoksi kerrallaan.”
- “Nettiystäväni olivat todella ihania ja avuliaita: ottivat näyttökuvia todisteeksi minulle, jos mies kirjoitti tai laitto joutain pahaa minuun liittyen netissä.”
- “Isäni kysyi minulta joskus, haluanko hänen käyvän uhkailemassa eksääni, jotta tämä lopettaisi. En halunnut, sillä en halunnut kenellekään ongelmia. Halusin tämän vain loppuvan.”
- “Ystäväni ymmärsivät tilanteen, vaikka siitä ei puhuttu. He yrittivät löytää hienovaraisia tapoja hoitaa yhteydenpitoa turvallisesti. Yksi niistä oli työsähköposti. Häpeä tilanteesta ja ‘omasta heikkoudesta’ estivät tilanteesta puhumisen. Jälkikäteen tilanne on tietenkin aiheuttanut järkytystä ja kauhistelua.”
- “Pelkään nykyisin tekstiviestin merkkiääntä ja jos mahdollista, pyydän nykyistä puolisoani tarkistamaan keneltä viesti on ennen kuin itse luen sen.”

Näin kohtaat parisuhdeväkivaltaa kokeneen ihmisen

Toimi juuri päinvastoin kuin väkivallan tekijä toimisi.

- **Väkivallan tekijä painostaa kumppaniaan.** Ole kärsivällinen. Muista, että ulospääsy sekasortoisesta tilanteesta vie aikaa. Kokijaa ei auta se, että joku ulkopuolinen määrittelee, missä aikataulussa hänen pitäisi puolustautua, jättää kumppaninsa, soittaa poliisille tai mitä ikinä toivoisitkaan hänen tekevän. Toisin kuin väkivallan tekijä, kunnioita kokijan omaa arviointikykyä. Hän kyllä tietää, koska on valmis ottamaan ensimmäisen askeleen.
- **Väkivallan tekijä puhuu kumppanilleen alentuvasti.** Kohtele väkivallan kokijaa tasavertaisena. Puhu hänelle ilman sääliä tai ylemmydentuntoa äänessäsi. Jos kohtaat väkivaltaa kokeneen ammattilaisena, ole tämän suhteen erityisen huolellinen. Jos pidät itseäsi väkivaltaa kokenutta älykkäämpänä tai viisaampana tai ajattelet, etteet itse koskaan voisi joutua samanlaiseen tilanteeseen, tulet vahvistaneeksi tekijän viestiä siitä, että kokija on hänen alapuolellaan. Muista, että teot puhuvat enemmän kuin sanat.
- **Väkivallan tekijä kuvittelee tietävänsä kokijaa paremmin, mikä hänelle on hyväksi.** Kohtele väkivallan kokijaa oman elämänsä parhaimpana asiantuntijana. Älä oleta tietäväsi paremmin, kuinka hänen tulisi toimia. Kysy, mikä hänen mielestään saattaisi toimia ja tee hänelle ehdotuksia, mutta varo painostamasta. Luota kokijan arvioon siitä, miksi tietty toimintatapa ei toimi tietyssä tilanteessa. Älä sanele hänelle, mitä hänen pitäisi tehdä.
- **Väkivallan tekijä dominoi keskustelua. Kuuntele enemmän ja puhu vähemmän.** Voi olla houkuttelevaa vakuuttaa väkivallan kokijaa siitä, kuinka typerä hänen kumppaninsa on, analysoida tekijän motiiveja ja pitää hänelle esitelmiä väkivaltaisesta käytöksestä lukemasi perusteella. Dominoimalla keskustelua viestit kokijalle, että sinun ajatuksesi ovat hänen ajatuksiaan tärkeämpiä. Väkivallan tekijä toimii juuri näin. Jotta kokija ryhtyisi arvostamaan omia ajatuksiinsa ja tunteitaan, sinun tulee osoittaa, että sinä arvostat niitä.
- **Väkivallan tekijä kuvittelee, että hänellä on oikeus hallita kumppaninsa elämää.** Kunnioita väkivallan kokijan itsemääräämisoikeutta. Hänellä on oikeus tehdä toisenlaisia valintoja, kuin mitä itse tekisit mukaan lukien väkivaltaiseen suhteeseen jääminen tai suhteeseen palaaaminen eron jälkeen. Et voi vakuuttaa kokijaa siitä, että hänen elämänsä kuuluu hänelle itselleen, jos samalla käyttäydyt niin, kuin se kuuluisi sinulle. Pysy hänen rinnallaan silloinkin, kun hän tekee päätöksiä, joita et itse tekisi.
- **Väkivallan tekijä olettaa ymmärtävänsä kokijaa paremmin tämän lapsia ja heidän tarpeitaan.** Kohtele kokijaa kykenevänä ja huolehtivana vanhempana. Muista, ettei vaikeassa tilanteessa elävien lasten parhaan määrittelemine ole yksinkertainen tehtävä. Vaikka kokija jättäisi väkivaltaisen puolison, eivät lasten ongelmat välttämättä lopu siihen. Joissain tapauksissa ero heikentää lasten tilannetta entisestään. Et voi auttaa kokijaa löytämään parhaita ratkaisuja monimutkaisessa tilanteessa, jos sinulla ei ole realistista kokonaiskuvaa ja käsitystä erilaisten valintojen mahdollisista seurauksista.
- **Väkivallan tekijä ajattelee kokijan puolesta.** Pohdi asioita yhdessä kokijan kanssa. Älä ota opettajan tai pelastajan roolia. Ole hänelle tasavertainen ja kunnioittava kumppani vaikeassa tilanteessa.¹

Toipuminen

Parisuhdeväkivallan hinta yksilölle ja yhteiskunnalle on äärimmäisen kova. Yli 15 vuoden aikana toteutetuissa Yale Trauma Studies -tutkimuksissa selvisi, että parisuhdeväkivallan seurauksena naisilla oli moninkertainen todennäköisyys yrittää itsemurhaa, väärinkäyttää alkoholia tai muita päihteitä verrokkiryhmän naisiin verrattuna. Parisuhdeväkivaltaa kokeineilla naisilla oli moninkertaisella todennäköisyydellä masennus- tai sopeutumishäiriödiagnoosi ja 10 prosenttia sairastui psykoosiin. He joutuivat ensiapuun keskimäärin kerran vuodessa, kun verrokkiryhmään kuuluva nainen joutui ensiapuun kerran elämässään.¹

Post-traumaattinen stressioireyhtymä (PTSD) ja dissosiaatiohäiriöt ovat vakavalle väkivallalle altistumisen tyypillinen seuraus. Väkivallan kokemukset on yhdistetty myös erilaisiin kroonisiin kipuihin, ruoansulatuskanavan ongelmiin, monenlaisiin psykosomaattisiin oireisiin, sydänkohtauksiin, unen häiriintymiseen, syömishäiriöihin, sydämentykytyksiin, hikoiluun, rintakipuun, huimaukseen, päänsärkyyn, selkä- ja niskakipuihin sekä uupumukseen. Tyypillisiä psyykkisiä reaktioita ovat surun, syyllisyyden, häpeän, ahdistuksen, vihan, raivon tunteet ja pelko väkivallan jatkumisesta. Hallinnan tunteen menetys, eristäytyminen, avuttomuuden tunne, toivottomuus, painajaiset, tunne-elämän epävakaus ja itsemurha-ajatukset ovat myös yleisiä. Väkivalta vaikuttaa myös kognitiivisiin kykyihin: muistihäiriöt, hämmennys, häiriintynyt ajan hahmottaminen, heikentynyt keskittyminen- ja päätöksentekokyky ovat väkivallan tyypillisiä seurauksia. Väkivalta vaurioittaa

myös seksuaalisuuden alueella.²

Väkivallan vakavista seurauksista huolimatta väkivallan kokemuksista selviäminen on mahdollista. Toipuminen on usein elämän mittainen matka eikä prosessi etene lineaarisesti. Vanhat kokemukset nousevat pintaan pitkään väkivallan päättymisen jälkeenkin. Se ei kuitenkaan tarkoita epäonnistumista.

Toipumisen kannalta on tärkeää, että väkivalta tunnustetaan ja sanallistetaan. Digitaalisen väkivallan käsite auttaa toivottavasti tunnistamaan ja kuvaamaan aikaisemmin näkymättömissä olleita ilmiöitä.

Monia auttaa omien kokemusten jakaminen turvallisuudessa ympäristössä, jossa kuunnellaan ja uskotaan, väkivaltaa ei vähätellä eikä syytä väkivaltaan etsitä väkivallan kohteeksi joutuneesta ihmisestä. Uskomisen on avainasemassa, koska väkivaltainen ihminen on yleensä pyrkinyt vakuuttamaan kumppaninsa siitä, ettei hänen kokemuksensa tai tunteensa ole todellisia eikä niillä ole merkitystä. Toipuminen vaatii, että väkivaltaa kokenut alkaa luottamaan omaan käsitykseensä tapahtumista, ymmärtää, että häntä kohtaan on toimittu väärin ja että vastuu väkivallasta on ainoastaan väkivallan tekijällä.

Psykiatri Judith Herman (1992) kirjoittaa, että traumasta toipuminen vaatii muistamista, totuuden kertomista ja sanoinkuvaamattomien tekojen sanallistamista. Traumaattiset kokemukset vaurioittavat kokijan hallinnan ja autonomian tunnetta, minkä vuoksi turvallisuuden varmistaminen on toipumisen ensimmäinen askel.

Herman puhuu psykologisen trauman dialektisuudesta: yksilön voimakkaasta tarpeesta kieltää ja

salata haavoittavat kokemukset sekä toisaalta kertoa totuus siitä, mitä on tapahtunut. Tämä totuus on usein fragmentaarinen, voimakkailla tunteilla latautunut ja sisäisesti ristiriitainen, minkä vuoksi väkivallan kokijan uskottavuus asetetaan monesti kyseenalaiseksi. Trauman kokenut ihminen vuorottelee lomaannuksen ja turruttamisen sekä trauman uudelleen elämisen välillä. Toipuminen alkaa siitä, kun salaisuuden ja kieltämisen verho hälvenee ja ihminen tunnistaa totuuden siitä, mitä on tapahtunut. Totuus pitää kasata pikkuhiljaa toisistaan irrallisista palasista turvallisessa ympäristössä ja yhteydessä muihin ihmisiin. **Trauman kieltäminen ja tukahduttaminen ei tapahdu vain yksilön kohdalla vaan myös sosiaalisella ja yhteiskunnallisella tasolla. Kertoessaan totuuden hirvittävästä tapahtumista, väkivallan kokijat altistavat itsensä syylistämiselle ja stigmatisoinnille.** Hermanin mukaan on tärkeää palauttaa yhteys kokijan ja hänelle merkityksellisten ihmisten välille. Psykologisen traumakokemuksen ytimessä ovat kokijan autonomian loukkaaminen ja erillisyys muista. Sen vuoksi kokijan voimaantumisen ja kiinnittyminen uudestaan osaksi yhteisöä on toipumisen kannalta keskeistä.³

Neurotieteellinen tutkimus on lisäksi osoittanut, että trauma aiheuttaa fysiologisia muutoksia ihmisen kehossa: aivojen hälytysjärjestelmä kalibroitu uudelleen trauman seurauksena, stressihormonin aktiivisuus lisääntyy ja aivojen osa, joka erottelee olennaisen epäolennaisesta, muuttuu. Sen sijaan, että ihminen osallistuisi spontaanisti arkiseen elämänsä, trauman kokenut on jatkuvasti ylivirittynyt havaitsemaan erilaisia uhkia ympäristössään.

“Pitkän aikaa senkin jälkeen, kun traumaattinen kokemus on päättynyt, traumakokemus aktivoituu uudelleen pienimmästäkin vaaran merkistä, mobilisoi häiriintyneet yhteydet aivoissa ja vapauttaa massiiviset määrät stressihormonia. Tämä saa aikaan epämiellyttäviä tunteita, intensiivisiä fyysisiä kokemuksia sekä impulsiivista ja aggressiivista käyttäytymistä. Nämä post-traumaattiset reaktiot tuntuvat käsittämättömiltä ja musertavilta. Tunne hallinnan menettämisestä saa trauman kokeneet ihmiset pelkäämään, että he ovat perustavanlaatuisesti rikkiäisiä ja pelastuksen ulottumattomissa.”⁴

Psykiatri Bessel van der Kolk (2014) ehdottaa sanalistamisen ja yhteyden luomisen rinnalle myös lääketieteellisiä sekä kehollisia reittejä toipumiseen. Hän muistuttaa, että aivojen ei-toivottuja hälytysreaktioita on mahdollista hillitä lääketieteellisin keinoin. Lisäksi keholliset menetelmät kuten traumasensitiivinen jooga voivat tarjota helpotusta avuttomuuden, raivon ja luhistumisen tunteisiin. Riippuu yksilöstä mikä reitti tai niiden yhdistelmä toimii parhaiten.

3 Herman J, 1992

4 van der Kolk B, 2014: 2

Toipumista edistää...

- **Turvallisuudentunne.** Jatkuvan vaaran tunteen tulee olla ohi, jotta keho ja mieli voivat rauhoittua käsittelemään tapahtunutta. Niin kauan kuin pelko on läsnä jokapäiväisessä elämässä, keho on ikään kuin hälytystilassa ja parasta onkin pyrkiä rauhoittamaan ja turvaamaan oma tilanne. Toipumisen aika tulee vielä.
- **Avun pyytäminen ja vastaanottaminen.** Väkivallasta ei tarvitse selvitä yksin, tukea on saatavilla. Avun pyytäminen on monesti suuri askel. Väkivallan kohteeksi joutuminen on usein kaventanut omaa elämänpiiriä ja ajatusta siitä, että muihin ihmisiin on lupa tukeutua ja että on olemassa ihmisiä, jotka haluavat auttaa ja olla tukena.
- **Omalle kokemukselle nimen antaminen.** Oman kokemuksen väkivallaksi tunnistaminen ja nimeäminen sekä tieto siitä, että väkivalta on aina tekijän vastuulla. Väkivalta ei ole sarja ikäviä sattumuksia, vaan se on systemaattista vallankäyttöä, joka tähtää kokijan lannistamiseen. Oman kokemuksen nimeäminen vaatii usein myös tietoa parisuhdeväkivallasta ja sen dynamiikasta.
- **Salaisuuden jakaminen.** Väkivallasta puhuminen tai siitä kirjoittaminen luotetun läheisen, osaavan ammattilaisen, vapaaehtoisen tai muun yhteisön kanssa omaan tahtiin ja omaa hyvinvointia kuunnellen. Väkivallan kokemuksia voi käsitellä myös musiikin, kuvataiteen tai draaman keinoin. Moni väkivallan kokija kertoo hyötyvänsä pitkäkestoisesta terapiasta. Myös vertaisuudessa on voimaa: oman tarinan jakaminen samaa kokeneen kanssa voi olla hyvin voimauttavaa. Tunne ja ymmärrys siitä, ettei ole yksin kokemusten kanssa usein edistää toipumista – on olemassa muitakin samaa kokeneita ja näille yhteisille tuntemuksille sekä kokemuksille on olemassa nimi. Jos jakaminen ei tunnu hyvältä, kokemuksia voi työstää myös yksin esimerkiksi kirjoittamalla, kuvataiteen tai musiikin keinoin.
- **Tieto väkivallan seurauksista.** Väkivallalla on monia psyykkisiä, fyysisiä, sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia, joiden tunnistaminen auttaa etsimään oikeanlaista apua. Vakavien oireiden hoitaminen on hyvin tärkeää, mutta samalla tulisi pystyä näkemään myös ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin merkitys.
- **Keholliset menetelmät.** Väkivalta jää paitsi mieleen niin myös kehoon riippumatta siitä, onko väkivallan tekijä ikinä koskenut kokijaan. Näiden kokemusten prosessoiminen esimerkiksi joogan, liikunnan, käsillä tekemisen tai kosketuksen kautta voi edistää toipumista. Jokainen on oman tilanteensa asiantuntija: se, mikä toimii yhdelle, ei välttämättä ole toiselle toimiva keino.
- **Armollisuus ja kärsivällisyys itseä kohtaan.** Toipuminen on pitkä prosessi, jonka aikana elämä jatkuu ja vastaan tulee monenlaisia elämäntilanteita. Paras tapa asettua väkivaltaa vastaan on toimia itseä kohtaan juuri päinvastoin kuin väkivallan tekijä toimisi: kohdella ja ajatella itseään lempeästi, lämpimästi ja rakastaen.¹

Miten digitaalisen väkivallan kokemukset heijastuivat uuteen suhteeseen?

- “Olen nyt hyvässä parisuhteessa ja luotan puolisooni paljon. Olemme käyneet läpi mustasukkaisuutta ja muita negatiivisia tunteita avoimesti. Luottamuksella on kuitenkin selkeät rajansa. Puhelimeni saa auki vain sormenjäljellä. Nykyinenkin puolisoni on tietotekniikka-alalla ja pidän täysin mahdollisena, että hän voisi tarkkailla minua koneiden välityksellä. Olen työstänyt asiaa paljon omassa mielessäni ja tullut tulokseen, että jos hän tarkkailisi minua, niin se näkyisi muustakin käytöksestä.”
- “Koen yhä nykyisessäkin suhteessa tarvetta selvittää jokaisen liikkeeni, vaikka niitä ei edes haluta tietää. Epäterve suhde jätti minuun myös epäilyksen seurannasta ja uudessa parisuhteessa ollessani epäilen kumppanin koko ajan asettavan ansoja, vaikka oikeasti näin ei tapahdu enkä järjellä niin epäilekään.”
- “Nykyisessä suhteessani ei ole väkivaltaa. Silti edelleen tunnen samoin, mikäli nykyinen puolisoni soittaa minulle tai sovin esimerkiksi kahvittelun kaverin kanssa kysymättä häneltä ensin. Tunnen siis pelkoa, ahdistusta, syyllisyyttä – vaikka enää ei tarvitse. Vuosia huonossa suhteessa eläminen jättää tietyt toimintamallit, joista vielä yritän päästä eroon.”
- “Tämä suhde vaikutti toki myös nykyiseen suhteeseeni. Kun nykyinen mieheni suhteen alussa soitti minulle, vastasin mahdollisimman nopeasti ja vakuutelin, että ‘lähdän heti kotiin, olen äitini luona käymässä, mutta tulen nyt heti!’ Nykyinen mieheni ihmetteli ja rauhoitteli, ‘ole ihan rauhassa, ei mikään kiire, soitin vain, koska olen käymässä kaupassa ja mietin, tarvitsetko jotain.’ Oli vaikeaa sopeutua siihen, että minulla SAA olla oma elämä, jota kukaan ei kyttää. Pitkään myös suhteen alussa raportoin, jos sain viestin joltakulta: ‘se oli vain ystäväni ja hän sanoi tässä viestissä, että...’ Mieheni katsoi minua pitkään ja kysyi: ‘miksi kerrot minulle?’ ”
- “Kun joskus itse tuun mustasukkaiseksi nykyiselle miehelleni ja mietin, kelle hän kirjoittaa, niin en kehtaa sitä myöntää tai kysellä, koska hirvittää ajatus, et olisin niin kuin exäni.”
- “Kontrollin kohteena oleminen jätti jäljet, joita kannan mukanaani lopun ikääni. Vieläkin vuosien jälkeen ärsyynnyn heti, jos joku kysyy puhelimesta ‘missä olet’ tai ‘mikset vastannut, kun yritin soittaa’. Nuo lauseet nostavat saman tunteen, jonka miehen kysymykset aikoinaan aiheuttivat. Ei koskaan enää.”

Tasa-arvoisen parisuhteen periaatteet

- Jokainen on vastuussa omista sanoistaan ja teoistaan. Sinä et ole vastuussa kumppanisi käytöksestä, eikä kumppani ole vastuussa sinun käytöksestäsi. Kumpikaan ei voi oikeuttaa tekojaan toisen toiminnalla tai sanomisilla.
- Tunteet eivät oikeuta tuhoavaa tai epäreilua käytöstä. “Olin vihainen”, “olin turhautunut”, “olin loukkaantunut”, “olin pettynyt” – nämä ovat sinänsä oikeutettuja tunteita, mutta ne eivät oikeuta loukkaamaan tai vahingoittamaan kumppania, pitämään mykkäkoulua tai aiheuttamaan kumppanissa pelkoa (edes tahattomasti).
- Omaa toimintaa ei voi oikeuttaa sillä, että kumppani on toiminut yhtä huonosti. Tilanne ei korjaannu tai nollaannu sillä, että molemmat ovat toimineet väärin.
- Tasa-arvoisessa parisuhteessa molemmat antavat ja ottavat jotakuinkin saman verran. Molemmat kuuntelevat, osoittavat huolenpitoa, antavat anteeksi, huolehtivat lapsista, antavat seksuaalista nautintoa, osoittavat kiintymystä ja tekevät uhrauksia vastavuoroisesti.
- Tasa-arvoisessa parisuhteessa osapuolet pitävät kiinni niistä asioista, jotka ovat heille kaikkein tärkeimpiä, mutta samalla he sopeutuvat kumppanin toiveisiin ja tekevät uhrauksia. Molempien tarpeiden toteutumisen välillä tulisi vallita tasapaino eikä kummankaan pitäisi joutua luopumaan liian paljosta.
- Molemmat parisuhteen osapuolet ovat yhtä tärkeitä ja molempien ajatukset, mielipiteet sekä vahvuudet ovat yhtä arvokkaita. Molemmilla on yhtäläinen sananvalta itseensä tai koko perheeseen vaikuttaviin asioihin.²

Apua digitaalista väkivaltaa kokeneelle

Naisten Linja / naistenlinja.fi

Naisten puolella. Väkivaltaa vastaan. Nyt ja aina.

Naisten Linjalla on selkeä tehtävä – tukea väkivaltaa kokevia naisia ja tyttöjä, riippumatta väkivallan muodosta. Naisten Linjan tavoitteena on purkaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ylläpitäviä asenteita ja rakenteita sekä tarjota palveluita väkivaltaa kokeneille naisille.

Naisten Linja on olemassa, jotta väkivaltaa kokeneet naiset ja tytöt tulevat kuulluiksi ja nähyiksi. Jokaisella on oikeus väkivallattomaan elämään.

Voit olla meihin yhteydessä puhelimen, chatin tai nettikirjeen kautta.

Puhelinpalvelu

0800 02400

ma-pe klo 16-20

la-su klo 12-16

Chat

naistenlinja.fi

ti & to klo 17-19

Nettikirjepalvelu

naistenlinja.fi

auki 24/7, vastauksen kirjeseen saa 10 päivän kuluessa

Lisäksi Naisten Linja järjestää säännöllisesti verkkovertaisryhmiä ja kasvokkain tapaavia ryhmiä. Ryhmiä vetävät väkivaltatyön ammattilaiset Naisten Linjalta ja yhteistahoilta. Verkkovertaisryhmät toimivat turvallisella ja salatulla nettifoorumilla, jossa osallistujat esiintyvät nimimerkeillä. Naisten Linja järjestää myös Olo-Turva joogakursseja, joilla opetellaan purkamaan väkivallan aiheuttamaa kehollista jännitystilaa ja stressiä lempeiden jooga-, rentoutus- ja hengitysharjoitusten avulla.

Kaikki Naisten Linjan palvelut ovat luottamuksellisia ja joogaa lukuun ottamatta maksuttomia. Puhelin-, chat- ja nettikirjepalveluihin voivat ottaa yhteyttä myös väkivaltaa kokeneen läheiset.

Tietoa digitaalisesta väkivallasta ja palveluista digitaalista väkivaltaa kokeneille löydät Naisten Linjan nettisivuilta: naistenlinja.fi > Digitaalinen väkivalta

PARISUHDEVÄKIVALTA

Nettiturvakoti / nettiturvakoti.fi

Turvakotien yhteystiedot
nettiturvakoti.fi/nain-haet-apua/turvakodit/

ENTISEN KUMPPANIN VAINO

Tukikeskus Varjo / varjosta.fi

Apua eron jälkeisen väkivaltaisen vainon kohteena eläville ihmisille.

APUA PUHELIMITSE

Nollalinja / nollalinja.fi

Auttava puhelin lähisuhdeväkivaltaa kokeneille ihmisille.
Avoinna ympäri vuorokauden ja läpi vuoden 080 005 005

Suomen mielenterveysseuran kriisipuhelin / mieli.fi

Kriisipuhelin päivystää suomen kielellä numerossa 09 2525 0111 vuoden jokainen päivä ja yö. Aukioloajat: arkinen klo 09.00–07.00 viikonloppuisin ja juhlapäihinä klo 15.00–07.00

OIKEUDELLISTA APUA

Someturva / someturva.fi

Lapsille, nuorille ja aikuisille asiantuntevaa oikeusapua somessa kohdattuihin ongelmiin

Rikosuhripäivystys / riku.fi

Rikosuhripäivystyksen tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasian todistajan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla tukipalveluita. Yhteyden palveluun saat joko puhelimitse, chatin kautta tai lähettämällä yhteydenottoopyynnön.

Naisasialiitto Unionin juristipäivystys naisille / naisunioni.fi

Unionin suomenkielinen juristipäivystys opastaa naisia lakipulmissa keskiviikkoisin klo 17–19, jolloin asiakkaat voivat tulla käymään Bulevardille. Paikka: Maikki Friberg -koti Bulevardi 11 A 1, 00120 Helsinki

Lisäksi juristeille voi soittaa klo 18–19 välisenä aikana, p. 09 643 158. Puheluihin voidaan vastata vain silloin kun kasvokkain

tapahtuvassa neuvonnassa ei ole ruuhkaa. Palvelu on maksutonta eikä ajanvarauksia tarvita.

SEKSUAALISUUTTA LOUKKAAVA VÄKIVALTA

**Raiskauskriisikeskus Tukinainen /
tukinainen.fi ja nettitukinainen.fi**

Tukea, apua ja neuvontaa seksuaalirikosten uhreille, heidän läheisilleen ja uhrien parissa työskenteleville.

Kriisipäivystys seksuaalista väkivaltaa ja/tai hyväksikäyttöä kokeneille on avoinna numerossa 0800-97899 ma-to klo 9-15. Viikonloppuna ja pyhinä sekä niiden aattona päivystysnumero on avoinna klo 15-21.

Juristipäivystys on avoinna numerossa 0800-97895 ma-to klo 13-16.

SERI-tukikeskus / hus.fi

Päivystyspuhelin avoinna ympäri vuorokauden ja läpi vuoden:
040 701 8446

Seksuaaliväkivaltaa kohdanneiden tukiyksikkö yli 16-vuotiaille sukupuolesta riippumatta. Tukikeskus on matalan kynnyksen yksikkö, jonne voi hakeutua itse, omaisten kanssa tai viranomaisen ohjaamana. Ehtona ei ole rikosilmoituksen teko, vaikka siihen kannustetaankin.

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISET NAISET

Kriisikeskus Monika / monikanaiset.fi

Apua maahanmuuttajataustaisille naisille, jotka ovat kokeneet väkivaltaa tai sen uhkaa.

Auttava puhelin 0800 05058 on avoinna ma-pe 9-16.

Ohjeet

Ohjeet

Ohjeet perustuvat National Network to End Domestic violence -järjestön tuottamiin materiaaleihin.¹ Sisältöjä on päivitetty ja sovitettu Suomen olosuhteisiin yhdessä tietoturvan ja lainsäädännön asiantuntijoiden kanssa.

Naisten Linjan nettisivuilta löydät ajantasaiset tietoturvaohjeet ja digitaalisen väkivallan kokijalle hyödyllisen linkkikirjaston: naistenlinja.fi > Digitaalinen väkivalta > Näin suojaudut

Tietoturva-asetusten läpikäynti on työläs ja huolellisuutta vaativa prosessi, joten on viisasta tehdä se yhdessä luotetun ystävän tai ammattilaisen kanssa.

- Jos sinusta tuntuu siltä, että sinua vakoillaan teknologian välityksellä, on mahdollista, että niin tapahtuu. Väkivaltaisilla ja kontrolloivilla ihmisillä on voimakas tarve seurata kumppaninsa jokaista liikettä ja keskustelua. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää pohtia tarkkaan, millaista tietoa väkivallan tekijällä voi olla vakoi-lun seurauksena.
- Tietokone, mobiililaitteet sekä erilaiset nettitilit ja -alustat tallentavat huomattavan määrän yksityistä tietoa toimistasi ja vuorovaikutuksestasi muiden kanssa: millaisilla sivuilla vieraillet, mistä asioista haet tietoa, millaisia viestejä ja sähköposteja lähetät, millaisia nettivideoita katsot, mitä julkaiset sosiaalisessa mediassa, kenelle soitat, mitä teet nettipankissa, mitä ostat nettikaupoista ja niin edelleen.
- Jos väkivallan tekijä seuraa nettiaktiivisuuttasi tai laitteitasi, voi olla vaarallista lopettaa netin käyttö tai vaihtaa kaikki salasanat yhtäkkisesti. On luonnollista, että väkivallan kokija haluaa hankkiutua eroon laitteista tai sulkea nettitilejä, jotta väkivalta loppuisi. Voi olla kuitenkin hyvä idea jatkaa vanhan laitteen tai tilin käyttämistä ja hankkia rinnalle turvallinen laite tai luoda esimerkiksi uusi sähköpostitili.
- Jos epäilet, että tilejäsi seurataan, älä keskustele erosta tai sen tarkasta ajankohdasta viestittelemällä. Kasvokkainen tai puhelimen välityksellä käyty keskustelu on turvallisempi vaihtoehto.
- Huomioi, että jos olet yhteydessä väkivallan uhreja auttaviin tahoihin sähköpostitse, pikaviestipalveluiden kautta tai tekstiviesteillä, väkivallan tekijä saattaa

¹ Lähteenä on käytetty lisäksi: Blue V, 2015; Laitinen J, 2017

päästä käsiksi tähän viestinvaihtoon. On turvallisempaa olla yhteydessä puhelimitse ja jos mahdollista käytä jonkun toisen puhelinta tai hankkia uusi puhelin, jossa on prepaid-liittymä.

Yksityisyyden suojaamisen ensimmäiset askeleet

- Ota tietoturva haltuun. Ryhdy opiskelemaan aihetta pikku hiljaa, vaikka se tuntuisikin aluksi vaikealta ja työläältä. Lähes kaikkiin kysymyksiin löytyy vastaus googlaamalla. Jos epäilet, että laitteessasi on vakoiluohjelma, käytä turvallista laitetta, kuten kirjaston tai ystävän konetta.
- Muista, että sinulla on oikeus olla jakamatta laitteitasi kenenkään kanssa.
- Suojaa kaikki laitteesi vahvalla suojakoodilla tai salasanalla, jonka vain sinä tiedät. Muista, ettei sormenjälkitunnistus ole välttämättä turvallinen tapa suojata laitteitasi, jos joudut esimerkiksi käyttämään voimakkaita unilääkkeitä. Suojakoodi on biometristä tunnistusta (esimerkiksi sormenjälki- tai kasvojentunnistusta) turvallisempi vaihtoehto laitteen lukituksen poistamiseen. Myös suojakuvioiden murtaminen saattaa onnistua helposti, jos eivät ole riittävän monimutkaisia.
- Vaihda salasanat ja ota käyttöön kaksivaiheinen tunnistautuminen kaikissa mahdollisissa palveluissa ja sovelluksissa. Huomioi, että luovuttaessasi puhelinnumerosi tai muita tietojasi johonkin palveluun, tilille murtautumisen yhteydessä myös näihin tietoihin pääsee käsiksi.
- Käytä eri tileillä eri kuvia ja käyttäjänimiä. Luo useampia sähköpostitilejä eri tilanteisiin.
- Ota käyttöön kirjautumisnotifikaatiot (ilmoitukset, jotka ilmoittavat, jos tileillesi on kirjaututtu uudesta laitteesta) kaikissa mahdollisissa palveluissa. Jos väkivallan tekijä on päässyt murtautumaan tilille ennen kirjautumisnotifikaatioiden aktivoimista, ilmoitusta uudesta laitteesta ei välttämättä tule.
- Käytä laitteidesi pääkäyttäjätillä vain silloin, kun se on pakollista. Luo itsellesi erillinen tili, jota käytät päivittäin. Luo omat käyttäjätilit muille konetta käyttäville ihmisille.
- Tilien linkkaamiseen toisiinsa (esimerkiksi Pinterestiin kirjautuminen Google-tunnuksilla) liittyy riskejä. On parasta luoda erillinen sähköpostitili sisäänkirjautumisia varten. Varmista, ettei tämän tilin sähköpostiosoite tai salasana pidä sisällään mitään henkilökohtaisia tietojasi.
- Lataa laitteillesi kattava tietoturvaohjelma (esimerkiksi F-Securelta), pidä palomuurilla päällä ja ota automaattiset päivitykset käyttöön.
- Voit myös suojata tietoliikenteesi VPN yhteydellä. Jos on riski, että yksityisyyttäsi on loukattu tai sitä yritetään loukata, kannattaa käyttää aina VPN yhteyttä. Sillä häivyttää tehokkaasti oman sijainnin tapauksissa, jos laitteessa ei ole vakoiluohjelmaa. Jos vakoiluohjelma on jo laitteella, VPN ei välttämättä auta, sillä ohjelma saattaa seurata laitteen toimintaa laajasti laitetasolla.
- Harkitse luotettavan salasanojen hallintaohjelman hankkimista. Tällöin sinun tulee muistaa vain yksi pääsalasana. Tallenna salasanat ohjelman avulla ainakin kahdelle eri laitteelle.
- Opettele hallinnoimaan selaimien selaushistoriaa ja surffaamaan netissä incogni-

to tai private browsing -moodissa. Käytä yksityistä selausta, jos käytät jonkun muun konetta kuin omaasi tai julkista tietokonetta esimerkiksi kirjastossa. Säädä selaimen historia-asetukset sellaisiksi, että selaushistoria ja keksit (engl. cookiet) pyyhkiytyvät pois oletuksena normaaliselaamisessa. Voi parantaa tietoturvaasi myös käyttämällä selaimessa scriptinestäjiä (engl. script blocker) (esimerkiksi NoScript). Scriptinestäjä voi tehokkaasti myös estää haittaohjelmien asentumisen tai haitallisen koodin ajamisen, jos on esimerkiksi sattunut klikkaamaan saastunutta linkkiä sähköpostissa.

- Suojaa oma verkkosi salasanalla, äläkä käytä avoimia verkkoja ilman VPN-suojasta. Puhelimen langattoman verkon jakaminen tietokoneelle voi olla turvallisin vaihtoehto.
- Kun käytät erilaisia nettipalveluita, anna itsestäsi niin vähän henkilökohtaisia tietoja kuin mahdollista. Älä anna nettisivuille tietoja sijainnistasasi.
- Älä avaa linkkejä tai liitetiedostoja sähköposteista, joiden lähettäjä on sinulle tuntematon. Poista epäilyttävät sähköpostit, ja pidä mielessä, että sähköpostin väärentäminen on hyvin helppoa.

Miten muodostat vahvan salasanan?

- Turvallinen salasana on pitkä, vähintään 15–20 merkkiä. Salasanaa kannattaa-kin ajatella salalauseena. Salasanoja kräkätään tänä päivänä netistä ladattavien ohjelmien avulla, minkä vuoksi pituus on paljon olennaisempi turvallisen salasanan ominaisuus kuin esimerkiksi erikoismerkkien käyttö. Paras salasana tai -lause on sellainen, joka ei löydy sanakirjasta.
- Älä käytä salasanaa mitään henkilökohtaisia tietoja kuten lapsiin, asuinpaikkaan, syntymäaikaan, sosiaaliturvatunnukseesi tai puhelinnumeroosi liittyviä nimiä, sanoja tai numeroita.
- Älä jaa kriittisiä salasanojasi kenenkään kanssa. Varo salasanoja kalastelevia huijausviestejä.
- Käytä vähintäänkin tärkeimmissä laitteissa ja palveluissa eri salasanoja. Turvallisinta on käyttää aina eri salasanaa.
- Harkitse luotettavan salasanojen hallintaohjelman hankkimista. Tällöin sinun tulee muistaa vain yksi pääsalasana. Tallenna salasanat ohjelman avulla ainakin kahdelle eri laitteelle.
- Älä käytä turvakysymyksiä tunnistautumiseen ellei ole aivan pakko. Jos näin on, valehtele vastauksissa.
- Huomioi, että jos tallennat salasanasasi selaimelle (esimerkiksi Chrome, Firefox, Safari), konettasi käyttävä ihminen saattaa päästä käsiksi kaikkiin selaimesi avainnippuun tallennettuihin salasanoihin.
- Jos käytät kumppanisi tai perheenjäsenesi kanssa yhteisiä tilejä (esimerkiksi jaettua Netflix-tiliä), varmista, ettet käytä samaa salasanaa missään muualla.
- Vaihda salasanasasi säännöllisesti.

- Salasanat saattavat päätyä väärin käsiin myös tietomurtojen yhteydessä. Have I Been Pwned -sivulta voit tarkistaa, onko tietojasi ollut tietomurroissa ja sivuilla voit myös asettaa hälytyksen, jos tietojasi leviää nettiin tulevaisuudessa.
- Muista, että yksinkertaisin tapa selvittää salasanasi saattaa olla kurkkiminen olan yli, kun kirjaudut sisään. Koneen näytön voi suojata näytön päälle laitettavalla tummennetulla kalvolla, jota kutsutaan tietoturvasuojaksi.

Näin käytät älypuhelinta turvallisemmin

- Suojaa kaikki laitteesi vahvalla suojakoodilla tai salasanalla, jonka vain sinä tiedät. Muista, ettei sormenjälkitunnistus ole välttämättä turvallinen tapa suojata laitteitasi, jos joudut esimerkiksi käyttämään voimakkaita unilääkkeitä. Suojakoodi on biometristä tunnistusta (esimerkiksi sormenjälki- tai kasvojentunnistusta) turvallisempi vaihtoehto laitteen lukituksen poistamiseen. Myös suojakuvioiden murtaminen saattaa onnistua helposti, jos kuvat eivät ole riittävän monimutkaisia.
- Laita puhelimesi sijaintipalvelut kokonaan pois päältä. Huomioi, että kaikki sovellukset eivät toimi ilman sijainnin jakamista. Jos sovellusta ei voi käyttää ilman sijainnin jakamista, se kannattaa ehkä jättää lataamatta laitteeseen. Varmista säännöllisesti, ettei sijainnin jakaminen ole mennyt takaisin päälle esimerkiksi päivitysten yhteydessä.
- On hyvä pohtia eri sovellusten kohdalla, miten laajoja oikeuksia haluaa kullekin ohjelmalle antaa. Mieti erityisen tarkkaan, onko sovelluksen perusteltua käyttää esimerkiksi kameraa ja mikrofonia. Poista turhat sovellukset puhelimestasi, ja jätä epäilyttävät sovellukset lataamatta.
- Sulje Bluetooth-yhteys silloin, kun se ei ole käytössä.
- Vieraile säännöllisesti omalla tililläsi puhelinoperaattorisi nettisivuilla, jotta tiedät, mitä turvallisuusasetuksia ja ominaisuuksia sinulla on käytössä. Huolehdi myös operaattorin tilisi yksityisyydestä.
- Käytä virustorjunta- ja tietoturvaohjelmaa myös älypuhelimessasi.
- Kirjautu ulos tileiltä, kun käytät erilaisia sovelluksia puhelimessa. Jos sovellus vaatii, että olet jatkuvasti sisäänkirjautuneena, voi olla parasta poistaa se puhelimestasi.
- Älä lataa puhelimeesi sovelluksia, joiden turvallisuudesta et ole täysin varma.
- Pohdi tarkkaan kenelle jaat puhelinnumerosi.
- Älä tallenna puhelimesi arkaluontoisia tietoja kuten salasanoja, tunnuslukuja tai viestejä.
- Mikäli vain mahdollista, käytä vain itse ostamaasi uutta laitetta. Käytetyt laitteet saattavat olla alttiimpia vakoilu- ja haittaohjelmille.
- Ole varovainen, jos joudut siirtämään ohjelmia, kontakteja, tiedostoja tai SIM-kortteja eri puhelinten välillä, koska haittaohjelmat voivat siirtyä niiden mukana. Turvallisinta on tallentaa tiedot uuteen puhelimeen käsin.

- Suhtaudu erilaisiin turvallisuussovelluksiin kriittisesti. Sovelluksia kannattaa testata ystävien tai perheenjäsenten kanssa, jotta varmistut siitä, että todella toimivat kuten toivot.
- Ota selvää, mikä on yksinkertaisin tapa hälyttää apua puhelimellasi hädän hetkellä. Monilla puhelimilla voi hälyttää apua ilman, että tarvitsee näppäillä sisään-pääsykoodia.

Miten digitaalisen väkivallan kokemuksia kannattaa dokumentoida?

On tärkeää, että pidät kirjaa väkivallanteoista ja väärinkäytöksistä. Silloin sinulla on olemassa dokumentti tapahtumien kulusta, jota voit hyödyntää esimerkiksi rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin yhteydessä. Dokumentointi voi antaa myös tietoa tilanteen eskaloitumisesta: tekojen määrän lisääntyminen saattaa kielii vaaran kasvamisesta. Lisäksi se lisää ymmärrystä väkivallan tekijän tavoista väärinkäyttää teknologiaa ja mahdollistaa säännönmukaisuuksien etsimisen tekijän käytöksestä.

Luota omaan arviointikykyysi. Teknologiavälitteiset väkivallanteot saattavat kuulostaa uskomattomilta ulkopuolisen korviin. Jos sinusta tuntuu siltä, että sinua vakoillaan teknologian välityksellä, on mahdollista, että niin tapahtuu.

- Pidä kirjaa kaikista tapahtumista, myös niistä, joita et ole aikeissa raportoida viranomaisille.
- Kirjaa ylös 1) lyhyesti mitä tapahtui, 2) päivämäärä ja aika, 3) teknologia, jota väärinkäytettiin sekä 4) mahdollisten todistajien yhteystiedot.
- Tallenna kaikki mahdolliset tapahtumaan liittyvät todisteet, vaikka epämiellyttävien viestien poistaminen tuntuisikin houkuttelevalta.
- Ota ei-toivotuista tai uhkaavista viesteistä kuvakaappaukset. Kuvakaappaus kannattaa ottaa mahdollisimman nopeasti, koska joissain pikaviestipalveluissa (esimerkiksi WhatsAppissa) lähettäjä voi poistaa viestin lähettämisen jälkeen. Sosiaalisen median alustoilla viesti tai kuva kannattaa tallentaa kuvakaappauksella ennen kuin sen ilmiantaa palveluntarjoajalle, koska palvelusta poistamisen jälkeen, sitä voi olla mahdotonta saada enää takaisin.
- Jos mahdollista, ota kuvakaappaus siten, että siinä näkyy viestin lähettäjän tiedot ja lähettämisen ajankohta. Tallenna mieluiten koko kirjeenvaihto, ei vain yksittäisiä viestejä. Esimerkiksi WhatsApp keskustelun voi ladata erilliseksi tiedostoksi.
- Sähköpostit sisältävät lähettäjän IP osoitteen, joten on tärkeää, ettet poista sähköpostia. Myöskään eteenpäin välitetystä viestistä ei näitä tietoja enää ole. Voit ottaa viesteistä esimerkiksi kuvakaappaukset, jos pelkää, että väkivallan tekijä murtautuu sähköpostitilillesi.
- Tekstiviesteistä kannattaa ottaa varmuuskopio kuvakaappauksella. Tallenna viesti mielellään siten, että siinä näkyy lähettäjän puhelinnumero. Tekstiviesti- ja puhelutietoja on mahdollista saada myös operaattorilta.
- Häiritseviä tai uhkaavia puheluita on mahdollista nauhoittaa todisteeksi, mutta

soittajaa pitää informoida puhelun tallentamisesta, jos aiot käyttää tallennetta todisteena oikeudessa.

- Jos epäilet, että tilillesi on murtauduttu, tutki tallentaako palvelu kirjautumistietoja ja ota kuvakaappaus vieraista IP osoitteista, joista sivulle on kirjaututtu. Monet palvelut pitävät tallessa vain viimeisimmät kirjautumistiedot. Ota tämä huomioon.
- Varmista, ettei väkivallan tekijä pääse tuhoamaan todistusaineistoa murtautamalla tileillesi. Ota todisteista varmuuskopiot ja pidä niitä tallessa turallisessa paikassa esimerkiksi pilvipalvelussa, jossa on vahva salasana ja käytössä kaksivaiheinen tunnistautuminen. Joissain tapauksissa USB-tikku tai ulkoinen kovalevy voi olla turallisempi vaihtoehto.
- Jos epäilet, että puhelimesiasi on vakoiluohjelma, toimita laite poliisille tutkittavaksi. Älä sulje puhelinta tai yritä poistaa ohjelmaa itse. Voit käyttää Faraday pussia, jos epäilet, että väkivallan tekijä seuraa sijaintiasi.
- Pidä kirjaa myös vahingonteon seurauksista (esimerkiksi fyysiset, psyykkiset, taloudelliset, sosiaaliset). Seurauksia on hyvä kirjata ylös, jotta ne ovat muistissa niin itseä varten kuin rikosilmoitusta tehtäessä. Ylös kirjaaminen auttaa selkeyttämään ja jäsentämään tapahtunutta. Jos asioit lääkärissä vahingonteon seurausten vuoksi (esimerkiksi ahdistuksen tai unettomuuden), voit pyytää lääkärin-todistuksen rikosprosessin tueksi. Se ei kuitenkaan ole vaatimuksena sille, että rikoksen täyttyminen pystyttäisiin osoittamaan. Joidenkin rikostyyppien kohdalla (esimerkiksi identiteettivarkaus) teon seurausten osoittamisella on keskeinen merkitys rikosprosessissa. Yleensä rikosoikeudellisesta näkökulmasta tärkeintä on kuitenkin dokumentoida varsinaisen teon elementit, eli se mitä on tapahtunut.
- Laita turvallisuus etusijalle. Joissain tapauksissa väkivallan tekijä saa tiedon tapahtumien dokumentoinnista, mikä voi kasvattaa väkivallan uhkaa. Luota omaan arvioosi tilanteesta ja priorisoi turvallisuus.
- Tapahtumien kirjaaminen on raskasta ja herättää ikäviä tunteita. Pyydä tarvittaessa tukea luotetulta ystävältä tai ammattilaiselta.

Kuinka toimia, jos epäilet, että laitteitasi vakoillaan?

- Luota vaistoihisi. Jos sinulla on tunne siitä, että sinua vakoillaan, on mahdollista, että näin tapahtuu.
- Pohdi tarkkaan, millaista tietoa vakoilijalla tuntuu olevan ja mieti, mistä tämä tieto voisi olla peräisin. Onko väkivallan tekijällä ollut pääsy laitteisiisi tai puhelinooperaattorin hallussa oleviin tietoihin? Jos väkivallan tekijällä on tietoa sijainnistasasi, käytätkö puhelimesiasi sovelluksia, joissa on paikannusominaisuus? Onko sukulaisesi tai ystäväsi julkaissut esimerkiksi sosiaalisessa mediassa sinun liittyviä kuvia tai tietoja?
- Käytä turvallista laitetta, johon väkivallan tekijä ei ole päässyt käsiksi tai saanut etäyhteyttä. Turvallinen laite voi olla esimerkiksi kirjaston tai ystävän tietokone.
- Jos sinulle herää epäily vakoilusta, älä käytä kumppanisi laitteita. Jos kumppanin koneelle on asennettu esimerkiksi näppäilyntallennin, kaikki mitä teet ko-

neen näppäimistöllä (esimerkiksi salasanat ja kirjoittamasi viestit) päätyvät vakoilijan tietoon.

- Myös omissa laitteissasi saattaa olla vakoiluohjelma. Käytä turvallista laitetta (esimerkiksi kirjaston tai luotetun ystävän tietokonetta) riskialttiiseen toimintaan kuten salasanojen vaihtamiseen tai tiedon etsimiseen parisuhdeväkivallasta tai vakoiluohjelmista.
- Jos mahdollista, hanki uusi puhelin ja tietokone. Voit käyttää niitä vanhan laitteen rinnalla. Mitä yksinkertaisempi laite, sen hankalampi sitä on vakoilla. Turvallisinta on käyttää uudessa puhelimessa prepaid-liittymää. Jos hankit uuteen puhelimeen perinteisen liittymän, voi olla viisainta ottaa se uudelta operaattorilta kuin edellinen liittymäsi ja vaihtaa puhelinnumero.
- Jos joudut kuljettamaan mukana puhelinta, jota vakoillaan, voit estää vakoilun laittamalla laitteen Faraday pussiin tai hätä tapauksessa sulkemalla puhelimen, poistamalla akun ja käärimällä laitteen alumiinifolioon. Huomioi kuitenkin, että väkivallan tekijä saattaa saada tiedon, kun laitat puhelimen takaisin päälle.

Mitä on hyvä ottaa huomioon, kun käytät langatonta verkkoa?

- WLAN (lyhenne sanoista wireless local area network) on langaton lähiverkko, jonka tukiasemana toimii nettiin kytketty reititin. Tukiasema muodostaa ympärilleen mikroaaltokentän, joka mahdollistaa langattoman nettiyhteyden sen piirissä oleville laitteille. Wi-Fi on nimitys standardille, jonka mukaista tekniikkaa langaton verkko yleensä käyttää.
- Saman langattoman lähiverkon piirissä olevat laitteet voivat olla myös yhteydessä toisiinsa, mikä mahdollistaa joissain tapauksissa tietoliikenteen vakoilemisen.
- Kotitalouksissa WLAN:ia käytetään muun muassa verkottamaan langallinen internetyhteys langattomaksi, jottei asuntoihin tarvitse kaapeloida erillistä sisäverkkoa. Asuntoon tulevaan kiinteään tietoliikennetyhteyteen liitettyyn modeemiin kytketään langaton tukiasema, ja tietokoneeseen asennetaan tukiaseman kanssa radioteitse kommunikoiava lähetin-vastaanotin.
- Yritykset, kunnat tai kaupungit voivat myös tarjota avoimia verkkoja asiakkailleen tai asukkailleen ilmaiseksi tai maksua vastaan käytettäväksi.
- Tietoa WLAN-tukiasemien sijainnista voi hyödyntää paikannuksessa. Tarkkuus on tyypillisesti muutamia kymmeniä metrejä, joskus hivenen enemmän. Paikannus tapahtuu tukiaseman MAC-osoitetta hyödyntämällä. MAC-osoitteet on tallennettu tietokantoihin, joista osa on vapaasti hyödynnettävissä, mm. Googlen tietokanta "Google Location Services" -palvelun kautta. Tekniikka voi avustaa myös GPS-paikannusta.
- Suojaa lähiverkkosi vahvalla salasanalla. Ainoa turvallinen tapa tunnistaa verkkoa käyttävä laite on WPA2. Älä käytä WEP tai WPA autentikointiprotokollaa. Ainoa turvallinen salausmenetelmä on AES. Estä TKIP. Estä WPS kokonaan.
- Voit perustaa vieraidesi käyttöön oman vierasverkon, jonka salasana on simplimpi kuin oman verkkosi.

- Jos käytät suojaamatonta avointa verkkoa, vieraile ainoastaan sivuilla, jotka käyttävät HTTPS-protokollaa. Sen tunnistaa nettiosoitteen alussa olevasta https-merkinnästä. Selain yleensä myös ilmaisee salatusta yhteydestä (esim. värityksellä osoitekentän tai näyttämällä suljetun lukon kuvaa).
- Kun käytät https-alkuisia sivuja, voit yleensä asioida turvallisesti nettipankissa, käyttää sähköpostia (esim. Gmailia) ja sosiaalista mediaa (esim. Facebook) sekä muitakin sivuja, jonne kirjaudutaan salasanalla. Sen sijaan hakukoneiden (esim. Google), karttapalveluiden (esim. Google maps) käyttöä ja monilla nettisivuilla vierailemista on helpompi seurata.
- Lähes kaikki langattoman verkon käyttämiseen liittyvät tietoturvariskit voi välttää käyttämällä VPN-yhteyttä. Sen voi ostaa sovelluskaupasta tai hankkia esimerkiksi tietoturvapaketin mukana. VPN-yhteys piilottaa laitteesi IP-osoitteen ja sijainnin.
- Muista huolehtia laitteidesi käyttöjärjestelmän, selaimien, tietoturvaohjelmiston ja muidenkin osien säännöllisestä päivittämisestä, koska uusia haittaohjelmia kehitetään ja haavoittuvuuksia löydetään jatkuvasti.
- Hanki kattava tietoturvaohjelmisto luotettavalta valmistajalta (esimerkiksi F-Secure). Haittaohjelmia saatetaan naamioida tietoturvaohjelmiksi tai virusten skannaamiseen, jotta käyttäjä haksataisi asentamaan ne koneelleen. Ole tarkkana.

Miten käytät sosiaalista mediaa turvallisemmin?

- Tutustu huolellisesti kaikkien käyttämiesi sosiaalisen median alustojen, yhteisöjen ja sovellusten tietoturva- ja yksityisyysasetuksiin, jotta olet tietoinen esimerkiksi siitä, kuka näkee julkaisusi ja kuka ei.
- Monet sosiaalisen median alustat, verkkokaupat ja muut sivustot pyytävät henkilökohtaisia tietojamme esimerkiksi osoitteen tilausten toimittamista varten tai puhelinnumeron kaksivaiheista tunnistautumista varten. Huomaa, että tilille murtautuminen avaa pääsyn myös näihin tietoihin.
- Älä hyväksy epäilyttäviä tai epämiellyttäviä ihmisiä kavereiksesi. Vain sinulla on oikeus päättää kenen kaveri olet sosiaalisessa mediassa. Poista huolta ja ilman syyllisyyttä sellaiset ihmiset kontakteista, joiden kanssa, et halua jakaa asioita.
- Jos olet huolissasi yksityisyydestäsi, varmista, etteivät ympärilläsi olevat ihmiset tai organisaatiot julkaise sinusta asioita ilman lupaa sosiaalisessa mediassa tai netissä laajemmin.
- Mieti tarkkaan, mitä informaatiota julkaisusi sisältää. Tunnistettavat paikat kuvissa kertovat, missä olet liikkunut. Jos olet jakanut sijaintitiedot kameralle, valokuvat saattavat myös sisältää hyvin tarkat koordinaatit paikasta, jossa kuva on otettu.
- Tilien linkkaamiseen toisiinsa (esimerkiksi Pinterestiin kirjautuminen Google-tunnuksilla) liittyy riskejä. On parasta luoda erillinen sähköpostitili sisäänkirjautumisia varten. Varmista, ettei tämän tilin sähköpostiosoite tai salasana pidä sisällään mitään henkilökohtaisia tietojasi.
- Ole myös varovainen sen suhteen, millaista tietoa jaat muista ihmisistä sosiaalisessa mediassa.

Mistä voin päätellä, että tililleni on murtauduttu?

- Monet sosiaalisen median tilit tai sähköpostiohjelmat tallentavat viimeisimmät kirjautumishistoriatiedot eli laitteen IP-osoitteen ja kirjautumisajan sekä mahdollisesti myös laitteen tyyppin, jolla tilille on kirjaututtu. Huomioi, että jos kirjautuessa käytetään puhelimesta jaettua nettiyhteyttä tai VPN:n yhteyttä, IP-osoitteeseen liitetty paikkatieto voi heittää merkittävästi.

Miten tunnistan väärennetyn sähköpostiviestin?

- Sähköpostien lähettäjätietoihin ei valitettavasti voi luottaa. Netistä löytyy lukuisia ilmaisia ohjelmia, joiden avulla sähköpostin lähettäjätiedot (lähettäjän nimi ja sähköpostiosoite, mistä sähköposti näyttäisi tulevan) voi itse määrittellä.
- Luota intuitioosi äläkä avaa epäilyttävien sähköpostien liitetiedostoja tai klikkaa linkkejä, varsinkaan omalla laitteellasi. Erityisesti, jos viesti sisältää linkkejä tai liitetiedostoja, voi olla hyvä idea ottaa viestin oletettuun lähettäjään yhteyttä ensin jotain muuta kautta, jotta varmistut sähköpostin aitoudesta. Väkivallan tekijä saattaa myös yrittää vaikuttaa esimerkiksi oikeudenkäyntiin lähettämällä viestin, jossa kerrotaan sovituksen tapaamisen perumisesta tai siirrosta.

Mitä kautta vainoaja voi saada tietoa sijainnistani?

- Monet sosiaalisen median alustat, sovellukset ja laitteet tallentavat sijaintitietoja tai mahdollistavat sijaintitietojen jakamisen – myös käyttäjän tietämättä. Näin ollen pääsy näille tileille saattaa mahdollistaa käyttäjän paikantamisen. Sijaintitietoja tallentavat esimerkiksi: Google/Gmail, Facebook, Instagram, Twitter, WhatsApp. Käy käyttämiesi alustojen ja sovellusten asetukset huolellisesti läpi ja estä sijaintitietojen tallentaminen. Turhat tilit ja sovellukset kannattaa poistaa. Laita sijaintitietojen tallentaminen pois päältä myös puhelimesta.
- Erilaiset perhepaketit, jotka mahdollistavat perheenjäsenten sijainnin seuraamisen (esimerkiksi Applen Family Sharing, Google Families). Sijainnin jakaminen on saatettu aktivoida kumppanin tietämättä. Myös kadonneen puhelimen etsimiseen suunnitellut palvelut (esimerkiksi Find My iPhone) mahdollistavat paikantamisen. Sijaintisi saatetaan seurata myös lasten puhelinten kautta.
- Pääsy auton navigaattorin tietoihin paljastaa, missä olet liikkunut.
- Esimerkiksi kadonneiden avainten tai lemmikin paikantamiseen on kehitetty lukuisia sovelluksia (esimerkiksi Tile), joista osa on kooltaan kolikon kokoisia. Pieni paikannin on helppo piilottaa esimerkiksi käsilaukkuun, pyörään tai autoon, ja sen avulla voi seurata vakoilun kohteena olevan ihmisen liikkeitä reaaliaikaisesti ja päästä käsiksi myös sijaintihistoriatietoihin. Paikantaminen voi tapahtua myös ylimääräisen puhelimen avulla.
- Erilaiset vakoiluohjelmat mahdollistavat vakoilun kohteena olevan ihmisen sijainnin seuraamisen.
- Tietoja sijainnistasi voi levitä oman tai muiden sosiaalisen median kautta. Kuvat voivat sisältää tarkkojakin sijaintikoordinaatteja, jos paikkatiedot on jaettu ka-

meran kanssa, jolla kuva on otettu.

- Ole tietoinen omasta digitaalisesta jalanjäljestäsi, eli kaikesta tiedosta, jota sinusta löytyy netistä. Myös erilaiset organisaatiot (esimerkiksi koulut, yhdistykset, urheiluseurat, seurakunnat) julkaisevat jäsenistään tietoja.
- Paikannus lähietäisyydeltä voi onnistua myös wi-fin tai bluetoohin kautta. Käytä VPN-yhteyttä ja bluetoothia vain tarvittaessa.
- Tietoja saatetaan myös urkkia lähelläsi olevilta ihmisiltä ja ammattilaisilta mitä mielikuvituksellisin keinoin.

Mistä voin tietää, onko laitteessani vakoiluohjelma?

- Todennäköisintä on, että väkivallan tekijä saa tietonsa jotain muuta kautta esimerkiksi murtautumalla sähköpostiin, pikaviestipalveluiden tai sosiaalisen median tileille. Tyypillisin vaaranpaikka on heikko salasana. Jos tilejä on linkattu yhteen eli kirjaudut vaikkapa Pinterestiin Google-tunnuksilla, yhden salasanan avulla voi päästä käsiksi suureen määrään tietoa. Huomaa, että jos olet käyttänyt kumppanisi konetta, johon on asennettu näppäilyntallennin, hän on voinut saada käsiinsä suuren joukon salasanojasi.
- Jos arvioit tilanteen riittävän turvalliseksi, kannattaa aloittaa vaihtamalla tärkeimpien tilien salasanat turvallisella laitteella (esimerkiksi kirjaston tai ystävän koneella), ottaa käyttöön kaksivaiheinen tunnistautuminen ja estää sijainnin jakaminen puhelimesta.
- Seuraavaksi kannattaa miettiä, onko tekijällä ollut mahdollisuuksia asentaa laitteeseesi vakoiluohjelma. Onko tekijällä ollut pääsy laitteisiisi? Käytätkö tekijän laitteita tai teknologiaa, jonka sinä tai lapsesi ovat saaneet häneltä lahjaksi (näppäimistö mukaan lukien)? Onko tekijä auttanut sinua asentamaan ohjelmistoja laitteisiisi tai ratkomaan muita teknisiä ongelmia? Muistatko vastaanottaneesi epäilyttäviä sähköposteja, joissa on linkkejä tai liitetiedostoja?
- Vakoiluohjelmaa on syytä epäillä, jos tekijä tuntuu saavan salasanojen vaihtamisen jälkeenkin tietoja viesteistäsi, puhelinkeskusteluistasi, liikkeistäsi ja muusta teknologian käytöstäsi. Luota omiin vaistoihisi ja etsi säännönmukaisuuksia väkivallan tekijän käytöksestä.
- Joko väkivaltatyön ammattilaisen tai luotetun ystävän kanssa on hyvä ryhtyä systemaattisesti kartoittamaan, mitä vainoaja tietää ja mistä laitteesta, soveluksesta tai muista lähteistä tämä informaatio voisi olla peräisin. Aina ei ole kyse teknologian välityksellä tapahtuvasta vakoilusta. Tietoa on mahdollista urkkia myös muilta ihmisiltä tai "perinteisillä keinoilla" kuten fyysisesti seuraamalla.
- Kun vakoiluohjelma on asennettu, se toimii niin sanotussa häivetilassa (engl. stealth mode), jolloin sitä on vaikea löytää ja poistaa. Laadukkaiden tietoturva- ja virustorjuntaohjelmien (esimerkiksi F-Securen tuotteet) pitäisi tunnistaa vakoiluohjelmat, mutta nekään eivät voi tarjota täyttä varmuutta, koska uusia ohjelmistoja kehitetään koko ajan. Virustorjuntaohjelma ei pysty esimerkiksi tunnistamaan erillisen näppäilyntallentimen välityksellä tapahtuvaa vakoilua.

- Tarkista säännöllisesti laitteen datankäyttö, virrankulutus, laitteeseen asennetut ohjelmat ja sovelluksille myönnetyt oikeudet. Poikkeuksellinen akun kuluminen tai piikki dataliikenteessä voi kieliä laitteeseen asennetusta vakoiluohjelmasta. Voit verrata tietoja dataliikenteen määrästä aikaisempaan, jos tietoja on saatavilla. Esimerkiksi vanhoista puhelinlaskuista löytää tiedon datankäytöstä. Kannattaa myös käydä läpi laitteeseen asennettuja ohjelmia ja niille myönnettyjä oikeuksia. Häivetilassa toimivia vakoiluohjelmia ei kuitenkaan välttämättä huomaa tällä tavalla.

Miten vakoiluohjelma asennetaan laitteeseen?

- Vakoiluohjelma voidaan asentaa laitteelle joko siten, että päästään laitteeseen fyysisesti käsiksi tai netin välityksellä esimerkiksi sähköpostiviestissä olevan linkin tai liitetiedoston kautta. Esimerkiksi Applen tuotteisiin vakoiluohjelman voi asentaa Apple ID-tunnuksilla. Ohjelma saattaa asentua itsestään myös pelkästään sähköpostin avaamalla. Asennusohjelma on voitu naamioida esimerkiksi peliksi tai onnitteluviestiksi. Myös laitetta käyttävä lapsi saattaa tietämättään asentaa vakoiluohjelman. Vakoiluohjelman asentuminen vaatii kuitenkin lähes aina käyttäjältä toimenpiteitä, kuten linkin klikkausta tai liitteen avaamista, joten älä klikkaa mitään vähänkään epäilyttävää.
- Vakoilu saattaa tapahtua myös fyysisen laitteen kuten koneen ja näppäimistön väliin asetettavan plugin välityksellä tai tallennusominaisuus saattaa olla näppäimistössä sisäänrakennettuna. Näppäimistön käytön tallentavia laitteita ja ohjelmistoja kutsutaan keyloggereiksi tai näppäilytallentimiksi.

Mitä teen, jos on syytä epäillä, että laitteessani on vakoiluohjelma?

- Älä poista vakoiluohjelmaa itse. Jos löydät laitteestasi vakoiluohjelman tai asiasta on vahva epäily, ole yhteydessä väkivaltatyön ammattilaisiin tai poliisiin. Älä ryhdy itse poistamaan vakoiluohjelmaa esimerkiksi tehdasasetuksia palauttamalla. Tuhoat tärkeää todistusaineistoa. Pidä lähtökohtaisesti laite päällä kunnes esimerkiksi poliisi on toisin ohjeistanut. Laitteen sulkeminen saattaa tuhota todistusaineistoa. Huomioi, että puhelimen ollessa päällä väkivallan tekijä voi saada tiedon liikkeistäsi. Niin sanottu Faraday-pussi (ks. alempana) estää laitteen vakoilun, kun toimitat sen poliisille. Vakoilijan näkökulmasta laite ei ole verkossa, kun se on pussin sisällä. Kun laitteen ottaan pois pussista, vakoilija saattaa saada tiedon sijainnistasi.
- Käytä turvallisia laitteita. Mikäli on perusteltua epäillä, että laitteessa on vakoiluohjelma, on syytä olettaa, että tekijä pystyy seuraamaan kaikkea mitä laitteella teet. Hän saa tiedon esimerkiksi siitä, että etsit tietoa vakoiluohjelmista tai yrität poistaa ohjelman. Näin ollen väkivallan riskiä kasvattavat toimenpiteet (esimerkiksi tiedon hakeminen vakoiluohjelmista tai parisuhdeväkivallasta) kannattaa tehdä turvallisella laitteella kuten ystävän tai kirjaston tietokoneella.
- Priorisoi turvallisuus. Vakoiluohjelman poistaminen tai laitteen käytön lopettaminen saattaa joissain tapauksissa kasvattaa väkivallan riskiä. Luota omaan intuitioni ja laita turvallisuutesi etusijalle. Joskus on parasta jatkaa laitteen käyttöä vakoilusta huolimatta ja käyttää rinnalla turvallisia laitteita.
- Jos mahdollista, hanki uusi turvallinen laite. Mitä vanhempi ja yksinkertaisempi malli, sitä vaikeampi sitä on vakoilla. Voit käyttää useampaa laitetta rinnakkain ja tehdä väkivallan riskiä kasvattavat toimenpiteet turvallisella laitteella. Ole varovainen, jos siirrät tiedostoja vanhalta koneelta uudelle (esimerkiksi sovelluksia, dokumentteja, kuvia, videoita), koska vakoiluohjelma saattaa asentua niiden kautta uudestaan.
- Huomioi lapset ja perheenjäsenet. On tärkeää, että myös lapset ja läheiset saavat tiedon vakoiluohjelmien vaaroista sekä niiltä suojautumisesta. Pyydä heitä olemaan avaamatta epäilyttäviä sähköposteja. Viattoman kuvan tai videon avaaminen tai sähköpostissa tai pikaviestipalvelussa olevan linkin klikkaaminen saattaa asentaa laitteelle vakoiluohjelman.
- Faraday Bag on pussi tai laukku, joka estää yhteyden saamisen, tiedonsiirron ja sijainnin jakamisen älypuhelimesta tai tietokoneesta, jossa on vakoiluohjelma tai jota vakoillaan joltain muuta kautta. Silloin vakoilija ei saa tietoa laitteen sulkemisesta, vaan ulospäin näyttää siltä, ettei laite ole verkossa. Pusseja löytyy eri valmistajilta.

AMMATTILAISILLE

Miten ryhdyn kartoittamaan tilannetta kokijan kanssa?

- Selvitä, mistä asioista kokija on tällä hetkellä eniten huolissaan ja mikä on hänen käsityksensä tapahtumien kulusta. Mitkä tilanteet ovat herättäneet hänessä eniten pelkoa viime aikoina? On tärkeää, että väkivallan kokija tulee kuulluksi, että häntä uskotaan ja että hänen intuitioonsa luotetaan.
- Kun yksityisyyttä on loukattu, lähtötilanteena on usein epämääräinen tunne siitä, että väkivallan tekijä tietää ”liikaa.” Kartoita kokijan kanssa järjestelmällisesti sitä, millaista informaatiota tekijällä tuntuu olevan ja mistä tämä tieto voisi olla peräisin. Väkivallan tekijällä saattaa olla tietoa esimerkiksi kokijan ja muiden ihmisten välisistä keskusteluista tai kokijan liikkeistä, mutta ei ole täyttä varmuutta, millä tavalla siihen on päästy käsiksi.
- Opasta kokijaa käyttämään turvallisia laitteita kuten kirjaston tietokonetta tai ystävän puhelinta.
- Auta kokijaa käymään läpi erilaisten laitteiden ja sovellusten turvallisuusasetuksia. On tärkeää käyttää turvallista laitetta (esimerkiksi kirjaston konetta), kun vaihdetaan salasanoja. Tilanne on syytä arvioida huolellisesti, koska joissain tapauksissa yksityisyyden lisääminen saattaa lisätä väkivallan uhkaa.
- Arvioi yhdessä kokijan kanssa erilaisten laitteiden, alustojen ja sovellusten käytön riskejä ja hyötyjä.
- Ohjeisteta kokijaa pitämään kirjaa väkivallanteoista ja tallentamaan digitaaliset vahingonteot.
- Päivitä yhdessä kokijan kanssa turvasuunnitelma miettien erityisesti teknologiaan liittyviä seikkoja. Auta kokijaa raportoimaan väärinkäytökset viranomaiselle tai palveluntarjoajalle, mutta pidä mielessä todistusaineiston tallentamiseen liittyvät seikat: loukkaavat viestit ja kuvat saatetaan poistaa nopeastikin sosiaalisen median alustoilta, joten ne on tärkeää tallentaa ne mahdollisimman pian esimerkiksi kuvakaappauksilla.

AMMATTILAISILLE

Miten voit avata keskustelun digitaalisen väkivallan tai vainon kokijan kanssa?

Voit kysyä esimerkiksi...

- Mistä asioista olet tällä hetkellä eniten huolissasi? Mitkä tilanteet ovat herättäneet sinussa epävarmuutta ja pelkoa viime aikoina?
- Arveletko, että väkivallan tekijä voi seurata liikkeitäsä? Mistä luulet tämän informaation olevan peräisin? Esimerkiksi: sovellukset ja alustat (Google, Facebook, Snapchat jne), erilaiset perhepaketit (Apple Family Sharing), auton navigointijärjestelmä, koiran tutkapanta, vakoiluohjelmat, GPS-paikannin

- Luuletko, että väkivallan tekijä seuraa sinun ja muiden ihmisten välisiä keskusteluja? Minkä välineen tai sovelluksen kautta tämä voisi tapahtua? Esimerkiksi: sähköposti, tekstiviestit, pikaviestipalvelut (WhatsApp, Messenger, Telegram), Facebook, Instagram
- Epäiletkö, että väkivallan tekijä on voinut kuunnella sinun ja muiden ihmisten välisiä puhelinkeskusteluja tai kasvokkaisia keskusteluja? Esimerkiksi: vakoiluohjelma puhelimesta, salakuuntelulaitteet, itkuhälyttimet
- Oletko huolissasi kuvista, dokumenteista tai informaatiosta, joita netissä on julkaistu sinuun liittyen? Osaatko sanoa, millä foorumeilla tai sivulla näitä asioita on levitetty? Huolestuttaako sinua joku muu netissä oleva sisältö?
- Herättääkö lastesi tai läheistesi teknologian käyttö sinussa huolta? Pohditko sitä, miten se vaikuttaa turvallisuuteesi? Liittyykö huoli joihinkin tiettyihin laitteisiin, sovelluksiin tai peleihin?
- Pohditko sitä, millä tavalla voit käyttää teknologiaa vaarantamatta turvallisuuttasi ja yksityisyyttäsi? Haluatko käydä läpi jonkun tietyn laitteen, sovelluksen tai sosiaalisen median alustan turvallisuusasetukset?
- Mitkä muut asiat huolettavat sinua yksityisyyteen ja turvallisuuteen liittyen?

Someturvan oikeudellinen arvio

Pyysimme Someturvan juristia kommentoimaan kyselyyn tulleita vastauksia rikosoikeudellisesta näkökulmasta. Someturva on sosiaalisessa mediassa tapahtuneisiin rikoksiin erikoistunut digitaalinen lakipalvelu (someturva.fi). On hyvä huomioida, että tapauksia arvioitiin hyvin suppean tiedon perusteella. Niiden pohjalta kuitenkin hahmottuu, missä kulkee rikollisen toiminnan raja digitaalisen väkivallan kohdalla.

“Mustasukkaisuus paheni koko ajan suhteen edetessä. Eksä luki tekstiviestini, eikä kokenut tekevänsä mitään väärää. Hänellä oli oikeus tietää kenen kanssa viestittelen ja mitä viestittelen. Minun piti nukkua puhelin tyynyn alla, ettei hän päässyt tutkimaan sitä.”

Someturvan arvio: Jo perustuslaki takaa sen, että kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton (PL 2:10.2 §), joten toisen henkilön viestien lukeminen luvatta ei ole sallittua. Toisen henkilön viestien tutkimisessa ilman lupaa on kyse rikoksesta, jolloin puhutaan viestintäsalaisuuden loukkauksesta (RL 38:3).

“Entinen poikaystäväni on insinööri ja hän hallitsee hyvin teknologian käytön. Hän usein uhkaili, että tietää vakoiluohjelmia ja että kaikki sisältö mitä on minun puhelimessa voi hänen halutesaan latautua sekunneissa hänen puhelimelleen.”

Tässä ei ole vielä tapahtunut rikosta, mutta jos puhelimen viestinvaihtoa luetaan esimerkiksi vakoiluohjelman avulla ilman lupaa, täyttyy rikoslain mukainen viestintäsalaisuuden loukkaus.

“Jos koulussa meni pitkään, viestejä ja soittoja tuli älytön määrä. Jos en pystynyt vastaamaan, tuli viestejä, joissa hän kehitteli skenaarioita ja syytteli: olin baarissa toisten miesten kanssa. Kotona sitten riideltiin. Hän sai minut aina tuntemaan syyllisyyttä, vaikken tehnyt mitään väärää. Minulla oli velvollisuus olla aina tavoitettavissa, jotta hän pystyi tarkastamaan mitä teen.”

Tällaiset jatkuvat häiritsevät yhteydenotot voivat muodostaa rikoksen nimeltä viestintärauhan rikkinen (RL 24:1a). Edellytyksenä on, että toiminta (puhelut, viestit) on jatkuvaa ja sellaista, että se voi aiheuttaa kohteelleen huomattavaa häiriötä tai haittaa.

Lisäksi tällaisessa jatkuvassa yhteyden ottamisessa ja toisen tekemisten tarkkailussa voi tulla kyseeseen myös häirinnän vakavampi muoto, vainoaminen (RL 25:7a). Edellytyksenä on, että tilanne on jatkuva ja sellainen, että se voi aiheuttaa pelkoa tai ahdistusta kohteessaan.

Pelon ja ahdistuksen arvioinnissa on kyse ns. abstraktista vaarasta, eli edellytyksenä ei ole, että teot ovat aiheuttaneet pelkoa tai ahdistusta, vaikka näin on hyvin voinut tapahtua. Se, että teot ovat omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, tarkoittaa sitä, että pelko tai ahdistus on tuollaisen menettelyn tyypillinen seuraus.

“Entinen poikaystäväni, joka oli mustasukkainen ja väkivaltainen, piinasi minua puhelimen välityksellä. Hän lähetti viestejä, jotka sisälsivät herjaavaa kieltä ja soitteli välillä taukoamatta. Hän suuttui, jos en vastannut ja käytti vastaa-

mattomuuttani ‘todisteena’ mustasukkaisille harhaluuloilleen.”

Myös tässä tapauksessa tulee kyseeseen edellä mainitut rikokset viestintärauhan rikkominen ja vainoaminen.

Lisäksi herjaavien viestien lähettäminen saattaa täyttää rikoksen nimeltä kunnianloukkaus (RL 24:9). Kunnianloukkauksen täyttymisessä arvioidaan sitä, millaisia herjaavat ilmaisut ovat ja miten loukkauksina niitä voidaan pitää. Esimerkiksi ”huora” ja ” lutka” ovat sellaisia ilmaisuja, joiden on voitu katsoa ylittävän kunnianloukkauksen rajan. Sen sijaan esimerkiksi ulkonäön kommentoinnin ei usein katsota täyttävän kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä. Edellytyksenä kunnianloukkauksen täyttymisessä on, että teko aiheuttaa loukatulle kärsimystä tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

“Ex avopuoliso suuttui joka kerta kun en vastannut puhelimeen, myös silloin kun olin töissä eikä pystynyt vastaamaan. Hän suuttui, jos en vastannut hänen viesteihinsä ja myös aina, jos sain viestin. Jos en vastannut puheluuun, olin jonkun miehen kanssa ja jos itse sain viestin se oli hänen mukaansa aina joltain mieheltä. Jouduin aina näyttämään viestin. Silti siitä seurasi viikkojen mykkäkoulu, joka taas loppui huutamiseen ja riitaan.”

Mikäli henkilöä on painostettu väkivallalla tai uhkaamalla näyttämään viestit, voisi tässä täytyä rikos nimeltä pakottaminen (RL 25:8).

“Eräs puolittutu mies on ollut minusta kiinnostunut ja hän on ottanut usein yhteyttä minuun. En kuitenkaan ole reagoinut mielestäni harmittomiin ‘mitä kuuluu?’ - viesteihin. Yhtenä iltana sain häneltä taas viestin. Mieheni suuttui silmitömmästi, syytti minua yhteydenpidosta (jota ei ollut), otti puhelimeni väkisin ja soitti kyseiselle miehelle vastoin tahtoani käskien häntä lopettamaan yhteydenotonsa. Tämän jälkeen hän tarkasti Facebook - kontaktini, olenko hänen ystävänsä siellä.”

Tässä tapauksessa ei tämän kuvauksen perusteella ole kyse mistään sinänsä verkossa tapahtuneesta loukkauksesta. Asian arviointi ei siis kuulu palvelumme piiriin. Puhelimen riistäminen ja käyttäminen

oikeudetta voisi mahdollisesti tulla arvoitavaksi rikoslain mukaisena luvattomana käyttönä (RL 28:7), mutta emme ota siihen sen enempää kantaa täytyisikö kyseinen rikos.

“Lopulta puolisoni jossakin riidassa paljasti, että oli itse asiassa lukenut tekstiviestejäni koko meidän parisuhteen ajan ja jopa lähetellyt minun nimissäni joillekin ystäville sähköposteja sekä tekstiviestejä varmistaakseen, ettei minulla ollut/tulisi olemaan suhdetta heidän kanssaan.”

Viestien lukemisessa salaa on kyse viestintäsalaisuuden loukkauksesta.

Sähköpostien ja viestien lähettäminen toisen nimissä saattaa täyttää identiteettivarkauden (RL38:9a) tunnusmerkistön, edellyttäen että tekijä aiheuttaa kohteelle taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa. Kyseeseen voi tulla myös kunnianloukkaus, jos lähetettyjen viestien sisältö on sellaista, että se halventaa kohdettaan ja voi aiheuttaa hänelle ikäviä seurauksia.

“Koin suurta ahdistusta ja pelkoa, erityisesti, jos näin hänen soittaneen illalla ja puhelun menneen ohi. Tämä enteili yleensä sitä, että hän saattoi ilmoittamatta ilmaantua asuntooni esimerkiksi keskellä yötä tarkistamaan, olinko kotona. Näin yleensä tapahtui, vaikka olisin soittanut takaisin ja selittänyt, miksen vastannut.”

Myös tämä vaikuttaa tapaukselta, jossa voisi olla tulla kyseeseen vainoaminen. Vainoamisrikoksen täyttymisen edellytyksenä on muun muassa se, että toisen seuraaminen tai tarkkailu on toistuvaa ja että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta.

“Exäni latasi kännykkääni ohjelman, jolla saattoi seurata missä milloinkin liikun sekä ohjelman, jolla saattoi lukea lähettämiäni viestejä ja käymäni keskusteluja WhatsAppissa. En tiennyt asiasta mitään moneen kuukauteen. Suhteemme alussa en ollut kokenut tarvetta pitää kännykässäni lukkoa, joten ohjelmien asennukset tietämättäni olivat onnistuneet.”

Viestien lukemisessa on kyse rikoslain mukaisesta viestintäsalaisuuden loukkauksesta.

Toisen henkilön liikkumisen jatkuva tarkkailu ohjelman avulla viittaa myös vainoamisen tunnusmerkistön täyttymiseen. Edellytyksenä on, että tilanne voi aiheuttaa uhrissa pelkoa tai ahdistusta (em. abstrakti uhka).

“Seurustelukumppani oli ‘auttanut’ sähköpostin luomisessa. Eron jälkeen ymmärsin, että hän oli jotenkin onnistunut synkronoimaan sähköpostimme yhteen ja nähnyt kaikki viestini. Tämän lisäksi hän oli saanut käsiini kaikki salasanani mm. Facebookiin ja mahdollisiin muihin sähköposteihin ja tietoihini urkkimalla asunnossani.”

Toisen henkilön sähköpostiviestien lukemisessa ilman lupaa täyttyy rikoslain mukainen viestintäsalaisuuden loukkaus.

“Minulla oli ollut lyhyt emotionaalinen suhde ex-rakastajani kanssa sosiaalisessa mediassa avioliittokriisin aikana. Lopetin suhteen, mutta mustasukkainen aviomieheni oli kirjautunut Facebook-tililleni lukemaan koko kirjeenvaihdon. Tämän seurauksena menetin yksityisyyteni ja ihmisarvoni vuosiksi.”

Myös tässä on kyse viestintäsalaisuuden loukkauksesta (luettu kirjeenvaihto).

“Tiedoillani on tilattu mitä sattuu, voimakas epäily on ex kohtaan. Hirveästi hommaa selvitetellä asioita ja todistaa, etten se minä ole ollut. Maksuhäiriöitä.”

Toisen henkilön henkilötietojen tai tunnistamistietojen luvaton käyttäminen kolmatta osapuolta erehdyttääkseen (tässä myyjää) sillä tavalla, että siitä aiheutuu taloudellista vahinkoa sille, jonka tietoja käytetään, on rikoslain mukainen identiteettivarkaus (RL 38:9a).

“Exäni murtautui suhteemme aikana puhelimeeni, josta lähetteli nimissäni haukkumisviestejä ex-tyttöystävälleen, mustamaalasi minua julkiesti sosiaalisessa mediassa, jos tein jotain mistä hän ei pitänyt (jäin vaikka baariin vaikka hän oli käskenyt lähtemään), mustamaalasi minua ystäväilleni ja urkki nettipankkitunnukseni ja tyhjensi tilini.”

Mustamaalaaminen viittaa valheiden levittämiseen ja/ tai herjaamiseen, joten tilanteessa voi täytyä kunnianloukkausrikos.

Viestejä on lähetetty toisen nimissä, joten kyseeseen voi tulla myös identiteettivarkaus, jos teosta on aiheutunut jotakin vähäistä suurempaa haittaa sille, jonka nimissä viestejä on lähetelty.

Tilin tyhjentämistä koskeva tapahtuma ei varsinaisesti kuulu Someturvan alaan, mutta asiaa voitaisiin arvioida mm. maksuvälinepetoksena.

“Erotessamme exäni poisti Dropboxistani kaikki vuoden takaiset kuvani. Profiilini oli jäänyt auki hänen kannettavalle tietokoneelleen. Pyysin kirjautumaan ulos profiilistani, mutta hän ei suostunut. Pyysin myös että saisin käydä hänen luonaan pelastamassa kuvani ja käydä kirjautumassa ulos Dropbox-tililtäni, mutta hän ei suostunut siihenkään.”

Toisen omaisuuden oikeudeton hävittäminen, eli tässä kuvien poistaminen, on rikoslain mukainen vahingonteko. Tällainen ei kuitenkaan sinänsä kuulu Someturvan alaan.

“Kun kavereita tulossa kylään tai jos olin menossa autolla kavereiden luo kylään koiran tutkapanta saattoi olla kodinhoitohuoneen pöydällä tai jäi ‘vahingossa’ autoon. Ex aviopuoliso salakuunteli koiran tutkapannan avulla kotona ja autossa.”

Tilanteessa täyttyy rikoslain mukainen salakuuntelu (RL 24:5). Salakuuntelu voi täytyä kotirauhan suojaamassa paikassa tai myös muualla, jos puhetta ei ole tarkoitettu sitä salaa kuuntelevan/muun ulkopuolisen tietoon ja salakuuntelu tapahtuu sellaisissa olosuhteissa, joissa puhujalla ei ole syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhettaan.

“Kodistani josta heitin miehen pois löytyi tallentava mikrofoni ja autostani GPS-paikannin.”

Tilanteessa voi täytyä salakuuntelun tai salakuuntelun valmistelun tunnusmerkistö tallentavan mikrofonin osalta. GPS-paikantimen osalta saattaisi täytyä vainoamisen tunnusmerkistö. Tunnusmerkistössä on mainittu yhtenä tekemuotona seuraaminen, joka edellyttää kuitenkin fyysistä seuraamista. Eräänä

toisena vainoamisen tekemuotona on mainittu tarkkaileminen, jossa voidaan hyödyntää myös teknisiä apuvälineitä.

“Hän jätti joitain kertoja oman läppärinsä kuvaamaan kotiamme webkameralla.”

Kotirauhan suojaamassa paikassa ilman lupaa tapahtuva kuvaaminen täyttää rikoksen nimeltä salakatselu (RL 24:6) tunnusmerkistön.

“Ex-avopuoliso paikansi puhelintani eron jälkeen ja lähetti viestejä kenen kanssa milloinkin olin ja mitä tekemässä, väitti itse olevansa sattumalta paikalla. Puhelimeeni tuli monesti ilmoitus, että puhelimesi on löydetty. Meni pitkän aikaa ennen kuin tajusin mistä oli kyse. Tuntui etten päässyt jatkuvasta kontrollista eroon edes erotuani. Näin monesti painajaisunia tästä.”

Tällainen toisen henkilön jatkuva tarkkailu mm. paikantamalla puhelinta voi myös täyttää vainoamisen tunnusmerkistön. Arvioinnissa otetaan huomioon mm. pelon ja ahdistuksen aiheutumisen mahdollisuus kohteelle (abstrakti vaara) ja toiminnan jatkuvuus.

“Puoliso luki tekstiviestit, työ sähköpostini ja yritti murtautua sähköpostitilille, jossa oli valokuvat fyysisestä pahoinpitelystä. Seurasi minua Windows-phonon paikannuksen avulla kun tiesi tunnukseni (oli ”auttanut” tekemään tunnuksset käyttöönoton yhteydessä. Tyhjensi puhelimeeni sivuhistorian, jotta ei jäisi kiinni tarkkailusta. Tarkkaili kotihälytysjärjestelmän avulla olenko kotona. Soitti ja laittoi tekstiviestejä koko ajan eikä uskonut, että olen palaverissa kun en vastannut. Vaati kuvaviestejä osoittamaan missä olen.”

Myös tässä on jatkuvaa tarkkailua teknisen apuvälineen avulla, joten kyseeseen voi tulla vainoaminen.

“Eron jälkeen vainoaminen jatkui 24/7 reilun vuoden ajan ulottuen jopa työpaikallani ja esimieheni uhkailuun. Kun aloin selvittää kuinka vainoaminen mahdollistui niinkin laajassa mittakaavassa, paljastui taustalta teknologiaa. Puhelimeeni oli asennettu vakoiluohjelma, joka ilmoitti exän puhelimeen jokaisen saapuvan viestin sisältöineen sekä puheluista tiedot (mistä numerosta soitetaan, kumpi soittaa ja

kauanko puhelu kestää). Vein tietokoneen huoltoon, josta löytyi vakoiluohjelma näppäimistön käytön tallentamiseen, josta selvisi myös hänen kirjautuneen tiedoilla Facebookiin ja sähköposteihini ja laittaneen uhkailuviestejä tutuilleni tietämättä.”

Viestien lukemisessa täyttyy rikoslain mukainen viestintäsalaisuuden loukkaus.

Viestien ja puheluiden jatkuva seuraaminen viittaa myös sellaiseen toisen henkilön tarkkailuun, joka voisi täyttää vainoamisen tunnusmerkistön.

“Puolisoni valokuvasi kännykällä muun muassa vaatteiden vaihtoani (salaa) ennen kuin huomasin sen. Eron jälkeen alkoi viestien lähettäminen (myös kuvia sukupuolielimestä). Viestejä tuli niin työ kuin henkilökohtaiseen puhelimeen saattoja. Ex-puolison lähettämiä sukupuolielien kuvia meni työpuhelimen kautta seuraajalleni työpaikallani. En usko, että niitä kovin mielissään katseltiin. Häirintää kesti melkein vuoden kunnes löysi uuden naisen itselleen.”

Tällaisessa salaa tapahtuvassa kuvaamisessa on kyse rikoslain mukaisesta salakatselusta (RL 24:6). Kotirauhan suojaamassa paikassa, tai esimerkiksi pukuhuoneessa tai käymälässä tapahtunut kuvaaminen täyttää tunnusmerkistön.

“Miehen entisellä asunnolla oli kamerat, joista tiesin mutta en niiden sijaintia tai sitä että ne olivat päällä (piti nauhoittaa vain poissaollessamme). Videokuvaa minusta joutui miespuolisten ystäviensä arvosteltavaksi. Alusvaatteissa näytin kuulemma laudalta ja pojalta. Videokuvaa seksiaktista joutui yhden mieshenkilön käsiin. Tästäkin kommentit oli, että mieheni on homostellut pojan kanssa.”

Koska henkilö ei ole ollut tietoinen kameroiden sijainnista tai siitä, että ne ovat päällä, tulee tässäkin tapauksessa kyseeseen salakatselu.

Sen lisäksi vähäpukaisuutta ja seksiaktia sisältävän videomateriaalin sisältöä voidaan pitää sellaisena yksityisyyden piiriin kuuluvana asiana, jonka levittäminen muille täyttää rikoslain mukaisen yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnus-

merkistön (24:8). Yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä koskevassa arvioinnissa oleellista on se, miten laaja joukko on levitetyn kuvan/ tiedon nähnyt. Usein vaatimuksena on kymmeniä ihmisiä.

Jos videomateriaalin levittämisen tarkoituksena on halventaa kohdettaan, voi tapaus tulla arvioitavaksi myös kunnianloukkauksena.

“Ex-poikaystävä kavereineen muokkasi kuvani pornosivulta napattuun screenshottiin ja jakoi sitä entisen kotipaikkakunnan sisällä erinäisissä keskusteluryhmissä.”

Tapaus voisi tulla arvioitavaksi ainakin kunnianloukkauksena (muokattu, valheellinen kuva) ja arkaluontoisuutensa vuoksi myös yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä, jos kuva on levinnyt laajalle joukolle.

“Entinen kumppanini videokuvasi minua kännykällä seksin harrastamisen aikana. Olin tuolin vasta 16-vuotias. Missään vaiheessa en ollut antanut lupaa kuvaamiseen, ja pyysin poikaystäväni lopettamaan useaan otteeseen. Jälkeenpäin hän valehteli poistaneensa videon samana päivänä, mutta olikin näyttänyt sen useammalle kaverialle ja lähettänyt eteenpäin Facebookissa.”

Kuvaaminen ilman lupaa täyttää salakatselun tunnusmerkistön. Lain mukaan esimerkiksi yksityisasunnossa saa kuvata ilman erikseen pyydettyä lupaa sosiaalisesti hyväksytyissä tilanteissa, mutta kuvaamisesta tulee rangaistava teko silloin, kun se tapahtuu oikeudettomasti ja varsinkin jos on kyse intiimistä tilanteesta.

Videon levittäminen voi täyttää muutamankin erikoksen tunnusmerkistön. Koska kohteena on ollut lain näkökulmasta lapsi eli alle 18-vuotias henkilö, kyseeseen saattaa tulla sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen. Levittämistä voidaan arvioida myös yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä, mikäli videota levitetään laajasti, taikka kunnianloukkauksena jos levittämisen tarkoituksena on ollut kohteen halventaminen.

“Ex-poikaystävä uhkasi eron jälkeen myös jakaa internetissä alastonkuvani, jotka olin lähettänyt hänelle Whatsappissa suhteen hyvinä aikoina.”

Yksityisyyden piiriin kuuluvat arkaluontoiset ja henkilökohtaiset asiat kuten juuri alastomuus. Siksi arkaluontoisen kuvan kuten alastonkuvan levittäminen ilman kuvassa olevan henkilön lupaa voi täyttää yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistön. Tällöin edellytyksenä on, että kuvaa levitetään useiden ihmisten saataville. Lisäksi edellytyksenä on, että henkilö on tunnistettavissa kuvasta. Jos kuvan jakamiseen liittyisi halventamista (esim. haukkumista tms), voisi kyseeseen tulla myös kunnianloukkaus. Jos kuvassa oleva henkilö on alle 18-vuotias, voi kyseeseen tulla myös sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen.

“Olin kaukosuhteessa yli vuoden verran netin kautta erään ulkomailla asuvan miehen kanssa. Eron jälkeen mies oli laittanut minun alastonkuvani erääseen Facebook-ryhmään, jossa me kummatkin olimme. Myöhemmin rupesin saamaan viestejä tuntemattomilta miehiltä, eräs kysyi olenko minä tässä kuvassa (hän näytti alastonkuvaani minulle viestissä ja siinä oli linkki pornosivuille). Menin linkin kautta aikuissivuille ja siellä olivat minun alastonkuvani. Kasvoni näkyivät, koko nimeni ja missä maassa asuin oli näkyvillä. Kuvat olivat laitettu vielä pienellä ‘esittelytekstillä’, kuinka olen huora ja asun Suomessa ja panen muka kaikkia miehiä. Tuntui sanoinkuvaamattoman pahalta.”

Toisena henkilönä esiintyminen Facebookissa voi olla identiteettivarkaus, jos teosta aiheutuu taloudellista vahinkoa tai muuta merkittävää haittaa sille, jonka tiedoilla profiili on tehty. Merkittävä haitta voi olla esimerkiksi se, jos asian selvittely tai profiilin poistaminen on vaatinut suurta vaivaa.

Lisäksi toisen henkilön kuvien käyttäminen Facebookissa voi olla rikoslain mukainen kunnianloukkaus, jos kuvien käyttämisellä ja tilin käytöllä on tarkoitus halventaa sinua. Erityisesti jos tilillä on lähetetty muille käyttäjille viestejä, voi viestien tarkemmasta sisällöstä riippuen henkilönä esiintyminen olla niin loukkaavaa, että kunnianloukkauksen raja ylittyy.

“Seurustelukumppani oli seurusteluaikana murtautunut tietokoneelleni, sähköposteihin, Whatsapp viesteihin, sosiaalisen median palveluihin. Eron jälkeen hän keksi tarinan minusta, jolla hän kiristi minua. Hän uhkasi, että kaikki lä-

heiseni, ystäväni, tuttavani ja työtoverini saisi tietää millainen huora minä olin. Hän uhkasi levittää keksimäänsä tarinaa sosiaalisen median kautta. Hän seurasi liikkeitäni, tekemisiäni, tapaamisia ja harrastuksiani. Hän lähettäminen uhkausviestejä työ- ja kotisähköpostiin sekä WhatsAppin ja Facebookin välityksellä. Lopulta hän teki nimissäni Facebook-profilin väittäen, että minulla on kaikenlaisia sukupuolitauteja. Profiili sisälsi yksityisiä vähäpukaisia kuvia minusta. Vainoamista, seuraamista ja uhkailua kesti reilun vuoden, seurustelu ei ollut kestänyt edes puolta vuotta.”

Mikäli toimintaan sisältyy se, että tekijä pakottaa uhkauksella toisen tekemään, sietämään tai jättämään tekemättä jotakin, tilannetta voidaan arvioida pakottamisena. Rikoslain mukainen kiristäminen taas liittyy taloudelliseen etuun.

Jos uhkailija toteuttaisi uhkauksensa, voisi olla kyse kunnianloukkauksesta, sillä toisen maineen pilaaminen somessa voi täyttää tunnusmerkistön. Oikeudellisessa arvioinnissa otetaan tällöin huomioon muun muassa levitettävän valheen loukkaavuus ja kuinka suurelle ihmisjoukolla sitä levitetään.

“Minun poissaollessani exä oli tutkinut tietokoneeni läpikotaisin ja tallentanut koneeltani itselleen muun muassa valokuvia, missä esiinnyin jonkun entisen miesystäväni kanssa. Kun sitten lopulta erosimme ja aloitin uuden seurustelusuhteen, oli ex etsinyt Facebookista uuden miesystäväni ja tämän sähköpostiosoitteen ja lähetti näitä valokuvia hänelle.”

Jos kuvat ovat vain tavanomaisia kuvia pariskunnasta, ja niitä on lähetetty ainoastaan tälle yhdelle henkilölle, ei kyseessä ole rikos.

Jos kyseessä olisi esim. intiimejä kuvia ja niitä levittäisiin laajalle joukolla, voisi kyseeseen tulla yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen.

Jos puolestaan kuvien jakamisen tarkoitus on herjata kuvassa olevaa henkilöä, voisi tapausta arvioida kunnianloukkauksena.

Lainsäädäntöä

1 a § (13.12.2013/879)

Viestintärauhan rikkominen

Joka häirintätarkoituksessa toistuvasti lähettää viestejä tai soittaa toiselle siten, että teko on omiaan aiheuttamaan tälle huomattavaa häiriötä tai haittaa, on tuomittava viestintärauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

5 § (9.6.2000/531)

Salakuuntelu

Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella kuuntelee tai tallentaa

1) keskustelua, puhetta tai yksityiselämää aiheuttavaa muuta ääntä, jota ei ole tarkoitettu hänen tietoonsa ja joka tapahtuu tai syntyy kotirauhan suojaamassa paikassa, taikka

2) muualla kuin kotirauhan suojaamassa paikassa salaa puhetta, jota ei ole tarkoitettu hänen eikä muunkaan ulkopuolisen tietoon, sellaisissa olosuhteissa, joissa puhujalla ei ole syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhettaan, on tuomittava salakuuntelusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

6 § (9.6.2000/531)

Salakatselu

Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa

1) kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä taikka

2) yleisöltä suljetussa 3 §:ssä tarkoitetussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten, on tuomittava salakatselusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

7 § (9.6.2000/531)

Salakuuntelun ja salakatselun valmistelu

Joka sijoittaa 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun laitteen salakuuntelussa tai -katselussa käytettäväksi, on tuomittava salakuuntelun valmistelusta tai salakatselun valmistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

8 § (13.12.2013/879)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Joka oikeudettomasti

1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai

2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

8 a § (13.12.2013/879)

Törkeä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Jos yksityiselämää loukkaavassa tiedon levittämisessä aiheutetaan suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

9 § (13.12.2013/879)

Kunnianloukkaus

Joka

1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka

2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista, on tuomittava kunnianloukkauksesta sakkoon.

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuina kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn poliitikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

10 § (13.12.2013/879)

Törkeä kunnianloukkaus

Jos 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua kunnianloukkauksessa aiheutetaan suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä kunnianloukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 § (21.4.1995/578)
Laiton uhkaus

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 a § (13.12.2013/879)
Vainoaminen

Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

8 § (21.4.1995/578)
Pakottaminen

Joka oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, pakottamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

3 § (24.8.1990/769)
Kiristys

Joka muulla kuin 1 §:ssä tarkoitetulla uhkauksella pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksenteijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta, on tuomittava kiristyksestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 § (24.8.1990/769)
Törkeä kiristys

Jos kiristyksessä

1) uhataan vakavanlaatuisella rikoksella, joka vaarantaisi toisen hengen tai terveyden tai aiheuttaisi huomattavaa vahinkoa toisen omaisuudelle,

2) rikoksenteijä käyttää häikäilemättömästi hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa,

3) taloudellinen etu, josta toinen pakotetaan luopumaan, on erittäin arvokas tai

4) aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot

huomioon ottaen erityisen tuntuvaan taloudellista vahinkoa ja kiristys on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä kiristyksestä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.
Yritys on rangaistava.

3 § (10.4.2015/368)
Viestintäsalaisuuden loukkaus

Joka oikeudettomasti

1) avaa toiselle osoitetun kirjeen tai muun suljetun viestin taikka suojauksen murtaen hankkii tiedon sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla tallennetusta, ulkopuoliselta suojatusta viestistä taikka

2) hankkii tiedon televerkossa tai tietojärjestelmässä välitettävänä olevan puhelun, sähköisen, tekstin-, kuvan- tai datasiirron taikka muun vastaavan televiestin sisällöstä taikka tällaisen viestin lähettämisestä tai vastaanottamisesta, on tuomittava viestintäsalaisuuden loukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 § (21.4.1995/578)
Törkeä viestintäsalaisuuden loukkaus

Jos viestintäsalaisuuden loukkauksessa

1) rikoksenteijä käyttää rikoksen tekemisessä hyväksi asemaansa sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004) tarkoitetun teleyrityksen palveluksessa tai muuta erityistä luottamusasemaansa, (16.6.2004/517)

2) rikoksenteijä käyttää rikoksen tekemistä varten suunniteltua tai muunnettua tietojenkäsittelyohjelmaa tai teknistä erikoislaitetta tai rikos muuten tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka

3) rikoksen kohteena oleva viesti on sisällöltään erityisen luottamuksellinen taikka teko huomattavasti loukkaa yksityisyyden suojaa

ja viestintäsalaisuuden loukkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain 516/2004 on kumottu L:lla sähköisen viestinnän palveluista 917/2014.

8 § (10.4.2015/368)
Tietomurto

Joka käyttämällä hänelle kuulumatonta käyttäjätunnusta taikka turvajärjestelyn muuten murtamalla oikeudettomasti tunkeutuu tietojärjestelmään, jossa sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla käsitellään, varastoidaan tai siirretään tietoja tai dataa, taikka sellaisen järjestelmän erikseen suojattuun osaan, on tuomittava tietomurrosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tietomurrosta tuomitaan myös se, joka tietojärjestelmään tai sen osaan tunkeutuu

1) teknisen erikoislaitteen avulla tai

2) muuten teknisin keinoin turvajärjestelyn ohittaen, tietojärjestelmän haavoittuvuutta hyväksi käyttäen tai muuten ilmeisen villillisin keinoin oikeudettomasti ottaa selon 1 momentissa tarkoitettua tietojärjestelmässä olevasta tiedosta tai datasta.

Yritys on rangaistava.

Tätä pykälää sovelletaan ainoastaan teokseen, josta ei ole muualla laissa säädetty ankarampaa tai yhtä ankaraa rangaistusta.

8 a § (10.4.2015/368)
Törkeä tietomurto

Jos tietomurto tehdään

1) osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai (8.5.2015/564)

2) erityisen suunnitelmallisesti ja tietomurto on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä tietomurrosta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

9 a § (10.4.2015/368)
Identiteettivarkaus

Joka erehdyttääkseen kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttää toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee, on tuomittava identiteettivarkauksesta sakkoon.

Loppusanat

Digitalisaatio esitetään usein omalakisesti etenevänä kehityskulkuna, jota ei voi hallita. Mutta jotain pitäisi kuitenkin tehdä. Niin Suomessa kuin muualla tytöt, naiset ja marginalisoituihin ryhmiin kuuluvat ihmiset näyttäisivät jääneen vähemmälle tietoyhteiskunnan hedelmiä jaettaessa. IT-alan sukupuolijakauma on edelleen vinoutunut, yrityksiltä penätään suurempaa vastuunkantoa, lainsäädäntö laahaa kehityksen perässä ja tekninen tieto korostetusti miesten hallussa.

Netissä vellovasta vihapuheesta ja sen sukupuolistuneisuudesta on viime aikoina puhuttu runsaasti, vaikkakaan ei riittävästi. Lukuisista tutkimuksista tiedetään, että naiset, rodullistetut ja seksuaali- sekä sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset joutuvat netissä tapahtuvan ahdistelun, uhkailun, vähättelyn ja väkivaltaisen käytöksen kohteeksi cis-hetero-miehiä useammin. Esimerkiksi Amnestyn kansainvälinen kyselytutkimus osoitti, että 23 prosenttia naisista on kokenut häirintää netin välityksellä ja noin 40 prosenttia häirintää kokeneista naisista pelkäsi fyysisen koskemattomuutensa olevan uhattuna verkossa tapahtuneen ahdistelun seurauksena.¹ Netiahdistelu on tehokas keino hiljentää epämieluisia ihmisryhmiä: Amnestyn tutkimus osoitti myös sen, että tytöt ja naiset ovat jo ryhtyneet rajoittamaan mielipiteenilmaisuaan netissä seurausten pelossa.

Digitalisaation naisiin kohdistuvat negatiiviset vaikutukset eivät rajoitu ainoastaan verkossa ääntään käyttävien feministien ja rasismia vastustavien aktivistien maalittamiseen. On kyse paljon laajemmasta ja ikävämmästä ilmiöstä.

Kun mietin teknologian ja sukupuolen välistä suhdetta, mieleeni tulee 20-luvun alussa syntynyt nyt jo edesmennyt isoäitini Vieno. Vieno-mummo oli hyvin aktiivinen teknologian käyttäjä ja katseli eläkkeellä paljon televisiota. Näennäisen arkinen suhde teknologiaan oli kuitenkin jotain erityisempää: Vieno suhtautui televisiovastaanottimeen suorastaan pelonsekaisella kunnioituksella. Hän uskalsi laittaa television päälle, vaihtaa kanavia ja säätää äänenvoimakkuutta, mutta varoi visusti koskemasta muihin kaukosäätimen tai televisiovastaanottimen nappeihin. Hän oli vakuuttunut, että jos painaisi väärää nappia laite menisi rikki. Vieno hyödynsi kodinkoneita, televisiota ja radiota arjessaan innokkaasti, mutta tuntui ajattelevan, että niiden toimintalogiikka oli hänen ymmärryskykynsä ulottumattomissa. Jos jokin tekninen ongelma ilmaantui, tarvittiin mies sen ratkaisemiseksi.

Monet naiset ovat teknologian edessä epävarmoja vielä nykyäänkin. Teknologiaa kehittävät pääasiassa miehet ja tekninen tieto on edelleen korostetusti miesten hallussa. Jos laittaa Googlen kuvahakuun sanan “technology” löytyy joukko kuvia, joissa näkyvät ihmishahmot ovat tunnistettavissa lähes yksinomaan miehiksi. Suomessa teknologiateollisuudessa työskentelevistä toimihenkilöistä miehiä on lähes 75 prosenttia.² Viime vuonna Euroopassa 93 prosenttia riskipääomasta sijoitettiin yrityksiin, joiden perustajatiimissä ei ollut yhtäkään naista, ja puolet teknologia-alalla työskennelleistä naisista kertoi kokeneensa syrjintää työpaikalla.³ Teknologiaa tutkivana sosiaalitieteilijänä ja yhteiskehittämisen asiantuntijana olen miettinyt paljon sitä, millaisia vaikutuksia IT-alan vääristyneellä sukupuolijakaumalla on ihmis-

1 Amnesty International, 2017, 2018

2 Teknologiateollisuus, 2019

3 Atomico, 2019

ten arkeen ja ympäröivään yhteiskuntaan sekä siihen, millaisia laitteita ja sovelluksia päivittäin käytämme.

Teknologia ei kehity minkään ennaltamäärätyn logiikan mukaisesti, vaan suunnitteluvaiheessa tehdään aktiivisesti erilaisia tietoisia ja tiedostamattomia valintoja esimerkiksi taloudellisten seikkojen, käyttäjästä tehtyjen oletusten tai selvitysten, teknisten mahdollisuuksien sekä arvojen ja asenteiden pohjalta. Teknologian kehittäjillä – kuten meillä kaikilla – on hyvin rajalliset kyvyt kuvitella itsestään poikkeavien ihmisten arkitodellisuuksia. Tämä tarkoittaa sitä, että hyvin miehinen kehittäjätiimi ei välttämättä tule hahmottaneeksi suunnittelemansa sovelluksen ja sen toiminnallisuuden seurauksia esimerkiksi naisille tai vähemmistöille.

Volvo E.V.A Initiative -kampanja antaa tästä yhden esimerkin. Volvo on nostanut teknologian sukupuolittuneisuuden ja sen vaaralliset seuraukset valokeilaan todetessaan, että vuonna 2019 useimmat autonvalmistajat edelleen valmistavat autoja, jotka perustuvat ainoastaan miestörmäystestintukeista kerättyihin tietoihin. Tästä syystä naisilla on suurempi riski loukkaantua liikenteessä kuin miehillä.⁴

Teknologian, infrastruktuureiden ja rakennetun ympäristön vaikutus ympäröivään yhteiskuntaan on joskus hyvin suoraviivainen – esimerkiksi betoniporsas yksinkertaisesti estää autolla ajamisen tietyille alueille. Useimmiten suhde on kuitenkin paljon monimutkaisempi. Teknologian käyttäjät ovat nimittäin luovia ja heillä on tapana hyödyntää laitteita ja sovelluksia tavoilla, joita kehittäjät eivät ole osanneet välttämättä edes ennakoita. Esimerkiksi skeittaaja saattaa käyttää betoniporsasta temppuiluun.

Digitalisaation myötä liikkeistämme, vuorovaikutuksestamme muiden kanssa ja tiedonhauistamme jää ennennäkemätön määrä jälkiä. Parisuhdeväkivallassa on kyse kontrollista, pakonomaisesta tarpeesta hallita ja valvoa kumppania. Tällaisessa parisuhteessa elävällä ei välttämättä ole mahdollisuutta kieltäytyä tai osaamista suojautua teknologian mahdollistamasta kontrolloinnista suhteen aikana ja/tai sen jälkeen. Tietoteknisen osaamisen epätasaisen jakautumisen seuraukset näkyvät Naisten Linjan digitaalisen väkivallan kokemuksia kartoittavaan kyselyyn tulleissa vastauksissa selvästi.

Vaikka parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä, kysymys ei ole triviaali: arvioiden mukaan Suomessa joka kolmas nainen on kokenut fyysisistä tai seksuaalista väkivaltaa parisuhteessa.⁵ Tähän lukuun tuskin edes sisältyvät kaikki voimakasta kontrollointia parisuhteessa kokeneet naiset.

Sukupuolittuneessa väkivallassa on pitkälti kysymys yhteiskunnassa vallitsevista asenteista, jotka ylläpitävät, mahdollistavat ja normalisoivat tietyn tyyppistä kaltoinkohtelua. On syytä yhtäältä kysyä, ruokkivatko uusien teknologioiden mukanaan tuomat tekniset ominaisuudet, kuten Googlen tallentamat sijaintitiedot tai WhatsAppin paikallaolotieto, ihmisten kontrollintarvetta. Entä normalisoivatko nämä tekniset ominaisuudet kontrollointia parisuhteessa tai naisiin kohdistuvaa väkivaltaa yleisemmin? Jos teknologinen kehitys mahdollistaa väkivaltaiset teot siinä mittakaavassa, ettei poliisilla tai oikeuslaitoksella ole mahdollisuuksia niihin puuttua, väkivallasta tulee hyväksyttyä, uusi normaali. Mikä on yritysten vastuu niiden tuotteiden mahdollistamista vahingonteoista? On kuvaavaa, että tarvittiin naispuolinen hakkeri, Eva Galperin, nostamaan keskusteluun vakoiluohjelmia kehittävien yritysten vastuu perustavanlaatuisiin ihmisoikeuksiin kohdistuneista loukkauksista, jotka ohjelmistot mahdollistavat.⁶

4 VOLVO, 2019

5 FRA, 2014

6 Greenberg A, 2019

Olisi tärkeää saada teknologiaa kehittävä joukko moninaisemmaksi ja nostaa IT-alan naisia ja marginalisoituja ryhmiä ulossulkevat käytännöt valokeilaan. Samaan aikaan naisten tietoteknistä osaamista olisi syytä parantaa samoin kuin miesten ymmärrystä teknologiavälitteisestä väkivallasta. Kansalliseen kyberturvallisuuteen tehdyt panostukset eivät ole ulottuneet riittävästi niihin naisiin, joiden yksityisyys on rikottu läheisen ihmisen toimesta tai jotka ovat ääriliikkeiden ja jopa valtioiden masinoiman vainon kohteena sosiaalisessa mediassa ja sen ulkopuolella.

On esitetty kysymys, millainen maailma olisi, jos naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseen tartuttaisiin yhtä aktiivisesti kuin esimerkiksi liikenneonnettomuuksien ennaltaehkäisyyn. Entä jos sukupuolistuneen väkivallan traumatisoivista seurauksista puhuttaisiin samanlaisella vakavuudella kuin sodan aiheuttamista traumoista? Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomen merkittävin ihmisoikeusloukkaus, eikä teknologinen kehitys näytä helpottaneen väkivaltaa kokevien naisten asemaa.

Tarvitaan tekoja sosiaalisesti oikeudenmukaisemman digitalisaation aikaansäämiseksi.

Helsingissä lokakuussa 2019,

Louna Hakkarainen

Kiitokset

Digitaalinen väkivalta on monitahoinen yhteiskunnallinen ongelma, minkä vuoksi tämä opas ei olisi voinut syntyä ilman laajan ja näkemyksellisen asiantuntijajoukon apua.

Oppaan käsikirjoitusta ovat kommentoineet sen eri vaiheissa **Katariina Hyvärinen, Noora Lautjärvi, Katja Orpana, Inna Perheentupa, Jaana Ristimäki, Virpi Ropponen, Johanna Storck, Sonja Tihveräinen, Aino-Mari Tuuri** ja joukko kokemusasiantuntijoita.

Naisten Linjan väkivaltatyön asiantuntijat Noora Lautjärvi, Katriina Raine, Johanna Storck ja Sonja Tihveräinen kirjoittivat oppaaseen viisaat ja lämpimät puheenvuoronsa.

Tietoturvaohjeita kommentoivat Keskusrikospoliisin Kyberrikostorjuntakeskuksen ylitarkastaja **Christian Jämsén** sekä hakkeri ja Disobey-tapahtuman perustaja **Benjamin Särkkä**.

Someturva tarjosi osaamisensa käyttöön rikosoikeudellisissa kysymyksissä ja arvioi lainsäädännön näkökulmasta otteita kyselyyn tulleista vastauksista.

Kyselyn toteutuksessa auttoi tutkija **Ulla Buchert**.

Verkkokyselyä ja opasta edelsi pitkä ja inspiroiva taustatutkimusjakso. Sen aikana haastattelin 32 asiantuntijaa kolmannelta ja julkiselta sektorilta, jotka kohtaavat työssään sukupuolistuneen väkivallan uhreja tai tekijöitä. Näillä haastatteluilla oli kriittinen merkitys väkivaltailmiön ymmärtämisen ja digitaalisen väkivallan ongelman määrittelyn kannalta.

Turv@verkko-hanke ja digitaalisen väkivallan opas on syntynyt osana ainutlaatuisia työyhteisöä. Naisten Linja ja sen hallitus koostuvat vastuuntuntoisista, tarkkanäköisistä ja hauskoista ihmisistä, jotka ponnistelevat päivästä toiseen väkivallasta vapaan maailman eteen. On etuoikeus saada tehdä töitä teidän kanssanne.

Oppaan visuaalisesta toteutuksesta vastasi graafikko **Antti Kekki** ja valokuvaaja **Liina Aalto-Setälä** teki oppaan kuvitukset.

Kaksivuotinen Turv@verkko-hanke ja tämä opas on Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskokouksen (STEA) rahoittamaa toimintaa.

Suurin kiitos kuuluu kuitenkin niille ihmisille, jotka vastasivat Naisten Linjan verkkokyselyyn digitaalisesta väkivallasta loka-marraskuussa 2018. Teidän rohkean toimintanne ansiosta ymmärrämme nyt paremmin, mitä on teknologiavälitteinen väkivalta ja mitkä ovat sen seuraukset yksilölle ja yhteiskunnalle.

Sydämellisimmät kiitokset teille kaikille tämän työn mahdollistamisesta.

- Amnesty International (1973) Report on Torture. London: Duckworth.
- Amnesty International (2017) Kansainvälinen kyselytutkimus verkkohäirinnästä ja -väkivallasta. Saatavilla: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>
- Amnesty International (2018) Toxic Twitter – A Toxic Place for Women. Saatavilla: <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/>
- Atomico (2019) The State of European Tech 2018. Saatavilla: <https://2018.stateofeuropeantech.com>
- Bancroft L (2002) Why Does He Do That? Inside the minds of Angry and Controlling Men. New York: Berkley Books.
- Bancroft L & Patrissi J (2011) Should I Stay or Should I Go? A Guide to Knowing If Your Relationship Can—and Should—Be Saved. New York: Berkley Books.
- Berglund A & Witkowski Å (2019) Vårdens ansvar. Teoksessa: Heimer G, Björck A, Albért et al. Våldutsatta kvinnor – samhällets ansvar. Neljäs painos. Lund: Studentlitteratur.
- Brown L, Reed LA & Messing JT (2018) Technology-Based Abuse: Intimate Partner Violence and the Use of Information Communication Technologies. Teoksessa: Vickery J & Everbach T (eds) Mediating Misogyny: Gender Technology, and Harrasment. London: Palgrave Macmillan, 209–227.
- Dutton MA & Goodman LA (2005) Coercion in Intimate Partner Violence : Toward a New Conceptualization. Sex Roles 52(11/12): 743–757.
- FRA – European Union Agency for Fundamental Rights (2014) Violence against women: an EU-wide Survey. Main Results. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fraser C, Olsen E, Kaofeng L et al. (2010) The New Age of Stalking: Technological Implications for Stalking. Juvenile and Family Court Journal 61(4): 39–55.
- Gateshead Community Safety Board (2018) Domestic Homicide Review. Final Overview Report: Miss Alice Ruggles.
- Greenberg A (2019) Hacker Eva Galperin Has a Plan to Eradicate Stalkerware. Wired, 4.3.2019.
- Harris BA & Woodlock D (2018) Digital Coercive Control: Insights from Two Landmark Domestic Violence Studies. The British Journal of Criminology 59(3): 530–550,
- Heimer G, Björck A, Albért et al. (2019) Våldutsatta kvinnor – samhällets ansvar. Neljäs painos. Lund: Studentlitteratur.
- Henry N & Powell A (2015a) Embodied Harms: Gender, Shame, and Technology-Facilitated Sexual Violence. Violence Against Women 21(6): 758–779.
- Henry N & Powell A (2015b) Beyond the ‘sext’: Technology-facilitated sexual violence and harassment against adult women. Australian and New Zealand Journal of Criminology 48(1): 104–118.
- Herman J (1992) Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence – From Domestic Abuse to Political Terror. New York: Basic Books.
- Hill J (2019) See What You Made Me Do: Power, Control and Domestic Abuse. Carlton: Black Inc.
- Hokkanen L & Sauvola M (toim) (2006) Puhumattomat paikat: Puheenvuoroja perheestä. 22 Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
- Independent Office for Police Conduct (IOPC) (2018) Miss Alice Ruggles, Investigation into Northumbria Police’s response to reports made on 1 October and 7 October 2016 by Miss Alice Ruggles prior to her death, Independent investigation report.
- Kalia A (2019) How one bereaved son is helping to change how family killings are reported. Guardian, 3.4.2019.
- Kunnas R (2019) Alistettu vaimo yritti turhaan erota, mies uhkasi pienen lapsen henkeä: ”Täältä lähdetään vain jalat edellä”. Iltalehti, 6.10.2019.
- Laitinen J (2017) Kodin kyberopas. Helsinki: Turvallisuuskomitea.
- Levy KE (2015) Intimate Surveillance. Idaho Law Review 51(3): 679–693.
- Maher JM, McCulloch J & Fitz-Gibbon K (2017) New Forms of gendered surveillance? Intersections of technology and family violence. Teoksessa: Segrave M & Vitis L (toim) Gender, Technology and Violence. Routledge Studies in Crime and Society. Oxon & New York: Routledge, 14–27.
- Niemi J, Kainulainen H & Honkatukia P (toim) (2017) Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino.
- Nikupeteri A (2016) Vainottuna: Eron jälkeisen vainon tunnistaminen ja uhrien kohtaaminen. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Lapponensis 336. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Nousiainen V & Perttu S (2002) Väkivallan traumaattiset vaikutukset. Teoksessa: Rautava M & Perttu S (toim) Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998–2002. Helsinki: STAKES, 51–63.

Nyqvist L (2006) Lähisuhdeväkivalta – rationalisoinnit, valtasuhteet ja ammatillinen puuttuminen. Teoksessa: Hokkanen L & Sauvola M (toim) Puhumattomat paikat: Puheenvuoroja perheestä. 22 Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten julkaisusarja. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, 142–170.

Oppenheim M (2019) “Online hate spurred on our father to kill our mother and sister”, say his sons. *Independent*, 25.5.2019.

Piispa M (2006) Parisuhdeväkivalta. Teoksessa: Piispa M, Heiskanen M, Kääriäinen & Sirén R (toim) Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 41–81.

Powell A & Henry N (2017) *Sexual Violence in a Digital Age*. Palgrave Studies in Cybercrime and Cybersecurity. London: Palgrave Macmillan.

Rautava M & Perttu S (toim) Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998–2002. Helsinki: STAKES.

Ronkainen S (2017) Mitä väkivalta on? Teoksessa: Niemi J, Kainulainen H & Honkatukia P (toim) Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 19–35.

Segrave M & Vitis L (toim) (2017) *Gender, Technology and Violence*. Routledge Studies in Crime and Society. Oxon/New York: Routledge.

Snyder RL (2019) *No Visible Bruises: What We Don't Know About Domestic Violence Can Kill Us*. New York: Bloomsbury.

Stark E & Flitcraft A (1996) *Women at Risk: Domestic Violence and Women's Health*. Thousand Oaks/London/New Delhi: SAGE Publications.

Stark E (2007) *Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life*. Interpersonal Violence. New York: Oxford University Press.

Stark E (2012) Looking Beyond Domestic Violence: Policing Coercive Control. *Journal of Police Crisis Negotiations* 12(2): 199–217.

Teknologiateollisuus (2019) Tilastotietoa teknologiateollisuudesta sekä Suomen ja maailman taloudesta. Saatavilla: <https://teknologiateollisuus.fi/fi/talous-ja-toimiala/tilastotietoa-teknologiateollisuudesta-seka-suomen-ja-maailman-taloudesta>

UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime (2018) *Global Study on Homicide: Gender-related killing of women and girls*. Vienna: Division for Policy Analysis and Public Affairs.

Van Der Kolk B (2014) *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. New York: Penguin Books.

Vickery J & Everbach T (toim) (2018) *Mediating Misogyny: Gender Technology, and Harrasment*. London: Palgrave Macmillan.

VOLVO (2019) Autojen tulee suojella jokaista. Saatavilla: https://www.volvocars.com/fi/eva?gclid=CjwKCAjw5_

Woodlock D (2016) The Abuse of Technology in Domestic Violence and Stalking. *Violence Against Women* 23(5): 1–19.

Virkki T, Husso M, Notko M et al. (2011) Lähisuhdeväkivallan kehystäminen erikoissairaanhoidossa: puuttumisen ja muutoksen mahdollisuudet. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 48 (4): 280–293.

Miten kysely digitaalisesta väkivallasta tehtiin?

Opas perustuu verkkokyselyllä kerättyyn laadulliseen aineistoon, joka suunnattiin yli 16-vuotiaille naisiksi itsensä määritteleville ihmisille.

Kyselyä levitettiin Naisten Linjan sosiaalisen median kanavissa ja nettisivulla, erilaisissa Facebook-ryhmissä ja Facebookin ostetun mainostilan avulla. Helsingin Sanomat kirjotti parisuhteessa tapahtuvasta digitaalisesta kontrollista artikkelin, jossa myös Naisten Linjan verkkokysely mainittiin. Kyselystä levitettiin tietoa myös lukuisille väkivaltatyötä tekeville järjestöille ja sitä kautta heidän asiakkailleen.

Kysely oli avoinna loka–marraskuussa 2018.

Kyselyyn tuli kaikkiaan 224 vastausta kohderyhmään kuuluvilta ihmisiltä, jotka olivat kokeneet digitaalista väkivaltaa. Näistä vastauksista 153 kappaletta tuli ihmisiltä, jotka olivat kokeneet joko kumppanin tai entisen kumppanin tekemää digitaalista väkivaltaa. Tämä opas perustuu tämän ryhmän vastauksiin eli vastauksiin, joissa kuvattiin digitaalisen väkivallan kokemuksia parisuhteessa tai eron jälkeen.

Kyselyyn vastattiin nimettömänä eikä siinä kerätty sellaisia tietoja, joiden avulla yksittäisiä vastaajia olisi mahdollista tunnistaa. Oppaassa julkaistuja otteita vastauksista on saatettu muokata tunnistamattomuuden varmistamiseksi.

Niistä vastaajista, jotka olivat kokeneet kumppanin tai entisen kumppanin tekemää digitaalista väkivaltaa...

- 8,5 prosenttia kuului seksuaalivähemmistöön
- 2 prosenttia kuului sukupuolivähemmistöön
- 55 prosentilla oli lapsia

Ikäjakauma:

16–19 vuotta: 4 prosenttia vastaajista

20–29 vuotta: 26 prosenttia vastaajista

30–39 vuotta: 33 prosenttia vastaajista

40–49 vuotta: 25 prosenttia vastaajista

50–59 vuotta: 9 prosenttia vastaajista

60 vuotta ja sitä vanhemmat: 0 prosenttia vastaajista

Siviilisäätty

Naimaton: 31 prosenttia vastaajista

Avoliitossa: 22 prosenttia vastaajista

Avioliitossa: 13 prosenttia vastaajista

Eronnut: 28 prosenttia vastaajista

Leski: 1 prosenttia vastaajista

Asuinympäristö:

Suuri kaupunki: 46 prosenttia vastaajista

Suuren kaupungin lähiseutu: 10 prosenttia vastaajista

Pieni/keskikokoinen kaupunki tai kunta: 28 prosenttia vastaajista

Pieni taajama tai kunta: 9 prosenttia vastaajista

Maaseutu: 7 prosenttia vastaajista

Työ-/elämäntilanne:

Opiskelija: 24 prosenttia vastaajista

Työssä: 55 prosenttia vastaajista

Työtön: 13 prosenttia vastaajista

Perhevapaalla: 1 prosenttia vastaajista

Eläkkeellä: 2 prosenttia vastaajista

Saatekirje verkkokyselyyn

Tärkeää! Jos epäilet, että netin käyttöäsi seurataan, muista tyhjentää sivuhistoria.

Onko sinua satutettu teknologian avulla?

Keräämme kokemuksia digitaalisesta väkivallasta ja muista vahingonteosta, joissa teknologialla on merkittävä rooli. Kerro meille, miten sinua on satutettu teknologian avulla tai miten teknologiaa on hyödynnetty sinun satuttamisessasi. Kysely on suunnattu vähintään 16-vuotiaille. Siirry kyselyyn vasta, kun olet lukenut harmaalla pohjalla olevan tekstin (alla). Voit vastata kaikkiin kysymyksiin tai vain osaan. Jos kerrot useammasta erillisestä tapauksesta, numeroi ne.

[linkki kyselyyn]

- Riittää, että koet tullesasi satutetuksi tavalla, jossa on hyödynnetty teknologiaa. Sinä itse määrittelet, mikä on sinulle väkivaltaa tai vahingollista. Mikään tilanne ei ole liian vähäpätöinen jaettavaksi.
- Digitaalinen väkivalta voi olla esimerkiksi nykyisen tai ex-puolison, tutun tai tuntemattoman ihmisen tekemää. Tekijöitä voi olla yksi tai useampi.
- Digitaalinen väkivalta voi olla esimerkiksi ylenmääräistä viestittelyä, mustamaalaamista, uhkailua, häpäisyä, stalkkaamista, kontrollointia, monitorointia, eristämistä, rankaisemista teknologian avulla tai välityksellä. Se voi olla myös esimerkiksi teknologian käytön rajoittamista, taloudellista vahingontekoa tai apuvälineen rikkomista.
- Teknologiaa voidaan käyttää väärin esimerkiksi lähi- ja parisuhdeväkivallan, seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan, vainon, seksuaalisen, sukupuoleen tai seksuaalisuuteen perustuvan häirinnän yhteydessä.
- Digitaalinen väkivalta voi tapahtua esimerkiksi netissä, sosiaalisessa mediassa, paikannusteknologioiden avustuksella, erilaisten sovellusten välityksellä, kuvien ja kuvaamisen kautta tai jopa erilaisia kodinkoneita ja pienelektronikkaa väärinkäyttämällä.

Sinun kokemuksesi on arvokas. Sen avulla voimme ymmärtää paremmin teknologian väärinkäyttöä naiseen kohdistuvan väkivallan yhteydessä ja kehittää parempia palveluita digitaalista väkivaltaa kokeneille. Kysely on osa kaksivuotista Turv@verkko-hanketta. Hankkeen lopputuloksena syntyy opaskirja, joka julkaistaan vuoden 2019 aikana.

Kyselyn vastauksia käytetään tutkimustarkoituksiin ja Naisten Linjan palveluiden kehittämiseen. Otteita vastauksista saatetaan julkaista hankkeen aikana syntyvissä tutkimus- ja muissa julkaisuissa. Vastauksia saatetaan editoida ja lyhentää. Kyselyyn vastataan nimettömänä eikä siinä kerätä sellaisia tietoja, joiden avulla yksittäisiä vastaajia olisi mahdollista tunnistaa. Vastauksia saatetaan muokata tunnistamattomuuden varmistamiseksi.

Osallistumalla kyselyyn annat meille luvan julkaista vastauksiasi myös osana Naisten Linjan viestintää (esimerkiksi Naisten Linjan nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa), kampanjoita, koulutuksia ja muuta toimintaa.

Jos kyselyyn osallistuminen herättää muistoja tai tunteita, joista haluaisit keskustella jonkun kanssa, voit ottaa yhteyttä Naisten Linjalle puhelimitse, chatin tai nettikirjepalvelun kautta.

Lisätietoa tutkimuksesta antaa hankekoordinaattori Louna Hakkarainen, louna.hakkarainen@naistenlinja.fi.

[linkki kyselyyn]

Tärkeää! Jos epäilet, että netin käyttöäsi seurataan, muista tyhjentää sivuhistoria.

Kyselylomake

1. Sukupuoli

- Mies
- Nainen
- Muu
- En halua vastata

2. Syntymävuosi

3. Siviilisääty

- Naimaton
- Avioliitossa
- Avioliitossa
- Eronnut
- Leski
- Muu

4. Onko sinulla lapsia?

- Kyllä
- Ei

5. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten asuinympäristöäsi?

- Suuri kaupunki (yli 100 000 asukasta)
- Suuren kaupungin lähiseutu
- Pieni tai keskikokoinen kaupunki tai kunta (20 000-100 000 asukasta)
- Pienempi taajama tai kunta (alle 20 000 asukasta)
- Maaseutu (haja-asutusalue)

6. Oletko tällä hetkellä...

- Opiskelija
- Työssä
- Työtön
- Perhevapaalla
- Eläkkeellä
- Muu

7. Koetko kuuluvasi johonkin vähemmistöön? Mihin?

8. Kerro meille kokemuksestasi.

- Mitä tapahtui?
- Mitä teknologioita tekijä/t käytti/vät hyödykseen?
- Mikä on suhteesi tekijään tai tekijöihin?
- Milloin vahingonkeho tapahtui?
- Kuinka pitkään vahingonkeho kesti?

9. Millaisia seurauksia vahingonteolla oli sinulle?

- Millaisia tunteita ja tuntemuksia tapahtunut herätti sinussa?
- Miltä sinusta tuntui, kun sinua kohtaan toimittiin väärin? Entä sen jälkeen?
- Millaisia muita seurauksia tapahtuneella oli sinulle (esimerkiksi fyysisiä, sosiaalisia, taloudellisia)?

10. Miten tapahtuneeseen reagoitiin?

- Oletko kertonut vahingonteosta muille? Kenelle tai keille?
- Miten läheiset, ystävät ja tuttavat suhtautuivat tapahtuneeseen? Entä sivustaseuraajat?
- Raportoitko vahingonteosta viranomaisille tai palveluntarjoalle? Miten he reagoivat?

11. Saitko apua?

- Haitko tilanteeseesi apua? Minkälaisista?
- Millaista apua ja tukea sait? Keneltä?
- Oliko saamasi apu riittävää?
- Minkälaisista apua ja tukea olisit toivonut saavasi?
- Mikä on suhteesi tapahtuneeseen tänä päivänä?

12. Haluaisitko kertoa vielä jotain muuta?

